

Tweede Kamer, Stichting, sturing en toezicht in het funderend onderwijs

VERSLAG VAN EEN COMMISSIEDEBAT

Concept

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft op 14 oktober 2026 overleg gevoerd met mevrouw Tielen, staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie, over:

- de brief van de staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie d.d. 15 september 2026 inzake reactie op de motie van het lid Grinwis c.s. over de continuïteit van het onderwijsprogramma School en Omgeving borgen (30995, nr. 118) (31293, nr. 885);
- de brief van de staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie d.d. 9 juli 2026 inzake uitkomsten onderzoek naar bestuurlijk handelen Stichting Islamitisch Onderwijs (SIO) (31289, nr. 615);
- de brief van de staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie d.d. 2 juli 2026 inzake verbeteringen in de bekostiging van het funderend onderwijs (31293, nr. 879);
- de brief van de staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie d.d. 2 juli 2026 inzake herziening regels rondom het stichten, instandhouden en opheffen van scholen (35050, nr. 64);
- de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 2 juli 2026 inzake geactualiseerde onderzoekskaders Inspectie van het Onderwijs 2026 en de verslagen van de Ringen (31293, nr. 882);
- de brief van de staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie d.d. 29 juni 2026 inzake afronding en evaluatie Subsidieregeling incidentele middelen leerlingendaling vo (IML) (31289, nr. 611);
- de brief van de staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie d.d. 1 mei 2026 inzake nieuw bestuur Stichting Mares Beheer (31293, nr. 873);
- de brief van de staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie d.d. 20 april 2026 inzake intrekken aanwijzing en de-escalatie toezichtstraject Stichting Katholiek Onderwijs Saba (31293, nr. 871);
- de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 12 februari 2026 inzake reactie op verzoek commissie over de PwC-analyse Feiten en effecten wet- en regelgeving op de Inspectie van het Onderwijs (36800-VIII, nr. 87);
- de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 18 december 2025 inzake strafrechtelijke handhaving van de Leerplichtwet (31497, nr. 509);
- de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 18 december 2025 inzake ontwikkelingen in het toezicht op het funderend onderwijs (31293, nr. 865).

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Hamstra

De griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Verhoev

Voorzitter: Armut
Griffier: Easton

Aanwezig zijn negen leden der Kamer, te weten: Armut, Boomsma, Van Duijvenvoorde, Ergin, Kisteman, Moorman, Van der Plas, Rooderkerk en Stoffer,

en mevrouw Tielen, staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie.

Aanvang 9.30 uur.

De voorzitter:

Goedemorgen, allemaal. Hierbij open ik het commissiedebat Stichting, sturing en toezicht in het funderend onderwijs. Ik heet de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw Tielen, en haar ondersteuning, die nu misschien nog achter de schermen zit, van harte welkom. Ook verwelkom ik graag de aanwezige Kamerleden, mevrouw Moorman van PRO, mevrouw Van der Plas van BBB, mevrouw Rooderkerk van D66, de heer Ergin van DENK, de heer Kisteman van de VVD en de heer Boomsma van JA21. Het debat duurt van 09.30 uur tot 14.30 uur. Er geldt een spreektijd van vijf minuten per fractie in de eerste termijn. We hebben met elkaar in de commissie voor OCW afgesproken dat interrupties korter dan 30 seconden niet worden meegeteld en dat u twee interrupties van langer dan 30 seconden heeft. Dat betekent dus dat u twee interrupties kan doen. Als u er twee heeft gedaan, dan heeft u geen enkele interruptie meer, maar u kan ook oneindig veel korte interrupties doen. Alhoewel, niet echt oneindig, want op een gegeven moment zal ik wel ingrijpen als het echt de spuigaten uitloopt. Dat heb ik dus gezegd. Dan starten we met de inbreng van het lid Moorman van PRO. Ik zal aan het eind van de eerste termijn zelf ook nog mijn inbreng doen namens het CDA. Ik geef het woord aan mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Voorzitter, dank. Ook dank voor uw bereidheid om op zo'n korte termijn voor te zitten.

Voorzitter. Er is heel veel om te behandelen in dit commissiedebat, dus ik begin snel. In Nederland zijn de verschillen tussen scholen enorm groot. De staatssecretaris heeft zelfs aangegeven: nergens in de wereld zo groot. De hoofdvraag van dit debat zou dus moeten zijn: hoe zorgen we ervoor dat elk kind goed onderwijs krijgt, dat het niet uitmaakt waar je naar school gaat en dat de beste school gewoon de school om de hoek is? De vraag is ook: wie neemt daarin nou welke verantwoordelijkheid?

Laat me eerst het onderscheid maken tussen nieuwe en bestaande scholen. We hebben de laatste tijd heel veel nieuws gezien over nieuwe scholen, naar aanleiding van de ophef over de Forumschool, de Renaissanceschool. Daar valt ook veel over te zeggen. Ik heb al eerder gevraagd aan de staatssecretaris hoe het kan dat deze school groen licht heeft gekregen. Met een beperkt marktonderzoek, een beperkt aantal ouderverklaringen en uiteindelijk maar vier inschrijvingen zit de school ver onder de stichtingsnorm. Bovendien was er in het marktonderzoek een hele andere voorspiegeling van zaken. Er werd niet gemeld dat jongens en meisjes zouden worden gescheiden en er werd niet gemeld dat de school is gelieerd aan Forum. De

staatssecretaris zou nog met antwoorden komen, maar die heb ik nog niet gezien. Ik zou dus graag meer inzicht krijgen.

De Forumschool is natuurlijk maar het topje van de ijsberg. Het probleem is veel breder. Wat gaan we nou doen aan meer ruimte voor nieuwe scholen? We zien namelijk dat het tot grote problemen leidt. PRO, met mij destijds nog als wethouder, was al vanaf de start zeer kritisch op de wet, want die leidt tot segregatie, concurrentie en slechte kwaliteit. We zien zelfs dat een op de vier nieuw gestarte scholen inmiddels onvoldoende is. De wet leidt ook tot verspilling van overheidsgeld. We zijn aan het experimenteren met onze kinderen.

De heer **Kisteman** (VVD):

Mevrouw Moorman heeft het over dat soort van marktonderzoek dat die scholen moeten doen om te kijken of er interesse is vanuit ouders. Heeft mevrouw Moorman zelf ook een idee over hoe dat eventueel anders zou kunnen?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

In het verleden keken we op basis van prognoses van de gemeenten naar de kansen dat een school ook daadwerkelijk het aantal leerlingen krijgt dat voldoet aan de stichtingsnorm. De gemeente had daar een hele belangrijke rol in. Er was ook gewoon goed gekeken naar wie de inwoners zijn, hoeveel kinderen er zijn en hoeveel kinderen er zijn die interesse hebben voor een bepaalde denominatie of een bepaalde richting.

We hebben het vaak over bijzonder onderwijs alsof dat maar een hele kleine categorie is, maar we moeten niet vergeten dat twee derde van alle scholen bijzonder onderwijs is. Dat gaat ook over montessorionderwijs, daltononderwijs en vrije scholen. Het is dus een hele brede categorie. Het ging in het verleden dus echt op basis van harde gegevens. Daar kon je ook nog best kritisch op zijn, maar de rol van de gemeente is er nu helemaal uit weggestreept. Het gaat nu eigenlijk alleen nog maar om handtekeningen, waarbij je af en toe de vraag moet stellen of die op de juiste manier verzameld worden. We zagen laatst ook weer dat een schoolbestuur fatbikes uitloofde op het moment dat je een handtekening zette. Of het gaat op basis van marktonderzoek, waarbij je allerlei vragen kunt stellen over hoe dat is gedaan. Ik zei net al dat deze Forumschool, deze Renaissanceschool, er niet bij zei dat jongens en meisjes gescheiden werden en er niet bij zei dat ze gelieerd waren aan Forum. Het kan dus op een hele andere manier.

De **voorzitter**:

U hebt nog een vervolgvraag van de heer Kisteman.

De heer **Kisteman** (VVD):

Vroeger was het inderdaad anders en hadden gemeenten meer regie. Daar had ik ook een motie voor ingediend. Daarvan zegt de staatssecretaris nu dat het aan artikel 23 raakt als gemeenten meer regie zouden kunnen krijgen. Hoe kijkt mevrouw Moorman daarnaar?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik vind het ingewikkeld dat wij elke keer wijzen naar artikel 23, een grondwetsartikel uit 1917, alsof we daarmee zelf geen regie kunnen nemen. In het verleden nam de gemeente hierin in ieder geval ook al een belangrijke rol bij het meegeven van de prognoses. We zouden ook graag willen dat de gemeente in ieder geval meekijkt naar

wat dit betekent voor de segregatie. We zien nu in veel gemeenten wijken waarin wethouders samen met schoolbesturen proberen om het aantal kleine scholen terug te dringen door scholen samen te laten werken en te laten fuseren, vaak ook bovenbestuurlijk, dus zowel confessioneel als openbaar.

Op het moment dat vervolgens met een paar handtekeningen een nieuwe school gesticht kan worden, leidt dat tot een enorme concurrentie van de scholen onderling, tot kwaliteitsverlies en tot schaarste aan leraren die verdeeld moeten worden over al die scholen. Het leidt dus tot heel grote kwaliteitsproblemen. Dat heeft niks te maken met artikel 23. Artikel 23 zegt nergens dat wij moeten sturen op slechter onderwijs. Artikel 23 zegt: er moet ruimte zijn voor ouders om scholen te stichten. Maar natuurlijk hebben we ook nog gewoon de deugdelijkheidseisen in de wet staan die zeggen dat elk kind goed onderwijs moet krijgen. Dit botst gewoon met elkaar.

De heer **Kisteman** (VVD):

Tot slot is mijn vraag aan mevrouw Moorman of zij van plan is om hier zelf met een voorstel te komen. Zo niet, dan heb ik straks zelf wel voorstellen. Misschien kunnen we dan samen optrekken.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dat voorstel over de gemeente die een rol moet hebben, vind ik heel erg belangrijk. Ik vind dat de wet voor het stichten van nieuwe scholen echt moet worden herzien. Mijn vraag aan de staatssecretaris is dus ook: wanneer komt zij nou met een nieuwe wet hiervoor? Volgens mij zijn we inmiddels bij meerderheid van de Kamer zeer kritisch. Overigens was het volgens mij een VVD-minister die dit heeft gestart, maar ik ben heel blij dat de VVD er inmiddels anders naar kijkt. Ik ben ook blij dat D66 er inmiddels helemaal anders naar kijkt. We zien de grote problemen die deze wet veroorzaakt. Volgens mij is er dus een meerderheid in de Tweede Kamer die zegt: dit moet anders.

Tegelijkertijd zien we ook dat er nu een paar kleine aanpassingen worden gedaan. Dat is echt minimaal. Een gemeente heeft langer de tijd om huisvesting te geven en het gaat naar het voorjaar in plaats van de zomer, maar dat zijn natuurlijk allemaal maar heel minimale aanpassingen. Het moet veel fundamenteeler om te voorkomen dat die segregatie er is, om te voorkomen dat het kwaliteitsverlies er is. Er moeten dus echt grote aanpassingen komen. Het lijkt mij logisch dat de staatssecretaris zelf met de nieuwe wet komt. Als dat niet zo is, dan moeten wij het maar als Kamer gaan doen. Dan is het niet anders.

De **voorzitter**:

Ik zag daarnaast ook een interruptie van mevrouw Rooderkerk. Ik wil mevrouw Moorman nogmaals vragen om de antwoorden wel iets korter te houden. U hebt ook nog een hoop spreektijd, dus daar kunt u vast ook wat in kwijt.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Wij zien inderdaad ook echt uit naar die wet, maar anders moeten we zelf met voorstellen komen. Is mevrouw Moorman het met mij eens dat we dat marktonderzoek, dat helemaal niet lijkt te werken en waar je heel veel op aan te merken kan hebben, gewoon moeten schrappen?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik vind dat we dat marktonderzoek zeker niet op deze manier moeten doen. Dat moeten we schrappen. Dat zagen we nu natuurlijk bij deze Renaissanceschool, dus daar moeten we vanaf. Maar ook over die handtekeningen denk ik echt: hoe weet je nou als ouder, als je kind 2 is, hoe je dat precies moet doen en heb je jezelf wel goed genoeg geïnformeerd over welke scholen er allemaal al zijn? In de basis hebben we geen behoefte aan meer scholen in ons land. Het aantal leerlingen neemt af. We hebben dus vooral behoefte aan goede scholen. Hoe zorgen we er nou voor dat wij sturen op goede scholen in plaats van dat we de hele tijd maar experimenteren en duizend bloemen laten bloeien, met als gevolg dat er kinderen op scholen zitten waarmee hun schoolloopbaan en daarmee hun toekomst eigenlijk gewoon volledig verpest worden?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Helemaal eens. De onderwijskwaliteit moet hier vooropstaan. Wij komen ook met een voorstel om dat marktonderzoek te schrappen. Ik ben blij om te horen dat mevrouw Moorman daar ook aan mee zou willen doen, als ik het zo hoor. Vindt zij dan ook dat vooral het aantal daadwerkelijke aanmeldingen geldig zou moeten zijn voor het oprichten van een school?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ja, want als je vier leerlingen aan het begin hebt, weet je zeker dat je die stichtingsnorm ... Dit is ook nog eens een keer Almere. Daar hebben ze een hoge stichtingsnorm. Volgens mij ligt de stichtingsnorm nog ver boven de 200. Je gaat het natuurlijk niet redden als je begint met vier. Maar ik maak me meer zorgen over de kwaliteit van het onderwijs. Je kan namelijk van alles en nog wat op papier schrijven, maar nu kun je pas na acht jaar beoordelen of het daadwerkelijk ook het goede onderwijs is dat we willen. We zien nu al dat een op de vier scholen uiteindelijk een slechtere onderwijskwaliteit heeft. We moeten dus bij het sturen op onderwijs zorgen dat de scholen die we hebben, beter worden. Inmiddels zien we namelijk gewoon dat twee op de vijf 15-jarigen onvoldoende kunnen lezen. Dat is ongelijk verdeeld over alle scholen, dus we moeten ons niet blindstaren op alleen maar zo'n school van vier leerlingen. Ik bedoel: daar ben ik een beetje bevreesd voor. We moeten ons vooral richten op dat grote aantal scholen waar de kwaliteit niet op orde is. Hoe gaan we daar nou sturing aan geven?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ja, daar ben ik het helemaal mee eens. Ik denk juist dat dit een uitwas is van die wet. Je hebt al die nieuwe scholen, waarvan ik wel denk dat het belangrijk is dat we daar aanpassingen in gaan doen, zoals het marktonderzoek eruit en echte handtekeningen laten tellen, zodat we ook het geld dat wij aan onderwijs besteden, kunnen steken in de bestaande scholen en de kwaliteit daarvan kunnen verhogen. Volgens mij hoorde ik mevrouw Moorman dat ook zeggen, maar dat vraag ik ter bevestiging.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ja, dat klopt. Ik denk dat we het in dit commissiedebat heel erg veel gaan hebben, ook naar aanleiding van wat we zien bij die Forumschool, over het stichten van nieuwe scholen, over meer ruimte voor nieuwe scholen. Nogmaals, ik ben ontzettend blij dat inmiddels een meerderheid van de Kamerleden zegt: dat was een slecht idee. Maar laten we dat dan ook wel echt heel erg snel gaan aanpassen. Daarbij hoort wel: hoe sturen we nou op het totale aantal scholen? Als we ons de hele tijd verschuilen achter artikel 23 en zeggen dat we niet hoeven in te grijpen, geven we dus gewoon heel veel kinderen niet het recht op het goede onderwijs dat ze wel verdienen. Dan spannen we

de hele tijd het paard achter de wagen.

De heer **Ergin** (DENK):

Ik zou aan mevrouw Moorman willen vragen of ze begrijpt dat er heel veel ouders zijn die onder de oude wet niet door de bureaucratie in de lokale politiek heen kwamen en juist deze wet nodig hebben om hun eigen school op te richten. Begrijpt mevrouw Moorman die ouders?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Volgens mij wil elke ouder vooral goed onderwijs voor zijn kind en is dat het allerbelangrijkste. Die kwaliteit van onderwijs moet dus vooropstaan. En ja, wij hebben al heel veel vrijheid en ruimte in onze scholen, meer dan welk land dan ook, maar dat mag nooit in de weg staan van goed onderwijs. Artikel 23 mag dus nooit de vrijheid zijn om slecht onderwijs te geven. Ik zie dat heel veel ouders vooral goede scholen willen. Ik zag, toch even vanuit mijn eigen ervaring destijds als wethouder, katholieke scholen waar heel veel islamitische kinderen op zaten, omdat ouders gewoon zoeken naar een hele goede school en dat vooral belangrijk vinden. Ik denk dus dat we ons niet moeten blindstaren op het steeds maar in hokjes, in verschillende bubbels, zetten van kinderen. Volgens mij moeten we vooral met elkaar kijken: hoe zorgen we dat elk kind in Nederland goed onderwijs krijgt? We moeten dat vooropstellen. Daarnaast is er ook de vrijheid van onderwijs. Dat is prachtig, maar je moet niet de vrijheid van onderwijs bovenaan zetten, waardoor de kwaliteit van onderwijs eronder te lijden heeft.

De heer **Ergin** (DENK):

Bijna alle scholen die nieuw zijn opgericht, halen een voldoende, dus die scoren beter dan vele andere scholen in Nederland. Ik krijg nog steeds geen antwoord op de vraag wat mevrouw Moorman ervan vindt dat, als deze wet komt te vervallen, de gemeenteraad politiek kan bedrijven en een bepaalde school kan blokkeren omdat die onwenselijk is.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Mevrouw Moorman was even afgeleid, want ik dacht de naam "Mooiman" te horen. Die is van een heel andere partij.

De heer **Ergin** (DENK):

Ik moet alles binnen 30 seconden doen, dus soms raffel je het dan af.

De **voorzitter**:

Dan zal de voorzitter coulant zijn, want volgens mij wil mevrouw Moorman dat u de vraag nog even herhaalt.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik heb de vraag wel gehoord. Overigens heette mijn moeder Mooijman, mooi met "ij", dus ik ben eigenlijk een Moorman-Mooijman. Daarmee voelde ik me toch nog thuis bij deze naam. Maar ik ben helemaal afgeleid. De heer Ergin begon zijn vraag met "de meeste scholen voldoen". Ik vind dit toch moeilijk, want een kwart van de nieuw opgerichte scholen — een kwart! — voldoet helemaal niet. Er zitten dus ontzettend veel kinderen op deze scholen, die dus helemaal niet voldoen. Dat mogen we niet wegpoetsen. Dat is echt heel serieus. Ik denk dus dat we veel meer moeten kijken naar de kwaliteit van de scholen. Ik heb ook een voorstel voor hoe we nou eisen gaan stellen

aan de schoolbesturen — aan de voorkant al. De eisen die nu worden gesteld, zijn namelijk zeer beperkt. Voor PRO staat kwaliteit boven vrijheid van onderwijs. Dat mag voor DENK anders zijn, maar voor PRO is dit het allerbelangrijkste: zorgen dat elk kind de kwaliteit van onderwijs krijgt die het kind verdient. Dat er daarnaast ook nog ruimte is voor eigen identiteit, is prima. Laten we kijken hoe we dat zo goed mogelijk kunnen doen, maar draai het niet om, want daaronder hebben ontzettend veel kinderen te lijden.

De heer **Ergin** (DENK):

Het is niet alleen PRO in dit huis dat de kwaliteit van onderwijs belangrijk vindt. Dat vinden volgens mij alle politieke partijen, maar de vraag is hoe je kwaliteit bereikt. Ik constateer dat er bijvoorbeeld op openbare middelbare scholen in Nederland gebedsverboden zijn en de identiteit van leerlingen letterlijk wordt ontkend. Dan is het heel logisch dat ouders zeggen: dan willen wij een eigen school met een eigen richting. Volgens mij moeten we dat niet blokkeren door deze wet te killen. Dat is eigenlijk het laatste wat ik wil zeggen.

De **voorzitter**:

Daar zat niet echt een vraag aan mevrouw Moorman in, dus ik stel voor dat zij straks verdergaat met haar betoog, maar eerst heeft ze nog een interruptie van de heer Boomsma.

De heer **Boomsma** (JA21):

Interessante discussie. Mijn vraag gaat nog even terug naar wat mevrouw Moorman zei over segregatie. In de brief van de staatssecretaris lees ik juist dat niet is aangetoond dat het leidt tot meer segregatie, dus waar zit dan het verschil?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dat vind ik ook wel een goede vraag aan de staatssecretaris. We zagen tegelijkertijd het nieuws dat er vooral binnen bepaalde richtingen scholen worden opgericht: vrije scholen, islamitische scholen. De vraag bij segregatie is altijd: waar kijk je dan naar? Als het om sociaal-economische segregatie gaat, snap ik het. In scholen met een hele specifieke denominatie zie ik dat soms nog het kind van de slager naast het kind van de bankdirecteur zit. Als je op die manier naar segregatie kijkt, dan is dat inderdaad misschien minder segregerend. Wat we in ieder geval zien, is dat iedereen steeds meer zijn eigen bubbel en zijn eigen hokje opzoekt. De vraag is of we dat nou moeten willen. Ik wil daarbij ook verwijzen naar de uitspraak van de Raad van State over thuisonderwijs. De Raad van State heeft juist gezegd: openbaar onderwijs moet kinderen in ieder geval volgens alle wetten, volgens alle normen en volgens alle deugdelijkheidseisen onderwijs geven. Dat zou al moeten volstaan. Dat we daarnaast nog allerlei andere ruimte hebben, is prima, maar dat leidt natuurlijk per definitie dan wel tot een meer gesegregeerde samenleving. De vraag is: hoever zijn wij bereid om dat te laten gaan?

De heer **Boomsma** (JA21):

Dat is een hele relevante vraag. Maar wat is dan volgens mevrouw Moorman het ideaal? Wil ze dan helemaal geen mogelijkheden meer voor ouders om nieuwe scholen op te richten? Ik begrijp nu dat het is doorgeschoten in haar ogen, maar wat wil je dan wel? Het oude systeem ging uit van denominatie. Wil ze daarnaar terug?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik begrijp best dat er in het oude systeem ook vragen waren over hoeveel ruimte en openheid er nog is om buiten schoolbesturen om scholen op te richten. Overigens zie ik nu schoolbesturen die met dezelfde truc ouderhandtekeningen ophalen en nu nieuwe scholen aan het stichten zijn. Zij gebruiken dus nog steeds dit instrument, dus daar doorbreek je dit niet helemaal mee. Ik denk dat het belangrijk is om aan de voorkant bij het stichten van scholen veel meer kwalitatieve eisen te gaan stellen, dus ook aan de schoolbestuurders zelf. Ik denk ook dat het belangrijk is om de gemeente veel meer invloed te geven op wat het voor het totaal aantal scholen betekent. Als je bijvoorbeeld al heel veel kleine scholen hebt in jouw gemeente, moeten we daar dan allemaal nieuwe scholen bijzetten of moeten we meer gaan inzetten op het verbeteren van de kwaliteit van die scholen? Ik denk dat de wet zoals die nu voorligt, vooral leidt tot concurrentie tussen scholen en daarmee ook tot het weglekken van heel veel overheidsgeld en ervoor zorgt dat heel veel kinderen gewoon niet het onderwijs krijgen dat ze nodig hebben. Dat weten we dan pas achteraf, pas na acht jaar. Dan hebben de kinderen al de hele basisschool doorlopen.

De voorzitter:

U hebt verder geen interrupties meer en kunt u uw betoog vervolgen.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Voorzitter. Dan ga ik vooral door met de vraag hoe we nou gaan sturen op goed onderwijs. Dat begint natuurlijk met een goede leraar. Helaas hebben we nog steeds een enorm lerarentekort en een grote ongelijke verdeling daarvan. Op te veel scholen staat een onbevoegde docent voor de klas, en dat mogen we nooit accepteren. Hoe sturen we daar nou, vraag ik de staatssecretaris. De onderwijsregio's gaan daar heel veel verschillend mee om. We zien scholen zonder tekorten, die niet de noodzaak zien om leraren op te leiden. Moeten we deze solidariteit niet veel meer gaan afdwingen in de onderwijsregio's, zodat scholen die geen tekorten hebben, juist opleiden voor scholen die dat wél hebben? Ik hoor nu te vaak dat zijinstromers die al door een heel voortraject zijn gegaan en zeer geschikt zijn, gewoon geen opleidingsplek hebben. Dat kan toch eigenlijk niet als je een lerarentekort hebt? Ook missen we een overzicht van het aantal bevoegde en onbevoegde docenten per school. Zou er niet een leraar-leerlingenratio moeten komen waar ook de inspectie op kan acteren?

Voorzitter. Zoals ik net al zei, moeten we ook aan schoolbestuurders veel meer eisen gaan stellen. Bij woningbouwcorporaties wordt er gewerkt met een geschiktheids- en betrouwbaarheidstoets voor bestuurders. Onze kinderen zijn toch niet minder waard dan huizen? Waarom doen we dat dus wel bij woningbouwcorporaties en doen we dat eigenlijk niet bij schoolbesturen? Moeten we zo'n toets ook niet invoeren voor schoolbestuurders?

Voorzitter. We hadden hier laatst een rondetafel met wetenschappers en experts over gerichte bekostiging. Zij gaven aan dat ongelijk investeren voor gelijke kansen een van de beste manieren is om te sturen. Wij kennen daarvoor de onderwijsachterstandsmiddelen. Voldoen die nou in de ogen van de staatssecretaris, als we zien dat er zulke grote kwaliteitsverschillen zijn? Onlangs zijn de middelen herijkt. Dat gebeurt een keer in de vijf jaar. Dat pakt dramatisch uit voor een aantal scholen. Vooral in Utrecht en Den Haag gaan scholen er soms een paar ton in achterstandswijken op achteruit. Dat hebben ze pas net te horen gekregen, terwijl dat al in 2027 ingaat. Dat is toch behoorlijk onbehoorlijk? Ik zou graag een reflectie daarop

krijgen van de staatssecretaris.

De heer **Stoffer** (SGP):

Mevrouw Moorman spreekt over de kwaliteitseisen aan schoolbestuurders. Ik zal gelijk mijn kleuring er maar bij leggen. Waar ik een beetje bang voor ben als we dat doen, maar misschien kan mevrouw Moorman die angst wegnemen, is dat als je niet uitkijkt, we straks allemaal academici in de schoolbesturen krijgen. Je hebt natuurlijk hele grote scholen en schoolbesturen met heel veel scholen, maar je hebt ook nog best heel veel scholen met 200, 250 leerlingen. Daar zie je toch vaak een afspiegeling van de ouders in zo'n schoolbestuur participeren. Mevrouw Moorman zei zojuist dat je nog scholen hebt waar het kind van de slager naast dat van de bakker en van de notaris zit. Ik zou ook graag dat soort mensen allemaal in de besturen willen hebben en willen voorkomen dat we alleen maar de notaris nog in dat schoolbestuur krijgen. Zou mevrouw Moorman daarop kunnen reflecteren?

De **voorzitter**:

Dat was uw eerste lange interruptie.

De heer **Stoffer** (SGP):

Hoeveel heb ik er?

De **voorzitter**:

U hebt twee lange interrupties, maar u mag ook heel kort interrumpen en dat is onbepaald. Ik hoor de heer Stoffer zeggen dat zijn interruptie heel degelijk was, maar dat telt dus niet mee, helaas. Ik beoordeel ze niet.

De heer **Stoffer** (SGP):

De voorzitter heeft altijd gelijk, helaas, maar dank voor uw hulp.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik waardeer het wel, want u heeft inderdaad heel degelijk uitgelegd wat daarachter zit. In de toetsen die er zijn voor woningbouwcorporatiebestuurders, de geschiktheids- en betrouwbaarheidstoetsen, zit bij mijn weten niet dat ze academisch opgeleid moeten zijn, maar wel dat ze de juiste ervaring moeten hebben en daar echt geschikt voor zijn, zodat je weet dat ze goede bestuurders zijn. Dat is natuurlijk ook ingevoerd omdat we bij woningbouwcorporaties zagen dat een aantal dingen helemaal misging. Nou zien we in de schoolbesturen ook hele goede schoolbestuurders. Laat dat ook gezegd zijn. Er bestaat hier soms een beetje de neiging om net te doen alsof alle schoolbestuurders slecht zijn, maar dat is zeker niet zo. Ik zie in het land schoolbestuurders die enorm goed sturen op de kwaliteit van hun scholen en op het tegengaan van lerarentekorten. Daar hebben we heel erg veel aan. Dat is ook belangrijk, want zij zijn ook faciliterend voor hun scholen.

Maar we zien ook een ander soort schoolbestuurders. We hebben het hier net bijvoorbeeld met elkaar gehad over een schoolbestuurder die fatbikes uitlooft als je een handtekening zet. We zien schoolbestuurders die niet goed sturen op de kwaliteit van hun onderwijs en daar niks aan doen omdat er soms lerarentekorten zijn op bepaalde scholen. Daar zouden we wat tegen willen doen. Dan denk ik niet dat onze kinderen minder waard zijn dan huizen. Dus waarom hebben we niet van die geschiktheids- en deugdelijkheidseisen, in het belang van onze kinderen? We vragen van onze leraren dat

ze bevoegd zijn; dat is heel belangrijk. We vragen het van onze schoolleiders; die gaan zelfs in een schoolleidersregister staan. Dat vind ik ook heel belangrijk. Waarom vragen we dat nou niet van onze schoolbestuurders?

De heer **Stoffer** (SGP):

Daar ben ik het op zich mee eens, maar ziet mevrouw Moorman ook het risico dat ik schetste, namelijk dat we dadelijk allemaal academici in die schoolbesturen hebben zitten, terwijl we de slager en de bakker, die soms nog veel meer gevoel hierbij hebben, kwijtraken? Ik offer gewoon mijn laatste interruptie hieraan op; maakt mij het uit. Ziet zij ook het risico dat we daarmee de mensen uit de maatschappij zelf, die ook hun kinderen daar hebben zitten en het echt wel kunnen, maar misschien net niet aan die eisen voldoen omdat ze iets minder letters hebben gegeten, en die heel veel inzicht hebben en echt het goede zoeken voor de school en de kinderen, kwijtraken in het besturen? Ziet mevrouw Moorman dat ook? Als je niet uitkijkt daarmee, krijg je namelijk segregatie in de besturen.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Besturen is een vak. Ik denk niet dat dat alleen maar afhankelijk is van of je wel of niet academisch gediplomeerd bent, maar het is wel een vak. Je moet ook laten zien dat je dat goed kan. Er is natuurlijk ook nog een raad van toezicht bij een school. Ik denk dat het wel degelijk belangrijk is dat ook daar diversiteit in zit. Diversiteit kan bestaan uit heel veel verschillende elementen. Opleiding en geworteldheid in de samenleving horen daar zeker ook bij. Dus ja, ik ben het met de heer Stoffer eens dat het belangrijk is dat wij in het toezicht en bestuur van een school goed kijken of daar voldoende diversiteit in zit, zodat het een afspiegeling is van wat je wilt voor de school. Maar ook hier weer — eigenlijk is het steeds weer dezelfde discussie — gaat het om de vraag wat je vooropstelt. Is dat de kwaliteit of laat je het helemaal vrij ter interpretatie? Ik vind de kwaliteit echt heel essentieel. Als je redeneert vanuit het belang van kinderen en hun toekomst, en ik denk dat we dat hier de hele tijd moeten doen, dan wil je gewoon hele goede bestuurders, die ook vanuit het belang van het kind en de kwaliteit van het onderwijs handelen, en bijvoorbeeld niet in hun eigenbelang handelen.

De **voorzitter**:

U hebt nog 1 minuut en 14 seconden om uw betoog af te ronden.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik was gebleven bij die rondetafel met wetenschappers, die we onlangs in de Kamer hadden. Zij waren heel kritisch over het nieuwe instrument van de gerichte bekostiging dat wordt ingezet. Het Nederlandse stelsel is al hypercomplex. Het ibo uit 2023 heeft dat ook laten zien. U heeft het plaatje ook meegestuurd gekregen. Je moet er inderdaad heel veel, bijna academische opleiding voor hebben om dat überhaupt te kunnen doorgronden. Zij zeggen: het is geen goed idee om het nog complexer te maken met gerichte bekostiging. Ik zou daar graag een reflectie op krijgen van de staatssecretaris.

Voorzitter. Tot slot. In 2022 hebben wij een nieuw instrument gekregen, een bestraffend instrument, namelijk de financiële sanctie bij onvoldoende kwaliteit. Mijn vraag aan de staatssecretaris is: hoe vaak is dat nou ingezet en helpt het om de kwaliteit te verbeteren? De VO-raad zegt daar ook wat over. Natuurlijk moeten wij echt ingrijpen op het moment dat de school onvoldoende is. Dan moeten we er alles aan doen om die leerlingen aan goed onderwijs te helpen. Maar het verminderen van het geld voor de

school helpt niet per definitie om dan de kwaliteit te verbeteren. Ook daar zou ik heel graag een reflectie van de staatssecretaris op krijgen.

De **voorzitter**:

Hartelijk dank. Dan zijn we aangekomen bij de inbreng van mevrouw Van der Plas van de BBB in eerste termijn.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Voorzitter, dank u wel. Of je nou door de Achterhoek, Noordoost-Groningen, Zeeuws-Vlaanderen of het Friese platteland rijdt: je ziet meteen wat een school betekent in zo'n dorp. Een dorpsschool is namelijk niet zomaar een gebouwtje met een paar lokalen en een speelplein; het is het kloppende hart, de ziel van de gemeenschap. Verdwijnt de school uit het dorp, dan verdwijnen jonge gezinnen, dan verdwijnt de sportclub, dan droogt het verenigingsleven op en loopt de leefbaarheid hard achteruit.

Voor BBB staat één ding voorop: onderwijs moet dicht bij huis blijven. Het is dan ook een goede stap dat het kabinet de kleinescholentoeslag wil omvormen zodat die niet langer verdampt in grote steden, maar terechtkomt in dunbevolkte gebieden met een opheffingsnorm van 150 leerlingen of lager. Maar BBB wil ook garanties. Het kabinet stelt een uitzondering voor met een afstandscriterium van 3 kilometer hemelsbreed om te voorkomen dat er gaten vallen in het scholennetwerk. Wij vragen de staatssecretaris of die 3 kilometer in de praktijk echt voldoende bescherming biedt tegen gedwongen sluitingen. Geen enkel kind mag door Haagse rekensommen kilometerslang over donkere landwegen worden gestuurd omdat een gezonde dorpsschool dicht moet.

Voorzitter. Dan ons vakmanschap en het vmbo. We hebben in dit land een schreeuwend tekort aan echte vakmensen: timmerlieden, installateurs, bakkers, monteurs en boeren. Juist in krimpgebieden dreigt het aanbod van de beroepsgerichte vmbo-profielen echter te verschrallen. Dat kunnen we ons niet veroorloven. Het is positief dat het kabinet de opheffingsnorm voor vmbo-profielen verlaagt en inzet op sterk techniekonderwijs, maar met tijdelijke potjes redden we dat niet. De evaluatie van de krimpgebieden laat klip-en-klaar zien dat incidentele subsidies niet volstaan en dat krimpregio's structurele financiering nodig hebben om praktijklocaties open te houden. Wanneer hakt het kabinet deze knoop door?

De heer **Kisteman** (VVD):

Dit gaat even over het eerste stukje van mevrouw Van der Plas. Wij zijn er ook groot voorstander van dat de kleinescholentoeslag anders wordt ingericht. Maar vindt mevrouw Van der Plas dan dat er in een dorp ook drie kleine scholen mogen zijn, voorbeeld een openbare en twee bijzondere? Of zegt ze dan: één school met eventueel meerdere richtingen is voor ons voldoende?

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ik denk dat het in kleine dorpen überhaupt niet heel vaak voorkomt dat er drie scholen zijn. Als die scholen levensvatbaar zijn, dan moet dat kunnen, zeker als het verschillende soorten scholen zijn, zoals een openbare, een katholieke of een christelijke school. In Grootschermer stond een paar jaar geleden een dorpsschool op omvallen. Wij hebben daar veel inzet op gepleegd, moet ik zeggen. We hebben gezien dat het dorp het bestuur zelf overnam, zodat die dorpsschool uiteindelijk open kon blijven. Zij hebben echt zelf de regie in handen genomen en hebben daar nu gewoon

een heel levendig kindcentrum van kunnen maken. Wij zijn er heel trots op dat we daar een grote rol in hebben kunnen spelen, maar je ziet dat ook in andere dorpen. Als initiatieven ertoe leiden dat een school open kan blijven, ook al zijn dat er drie, en kinderen daar goed onderwijs krijgen, dan moet dat gewoon kunnen. Iedereen heeft namelijk ook nog een eigen identiteit, los van het onderwijs. Die hebben ook nog een katholieke, christelijke of islamitische identiteit. Wij vinden het belangrijk om dat in stand te kunnen houden.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ik ben het ermee eens dat alles moet worden gedaan om zo'n laatste school open te houden, maar het komt nu ook voor dat twee scholen — dan maken we er twee van — beide een toeslag krijgen om open te blijven, terwijl we daar bijvoorbeeld één samenwerkingsschool van zouden kunnen maken. Nu blijkt in de praktijk dat besturen dat soms tegenhouden vanwege bepaalde achtergronden. Dan is mijn vraag aan mevrouw Van der Plas: is zij het met ons eens dat we daar dan gewoon één school van kunnen maken? Dat betekent dat de klassen ook iets groter zijn, dat de financiële middelen beter ingezet kunnen worden en dat er goede leraren voor de klas staan.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Nou, daarin ben ik wel wat terughoudend, moet ik heel eerlijk zeggen. Ik vind de identiteit van een school, de leraren die daar werken en de kinderen die daar naar school gaan, namelijk ook heel erg belangrijk. Ik denk dat we ervoor moeten oppassen dat we vanuit Den Haag te veel — dat is met alle goede bedoelingen, zeg ik erbij; dat zijn geen kwade bedoelingen — regelen wat in de praktijk niet goed uitwerkt. Ik vind dus dat we daar terughoudend mee moeten zijn.

De heer **Kisteman** (VVD):

Afrondend, is mevrouw Van der Plas bekend met het fenomeen van de samenwerkingsscholen?

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Is dit een quiz?

De heer **Kisteman** (VVD):

Nee, zo bedoel ik het niet.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Kunt u de vraag duiden?

De heer **Kisteman** (VVD):

Ik ben niet van de quizjes. Zo bedoelde ik het ook echt niet. Er zijn samenwerkingsscholen, waar meerdere richtingen onder één dak zitten en waar iedereen superenthousiast is. Daar kan wel de identiteit blijven, maar hoeft maar één keer een kleinscholentoeslag naartoe. Die zou dan, volgens mij geheel in lijn met wat mevrouw Van der Plas zegt, op meerdere plekken in andere dorpen ingezet kunnen worden, zodat er meer middelen blijven. Het was dus geen quizje; volgens mij sluit dit precies aan bij wat mevrouw Van der Plas zegt.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Alles wat bewezen goed werkt, moeten we doen. Dat is simpel zat. Het gaat mij erom

dat we voorkomen dat we met goede bedoelingen allerlei dingen bedenken die uiteindelijk in de praktijk niet werken. Als er bewezen goede voorbeelden zijn, iedereen daar blij mee is en de identiteit behouden kan worden, dan zou dat moeten kunnen.

De voorzitter:

Dan heeft u nog drie minuten om uw betoog te vervolgen.

Mevrouw Van der Plas (BBB):

Dank u wel. Ik kwam op de regelzucht. Onze leraren en schoolleiders verzuipen in de formulieren afvinklijstjes. Uit het rapport van PwC, PricewaterhouseCoopers, blijkt dat het aantal wetten en regels voor het toezicht sinds 2005 is geëxplodeerd; die is maar liefst met 236% toegenomen. Alsof dat nog niet genoeg is, bevat die regelgeving ook nog eens 130% meer uitzonderingen dan twintig jaar geleden. We hebben in Den Haag een bureaucratisch doolhof gebouwd waar niemand meer wijs uit wordt. We moeten ophouden met de Haagse betutteling. Vertrouw weer op het vakmanschap van de leraar. Als de inspectie langskomt, laat die dan niet van achter een computerscherm dossiers controleren, maar met de voeten in de klei de school binnenstappen, precies zoals de Kamer vroeg met de moties voor fysieke en onaangekondigde bezoeken.

Tot slot, voorzitter. Het geld moet naar de klas. Het kan niet zo zijn dat miljoenen belastinggeld weglekken naar bovenschoolse bestuurslagen, communicatieadviseurs en overhead. De motie-Soepboer vroeg terecht om een normeringspercentage voor het primaire proces. Onderwijsgeld hoort bij het bord, de leermiddelen en de leraar voor de groep, en niet in de bestuursbunkers. Wanneer komt die harde norm er?

Voorzitter. Nogmaals, houd onze dorpsscholen open, geef ruim baan aan het vakmanschap, snoei in de bureaucratie en stop het geld waar het hoort: in de klas, bij de leerlingen en bij de leerkrachten.

Dank u wel. Sorry, voor ik verderga: ik moet over tien minuutjes even weg naar een korte andere vergadering, maar ik kom daarna weer terug om het debat verder te voeren.

De voorzitter:

Dank voor het mededelen en voor uw inbreng. Dan gaan we luisteren naar mevrouw Rooderkerk van D66.

Mevrouw Rooderkerk (D66):

Dank, voorzitter. Ieder kind verdient een goede school, waar je goed leert lezen, schrijven en rekenen, en waar goede leraren voor de klas staan. Maar een school is ook een kleine samenleving, waar je leert samenleven met anderen, die anders zijn dan jijzelf, waar je leert dat jongens en meisjes gelijkwaardig zijn en waar je leert dat vrijheid ook betekent dat een ander diezelfde vrijheid heeft. Daarom moeten we niet alleen kijken of een school open mag gaan, maar vooral ook wat voor school kinderen daarna binnenstappen. Vandaag wil ik het hebben over drie punten: schijnbelangstelling, burgerschap in de praktijk en op papier, en onderwijskwaliteit op kleine scholen.

Voorzitter. De Wet meer ruimte voor nieuwe scholen heeft vooral gezorgd voor meer kleine scholen, ook waar al volop goede scholen zijn. Iedere nieuwe school heeft leraren, een gebouw en een sterke schoolleider nodig. Als we al die schaarse mensen

en ruimte over steeds meer scholen moeten verdelen, dan wordt onderwijs bieden overall moeilijker. Ondertussen hebben we al te maken met veel problemen met de kwaliteit van ons onderwijs. Daar willen wij ons vooral voor inzetten.

Dan schijnbelangstelling. De school van Forum voor Democratie is een uitwas van deze wet. Daar heb ik veel vragen bij. Hoe heeft deze school open kunnen gaan? Voor het eerst is gebruikgemaakt van een marktonderzoek. Dat is gehouden in een compleet andere buurt. Ouders wisten niet dat het om een school van Forum ging. Ze wisten alleen dat het om een school ging die vijf dagen les gaf met vele excursies, in quotes. Het onderzoek voorspelde 345 leerlingen over een aantal jaar, en op de eerste schooldag kwamen er 4. Daar gaat jaarlijks een half miljoen belastinggeld naartoe. Volgens de inspectie voldeed daarnaast het marktonderzoek eerst niet. Het was niet representatief, en toen weer wel. Wat vindt de staatssecretaris hiervan? Ik ben ook gewoon benieuwd naar haar oordeel, niet alleen naar de wet. Wat vindt zij hiervan? Hoe kan het oordeel van de inspectie zo omslaan?

Ten tweede burgerschap op papier en in de praktijk. Wat hebben wij eraan als een school op papier schrijft dat jongens en meisjes gescheiden leerpaden nodig hebben, dat er bij de ingang een kaart van Nederlands-Indië zou moeten hangen en dat ze in uitspraken zeggen dat de wetenschap ook maar een mening is? Burgerschap is niet alleen een mooi verhaal op papier; het gaat er vooral om wat kinderen iedere dag zien en horen. In het schoolplan op de site staan dus ook deze teksten over bijvoorbeeld het gescheiden onderwijs van jongens en meisjes, wat gewoon compleet indruist tegen artikel 1 van de Grondwet. Ik ben benieuwd of de staatssecretaris en de inspectie daarvan op de hoogte waren. Kan de staatssecretaris het schoolplan, dat volgens de Woo-stukken voor 1 september moest worden ingediend, met de Kamer delen? Waarom grijpt de inspectie niet in? Pas toen Thierry Baudet hiermee naar buiten kwam, is bij de inspectie een bel gaan rinkelen wat betreft het doel van deze school om bijvoorbeeld gescheiden leerpaden voor jongens en meisjes op basis van biologische verschillen toe te staan. Toch mocht de school open. We controleren een nieuwe school dus op papier, maar wat er in de klas gebeurt, ontdekken we pas achteraf. Dan heeft die school vier jaar de tijd om een leerlingaantal te halen dat vele malen hoger ligt. Dat is een heel groot deel van de basisschooltijd van deze kinderen.

De heer Van Duijvenvoorde (FVD):

Er is enorm veel om op te reageren omdat er zo veel feitenvrij dingen worden gezegd, maar ik mag maar kort interrumperen, dus ik houd het kort. De Renaissanceschool heeft al aangegeven dat de formulering onhandig was en dat er helemaal niet zo'n segregatie is van meisjes en jongens, maar dat er, zoals mevrouw Moorman ook in een eerder debat heeft gezegd, gezien wordt dat het zo zou kunnen zijn dat een bepaalde vorm van leren over het algemeen voor jongens beter geschikt kan zijn dan voor meisjes. Daar wordt rekening mee gehouden. Maar dat kan ook door elkaar lopen. Het is helemaal geen verbod of gebod. Het is gewoon het gevoel dat jongens misschien een iets andere vorm nodig hebben en dat daar ruimte voor moet zijn, maar het is geen gescheiden traject. Ze zitten ook niet in andere klassen. Ze doen het gewoon allemaal gezamenlijk. Dit blijft herhaald worden, maar dat is dus gewoon niet waar.

De voorzitter:

Dit was uw eerste lange interruptie, meneer Van Duijvenvoorde.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Allereerst wil ik even van mij afwerpen dat ik feitenvrije dingen zou zeggen. Bij alles wat ik heb gezegd, heb ik me gebaseerd op letterlijke teksten op de website, die er gewoon nog steeds op staan, en op uitspraken van Thierry Baudet in een mail aan al zijn Forum voor Democratieleden. Dat geeft aan dat dit een Forumschool is. Het is bizar dat ouders daarvan niet op de hoogte waren toen zij zich aanmeldde. Ik baseer wat ik heb gezegd op uitspraken die zijn gedaan in een podcast van Forum voor Democratie. Iemand zei: als jongens meer handboogschieten willen doen en meisjes meer verzorgende activiteiten, dan moet dat ook kunnen. Kortom, ik baseer dat gewoon op de informatie die Forum voor Democratie over deze school heeft gegeven. We kennen het natuurlijk van Forum voor Democratie dat ze bizarre uitspraken doen, maar als ze daar vervolgens vragen over krijgen in de Kamer — ik ben blij dat we dit debat eindelijk hier kunnen voeren met elkaar — zeggen ze: het valt allemaal wel mee; nee, dat bedoelen we echt niet zo, hoor. Maar ondertussen gaat dit soort gedrag gewoon door.

Ik ben hier zo boos over omdat we het hier hebben over 4-jarige kinderen, die door deze partij geïndoctrineerd mogen worden. Dat doe je gewoon niet. Ons onderwijs is bedoeld om kinderen goed te leren lezen, schrijven en rekenen. Dat is bedoeld om ze te leren kritisch na te denken, om ze onderdeel te laten worden van de samenleving en om ze te leren zelf hun mening te vormen. Dat mag geen experiment van een politieke partij zijn.

De heer **Van Duijvenvoorde** (FVD):

De inspectie is langs geweest en heeft het goedgekeurd. De inspectie komt over een jaar natuurlijk weer langs. Het verbaast mij dus dat op het moment dat FVD vragen stelt bij instanties, wij als ondermijnend worden gezien, maar dat nu al een halfjaar de inspectie kritiek krijgt. Daarbij is het niveau van lezen, rekenen en schrijven op alle scholen aan het dalen. Er is sprake van een enorme crisis. Dat gebeurt dus niet op de reguliere scholen, en daarom gaan heel veel ouders het maar zelf doen. Dus het idee dat de openbare of de staatsscholen zo goed presteren en dat dit een probleem is ... Nee, FVD heeft problemen gezien en wij hebben gezegd: wij gaan het gewoon zelf doen. Tot slot het punt van indoctrinatie. Op iedere school wordt een wereldbeschouwing meegegeven. Je kunt dus zeggen dat de afgelopen 250 jaar problematisch waren en schuld opleveren voor Europa. Of je zegt: wij vinden dat ook een grootse geschiedenis. Beide vormen zijn indoctrinatie en maken keuzes in wat je meegeeft aan leerlingen. In de samenleving komen zij echt genoeg andere ideeën tegen om daarover te discussiëren, dus dat klopt ook gewoon niet.

De **voorzitter**:

Dat was uw tweede lange interruptie, dus u bent nu wel door uw interrupties heen.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dat was dan een kort debat. Er waren volgens mij drie vragen gesteld. Daar zal ik dus op ingaan. Allereerst wordt er gezegd: de inspectie toetst dit toch? Wij hebben daar dus heel veel vragen bij. Hoe kan het dat dit soort teksten op de website van een school staan en dat dit soort uitspraken door Thierry Baudet in de media worden gedaan? Hoe kan het dat er een marktonderzoek is gedaan dat schijnbelangstelling heeft getest in een andere wijk dan waar de school is opgericht, maar dat de inspectie toch dit alles door de vingers ziet en deze school gewoon open laat gaan? Ik begrijp dat oprecht niet. Vervolgens is de inspectie inderdaad langsgegaan. Ik heb daar ook schriftelijke vragen over gesteld aan de staatssecretaris. Wat waren de bevindingen? Daar is niks over

gedeeld. Dus hier is nogmaals de vraag aan de staatssecretaris: wat waren de bevindingen van de inspectie die langs is gegaan op deze school? Wat is de ondergrens? Als een school dit soort uitspraken kan doen, tegen de Grondwet in, tegen onze wetenschap in, gewoon tegen het onderwijs in, hebben we dan de vrijheid van slecht onderwijs? Dat kan toch niet zo zijn?

Dan het tweede punt. Forum geeft aan dat het lezen, schrijven en rekenen belangrijk vindt. Nou, fijn om te horen dat zij dat ook zo belangrijk vinden. Ik hoop dat zij de volgende keer dan ook onze onderwijsinvesteringen steunen. We zijn hard bezig om dat te verbeteren. Dan hebben we er helemaal niks aan dat er een school wordt opgericht voor een half miljoen met vier leerlingen, waar dus ons belastinggeld naartoe gaat. Een school die is gehuisvest in een heel groot gebouw in Almere, waarvoor leraren van andere scholen moeten worden aangetrokken: we hebben daar helemaal niks aan. Dat geld moet gewoon in bestaande scholen kunnen worden gestoken en in het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Dat is dus ook kritiek op de wet, maar zeker ook op deze school.

Als je onderwijs echt zo belangrijk vindt, investeer daar dan ook in en zet je daarvoor in. We hebben natuurlijk ook gezien wat een partij als de AfD in Duitsland is gaan doen. Op het moment dat je ergens een crisis constateert — we hebben te maken met een leescrisis — dan duiken de extreemrechtse partijen erbovenop om te zeggen: wij gaan dit allemaal oplossen. In die oplossing heb ik absoluut geen vertrouwen. We moet dit dus ook niet laten kapen door extreemrechts. We moeten met elkaar als Kamer zorgen dat we het onderwijs verbeteren en daar werken we ook aan met dit kabinet.

De voorzitter:

Dan kunt u uw betoog vervolgen.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

En tot slot nog ... Sorry, er waren drie vragen in één gesteld. De derde vraag ging erover dat je toch anders kunt kijken naar de geschiedenis. We hebben met elkaar, en dat is precies het probleem met deze school, een curriculum vastgesteld. Dat hebben we met de hele Kamer gedaan. Dat is niet een curriculum van één partij; dat is een curriculum voor alle scholen, dat we democratisch hebben vastgesteld. Dat is waar scholen aan moeten voldoen. Dan kun je dus niet zeggen: wij hebben gewoon een andere mening over de VOC en daar gaan we kinderen dus heel ander onderwijs in geven. We hebben gewoon een wet voor het burgerschapsonderwijs, waar je aan moet voldoen. We hebben een curriculum waar je aan moet voldoen. Leerlingen moeten zélf hun mening kunnen vormen en kritisch nadenken op school.

Dan ga ik door met mijn betoog.

De voorzitter:

Maar eerst een interruptie van de heer Boomsma van JA21.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik vind de manier waarop Forum het aanvielt, ook vaak heel hysterisch en verongelijkt. Daar ben ik het helemaal niet mee eens, maar je mag toch wel een eigen mening over onze geschiedenis verkondigen die positief is?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Als dat binnen het curriculum valt, dan mag je daar les over geven. Maar waar ik een bezwaar bij heb, is dat de wetenschap en ook de feiten worden verdraaid. Ik heb er bezwaar tegen dat de partij die dat doet, die bijvoorbeeld heel vaak allerlei onwaarheden over klimaatwetenschap verspreidt, vervolgens kinderen daar les over gaat geven. Ik maak me daar voor deze kinderen oprecht gewoon heel veel zorgen over. Die kinderen zijn nu vier jaar en zitten op deze school. Er zit zelfs een kind van ouders uit Oekraïne op deze school, terwijl we weten wat Forum allemaal zegt over de steun aan Rusland. Ik vind dat gewoon echt van de gekke.

De heer **Boomsma** (JA21):

Dat snap ik, maar het is toch wel gewoon toegestaan — dat lijkt me ook evident binnen onze kerndoelen vallen — om kinderen bij te brengen dat ze trots mogen zijn op de Nederlandse geschiedenis?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ja, maar volgens mij is het toch ook helemaal niet zo dat dat niet gebeurt?

De **voorzitter**:

Goed. Dan heeft u nog een interruptie van de heer Ergin, maar hij wacht even tot u klaar bent. U heeft nog 1 minuut en 17 seconden om uw betoog af te ronden.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Volgens mij heb ik ook al aardig wat punten genoemd, voorzitter.

Ik kom bij de wet. Wij maken ons veel zorgen over de onderwijskwaliteit van nieuwe scholen. Kleine scholen zijn op sommige plekken onmisbaar en van belang, maar we moeten er ook voor zorgen dat we juist investeren in de scholen die er al zijn. We moeten ervoor zorgen dat we daar de kwaliteit omhoog brengen. Deze school en de onderzoeken die zijn gedaan rondom de evaluatie van de wet, laten zien dat de wet niet werkt. Wij hebben daarom drie voorstellen. Eén: maak vaart met de herziening van deze wet. Dat vraag ik de staatssecretaris. Dat staat ook in het coalitieakkoord, dus ik ga ervan uit dat ze daar al aan werkt. Twee: haal de route via het marktonderzoek uit de wet, zodat echte belangstelling van ouders leidend wordt. Drie: voer een minimumaantal daadwerkelijke inschrijvingen in voordat een school volledig publiek bekostigd wordt. Ik ben benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris.

Tot slot. Als een school kinderen voorbereidt op onze samenleving, dan mag de samenleving ook eisen stellen aan een school.

Dank, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank. Zoals gezegd heeft u eerst een interruptie van de heer Ergin.

De heer **Ergin** (DENK):

Als ik het goed begrijp, zegt D66 dat we ten aanzien van de wet aan een aantal praktische knoppen moeten draaien. D66 stelt voor om het marktonderzoek te schrappen. Dat is in principe bespreekbaar voor DENK, zeker gezien de situatie met de Forumschool. Begrijp ik dan goed dat D66 zegt dat deze wet wel moet blijven bestaan,

maar dat er een aantal praktische zaken moeten worden aangepakt?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Het is even zoeken waar de heer Ergin dan op doelt. Bedoelt hij dan de Grondwet? We hebben gewoon de ruimte om scholen op te richten. Die blijft natuurlijk ook gewoon bestaan.

De heer **Ergin** (DENK):

Nee, de Grondwet mag zeker blijven bestaan wat mij betreft. Het gaat natuurlijk over de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen. Zegt D66 daarover dat een aantal praktische aanpassingen prima zijn, maar dat het altijd mogelijk moet zijn in Nederland om op basis van een eigen richting, een eigen identiteit, een school te starten?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dat is mogelijk, omdat het in de Grondwet staat. Daar komt mijn verwarring dus ook een beetje vandaan. Die wet is natuurlijk onderliggend en gaat over de vraag hoe je dat goed uitvoert. Daarvan zeggen wij dus dat wij vinden dat het nu te ver is doorgeschoten en dat je dat op basis van bepaalde gronden zou moeten kunnen beperken. Zo willen we voorkomen dat we dus deze uitwassen krijgen. De mogelijkheid om scholen op te richten moet natuurlijk blijven bestaan.

De heer **Ergin** (DENK):

Dan heb ik nog een laatste vraag. Hoe kijkt D66 naar de rol van de gemeente? Juist de gemeenten vormden heel lang een belemmering, omdat ze hun huisvesting niet op orde hebben. Gelden voor onderwijshuisvesting die ze krijgen vanuit de overheid, vanuit de Staatskas, worden voor totaal andere dingen ingezet, waardoor ze te maken krijgen met een huisvestingsvraagstuk. Aanvragen voor een nieuwe school hebben ze vervolgens heel lang, jarenlang, geblokkeerd, met name ook islamitische initiatieven. Hoe kijkt D66 naar die rol? Moet die rol blijven zoals die nu is of zegt D66, net zoals een aantal andere partijen, dat we de gemeenten weer leidend moeten maken?

De **voorzitter**:

Dat was uw eerste lange interruptie.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Wij vinden zeker dat de gemeente hier een grotere rol in moet krijgen. Wij vinden het ook een probleem dat dat nu niet geval is, omdat gemeenten ook veel beter zicht hebben op wat er bijvoorbeeld mogelijk is wat betreft gebouwen. We weten — dat weet de heer Ergin ook — dat we bijvoorbeeld een enorm tekort hebben aan onderwijshuisvesting. We hebben daar zelfs een miljardentekort op. Dat betekent dat die schaarse ruimte dus ook over steeds meer scholen moet worden verdeeld. We vragen van gemeenten om een meerjarenplan te maken over hoe zij omgaan met onderwijshuisvesting. We willen namelijk heel graag dat ze die huisvesting gaan verbeteren. Op het moment dat er dan steeds opeens een nieuwe school bij komt, betekent dat vaak heel veel voor de scholen in de omgeving die heel graag willen dat de luchtkwaliteit daar verbetert, zodat kinderen daar beter kunnen leren. Daarom vinden wij het van belang dat gemeenten een grotere rol krijgen bij het oprichten van nieuwe scholen.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik zeg dit met alle waardering voor mijn collega: ik was toch een beetje teleurgesteld door de inbreng van D66. Dit debat gaat over stichting, sturing en toezicht op het funderend onderwijs. Is het dan niet wat te smal om het alleen maar over de Forumschool te hebben?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Nee, wat mij betreft niet. Wij hebben namelijk ook al drie keer geprobeerd om hier een plenair debat over aan te vragen, maar daar kregen we helaas geen steun voor. Dit is de eerste kans om het te kunnen hebben over deze school. Zoals ik al in mijn bijdrage heb geschetst, zien wij dit als een uitwas van de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen. De reden dat ik hier langer bij stilsta, is dat ik echt wil dat we dit niet nog een keer krijgen. Ik zie namelijk het risico dat als we op deze manier door zouden gaan met zo'n marktonderzoek dat schijnbelangstelling meet, er veel meer nieuwe scholen kunnen worden opgericht en we dan dus steeds vier jaar aan het wachten zijn tot de inspectie een keer ingrijpt. Ik vind ook dat dit voorbeeld een aantal dingen duidelijk maakt. Hoe belangrijk vinden wij ons burgerschap? Hoe belangrijk vinden wij het recht op goed onderwijs in dit land? Als je zelfs in dit geval niet kan ingrijpen, wat zijn we dan met elkaar aan het doen?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik begrijp best de opwinding van mijn collega over de Forumschool. Tegelijkertijd is dit een school met vier leerlingen. Bij de voorbereiding van de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen — ik maak er een lange interruptie van, want ik merk dat ik het niet red in 30 seconden — kwam vanuit verschillende gemeentes en organisaties al de waarschuwing dat dit zou kunnen leiden tot een heel groot kwaliteitsverschil, tot veel concurrentie en tot het weglekken van onderwijsgeld. D66 en de VVD wilden destijds heel graag dat deze wet er kwam; dat waren echt de aanstichters van deze wet. De reden dat ik dit nu zeg, is niet omdat ik kritiek wil hebben op mijn collega van D66, want eigenlijk trekken we ontzettend vaak samen op. Ik merk wel dat we elke keer achter één incident aanrennen als we elke keer versmallen naar één ding en we daar geen grotere onderwijsvisie onder leggen, waardoor we het dus niet hebben over de grote lerarentekorten en het grote probleem met de kwaliteit. Nogmaals, ik ben het eens met de boosheid over die school, maar daarmee sturen we dus niet op hoe we de kwaliteit van het onderwijs echt kunnen aanpassen.

De **voorzitter**:

Wat is uw vraag?

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Mijn vraag is eigenlijk tweeledig. Dank u wel dat u mij daar ook een beetje mee helpt, voorzitter. Mijn eerste vraag is of we zo'n debat niet ook zouden moeten gebruiken om wat scherper te kijken naar hoe we überhaupt op onderwijs sturen. Dat is de eerste vraag. Laat ik het maar meteen afmaken nu ik toch al lang bezig ben. Mijn tweede vraag is: wat gaan we dan volgens D66 doen aan de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen? Het eerste punt van D66 is "maak vaart", maar dat wisten we al. Het tweede punt is dat het marktonderzoek weg moet en het derde punt is dat het op basis van inschrijvingen moet. Is dat ook niet weer veel te smal? Hoe voorkomen we daarmee zo'n Forumschool?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dan zeg ik dit ook met alle respect naar mevrouw Moorman: wij hebben dit debat over de stichting en de sturing van scholen niet voor het eerst. Ik zit al twee periodes in de Kamer. De vorige periode hebben wij rondetafels en expertsessies georganiseerd en kregen we een brief van het ministerie over de richtingen waar je aan kan denken wat betreft de sturing en de bekostiging. Wij hebben daar als Kamer ook al keuzes in gemaakt. Om dus nu te doen alsof het gek is dat je dit punt in dit debat wil aankaarten, vind ik gewoon heel wonderlijk. Daarnaast kan mevrouw Moorman natuurlijk ook heel goed zien dat er al heel veel voorstellen door D66 zijn gedaan om beter te sturen op het onderwijs. Er is ook een heel coalitieakkoord met daarin al onze plannen om te zorgen voor betere onderwijskwaliteit. Dat ten eerste.

Ten tweede doen wij juist hele concrete voorstellen om de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen aan te passen. Ik hoop dat ik de steun heb van mevrouw Moorman, maar ook van een meerderheid van de Kamer, om die wet daarop aan te passen. Ik denk dat we dus kunnen voorkomen dat we steeds het gesprek moeten voeren over dit soort scholen als wij deze aanpassingen doen. Ik vind dit een kanarie in de kolenmijn voor wat er mis is met de wet en ook voor hoe wij omgaan met het onderwijs.

De voorzitter:

Ja, helder. Helder.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Sorry, maar de vraag was heel lang, dus ik wil ook gewoon even antwoord kunnen geven.

De voorzitter:

Heel kort dan nog. Tot slot.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Wij hoeven dit gesprek dan dus ook niet meer met elkaar te voeren. Ik denk dus wel dat we het dicht moeten gooien op die punten en de wet echt moeten verbeteren. Wij doen daar concrete voorstellen voor, die ik u ook heel graag zal toesturen. Als er nog andere ideeën van andere partijen zijn, dan hoor ik die ook heel graag. Ik vind het vooral belangrijk dat wij nu eindelijk een keer het debat hierover met elkaar kunnen voeren. Dat zullen wij nog vele malen doen.

De voorzitter:

Heel kort nog, mevrouw Moorman, maar eerst een punt van orde van de heer Kisteman.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ik wil de leden er toch even op wijzen dat we bij de procedurevergadering hebben afgesproken dat als een interruptie lang is, dat niet automatisch betekent dat je dan vijf minuten de tijd krijgt om je lange interruptie te doen. Wij hadden er allemaal moeite mee; dat heeft mevrouw Moorman ook gezegd. Ik wil de collega's er toch even op wijzen: een lange interruptie betekent niet meteen een nieuw betoog. Laten we dus ook alsjeblieft met z'n allen die afspraak nakomen.

De voorzitter:

Ik zal daar ook op letten. We gaan het meteen proberen met een vervolgvraag van mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dank aan de heer Kisteman. Ik zal het kort houden. Mijn vraag aan mevrouw Rooderkerk was: denkt zij dat deze drie punten nou helpen of moeten we ook al aan de voorkant breder kijken naar bijvoorbeeld de kwaliteit van schoolbesturen en de rol van de gemeentes?

De **voorzitter**:

Nu mag mevrouw Rooderkerk daar ook kort antwoord op geven.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ja. Maar we hebben eerder ook al het voorstel over de rol van de gemeentes gesteund. Dat zullen we dus weer doen. Ook wat betreft de kwaliteit van schoolbesturen vond ik het een goed idee van mevrouw Moorman.

De **voorzitter**:

Kijk aan. Volgens mij zijn we aangekomen bij de inbreng van de heer Ergin van DENK.

De heer **Ergin** (DENK):

Voorzitter, dank u wel. We hebben in Nederland iets moois voor elkaar gekregen. Met de Wet Meer ruimte voor nieuwe scholen hebben we een systeem opgetuigd waarin de keuzevrijheid van ouders, goed onderwijs en de onderwijsvrijheid heel mooi samengaan. Het is een systeem waarin niet alleen de overheid bepaalt welke scholen er komen, maar ouders zelf het initiatief kunnen nemen. Eigenlijk is het een soort marktwerking, waar sommige partijen in deze Kamer normaal een groot voorstander van zijn. Maar het is eigenlijk wel een betere en mooiere vorm van marktwerking: niet gedreven door geld, niet gedreven door winsten, maar gedreven door de vraag van ouders en goed onderwijs. Dat is volgens DENK de kracht van deze wet.

Vijf jaar na invoering is de wet opnieuw onder de loep genomen. Dat is goed. Wat zien we? We zien dat initiatieven waar onvoldoende belangstelling voor is, afvallen. We zien dat scholen worden afgewezen als ze niet voldoen aan de gewenste kwaliteit. We zien ook — dat is vandaag te weinig aan de orde gekomen — dat bijna alle scholen uiteindelijk een voldoende krijgen na een start. Je zou dus denken: repareer deze wet. Deze wet werkt. Pak bijvoorbeeld onnodige bureaucratie aan. Pak problemen met huisvesting aan. Pak het ongelijke speelveld met financiering aan. Zorg ervoor dat scholen die nieuw zijn opgericht en snel groeien, niet achterblijven in financiering. Zorg ervoor dat scholen gebruik kunnen maken van brugfunctionarissen en voldoende deel kunnen nemen aan armoedebelid en achterstandsmiddelen. Laat die wet vervolgens zijn werk doen.

De heer **Kisteman** (VVD):

Als het over marktwerking gaat, dan gaan wij natuurlijk aan. Wat vindt de heer Ergin ervan als een school heel lang niet functioneert en geen goede onderwijskwaliteit levert, maar wel mag blijven bestaan? In de marktwerking gaat een ondernemer failliet als hij niet genoeg producten verkoopt.

De heer **Ergin** (DENK):

Eigenlijk geldt hetzelfde voor bestaande scholen. We hebben heel veel scholen die jarenlang onvoldoende en zeer zwak scoren. Volgens mij moet er dan een overheid zijn

die in sommige gevallen zegt "hier gaan we niet mee verder", maar ook een overheid die schoolbesturen ondersteunt en helpt bij het verbeteren van de schoolkwaliteit. Ik zie dus niet in waarom we anders zouden moeten omgaan met nieuw opgerichte scholen dan met bestaande scholen.

De heer **Kisteman** (VVD):

Voor mij zit het verschil er ook niet in of het een nieuwe of een bestaande school is. De heer Ergin zegt: dan zou de overheid of misschien de onderwijsinspectie moeten ingrijpen. Wanneer is voor de heer Ergin het moment dat de inspectie zou mogen ingrijpen als een school niet zelf stopt, maar het gewoon niet goed gaat komen en dus ook de kwaliteit van het onderwijs voor de kinderen maar niet beter wordt?

De heer **Ergin** (DENK):

De heer Kisteman doet alsof ik de onderwijsinspectie ben. Ik zou geen antwoord kunnen geven op de vraag waarom en wanneer. Voor mij is wel leidend dat als een school niet leert, als een school niet verbetert ... Ik constateer dat 20% van de bestaande scholen vorig jaar of het jaar daarvoor onvoldoende en zeer zwak scoorde. We hebben een grote opgave. We mogen die opgave niet eenzijdig neerleggen bij de 100 scholen die in de afgelopen vijf jaar zijn opgericht.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ik snap dat de heer Ergin niet van de onderwijsinspectie is. Nu kunnen scholen wel drie of vier jaar lang het dictum "zeer zwak" krijgen, of hoe je het dan ook noemt. Toch kan die school dan blijven bestaan. Is de heer Ergin het dus met mij eens dat er veel sneller ingegrepen zou moeten kunnen worden ten behoeve van de leerlingen, want we willen natuurlijk dat die allemaal een zo goed mogelijke onderwijskwaliteit krijgen.

De heer **Ergin** (DENK):

Zeker. Als de vraag is of de onderwijsinspectie vaker moet langsgaan bij alle scholen, bij wijze van spreken, dan ben ik daar voorstander van. Ik zie echter, en dan kijk ik echt wel richting de VVD, dat we scholen hebben die langer dan vijf jaar geen onderwijsinspectie op bezoek krijgen. We hebben dus een tekort aan onderwijsinspecteurs. Maar wat doet de VVD? De VVD komt bijvoorbeeld met een voorstel om de onderwijsinspectie naar weekendscholen te sturen. Dus ja, we moeten de onderwijsinspectie niet onnodig gaan belasten met taken waar die niet voor bedoeld is, en ja, wat mij betreft kunnen alle scholen in Nederland vaker een bezoek van de onderwijsinspectie krijgen. Uiteindelijk moeten we er namelijk voor zorgen dat de kwaliteit van scholen, niet alleen nieuw opgerichte scholen, maar ook bestaande scholen, snel omhooggaat.

De **voorzitter**:

U vervolgt.

De heer **Ergin** (DENK):

Voorzitter. Je zou denken: laat die wet vervolgens gewoon zijn werk doen. Maar we lezen ineens iets anders in de brief van de staatssecretaris. Zij schrijft namelijk letterlijk "meer grip op het aantal nieuwe scholen binnen bepaalde regio's" te willen. Waarom? Wat gaat er mis? Wat loopt er volgens deze staatssecretaris zo uit de hand dat zij ineens meer grip nodig heeft op het aantal nieuwe scholen? Betekent meer grip volgens deze staatssecretaris uiteindelijk niet gewoon minder scholen?

Voorzitter. Misschien moeten we ook gewoon eerlijk kijken wie er in de afgelopen jaren succesvol gebruik hebben gemaakt van deze wet. Bij meer dan 40% van de nieuwe opgerichte scholen gaat het namelijk om islamitische scholen. Het gaat om islamitische ouders die hun weg in het Nederlandse onderwijssysteem hebben gevonden, belangstelling tonen en door de procedure heen komen. DENK stoort zich daarom enorm aan de dubbele maat die we in dit huis heel vaak zien. Partijen hebben namelijk de mond vol over vrijheid en over de keuzevrijheid van ouders, totdat islamitische ouders gebruikmaken van die vrijheid. Dan is keuzevrijheid ineens verdacht. Dan gaat het debat opeens over segregatie. Dan gaat het debat opeens over parallelle samenlevingen. Dan zegt de ene partij dat Nederland islamiseert, zegt een andere partij dat we te maken hebben met een omvolking van Nederland en zegt de staatssecretaris opeens dat we meer grip moeten krijgen. Ik ontvang graag een reactie van de staatssecretaris waarin ze dit uitlegt.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik begrijp wel dat DENK het wil opnemen voor islamitische scholen. De meeste islamitische kinderen zitten echter niet op een islamitische school, maar hebben wel heel veel last van een slechte kwaliteit van onderwijs, waar concurrentie een grote oorzaak van is. Hoe kijkt de heer Ergin daar dan naar?

De heer **Ergin** (DENK):

Ik zie vooral dat de kwaliteit van het onderwijs in Nederland onder druk staat door slechte onderwijshuisvesting. Het tekort is 1,3 miljard. Als we kijken wat er in de afgelopen jaren niet is geïnvesteerd in onderwijshuisvesting, door gemeenten is geïnvesteerd in lantaarnpalen en weet ik veel welke andere hobby's ... Daar zit volgens mij breed gezien de snelle winst voor alle leerlingen in Nederland. Ik ga er niet in mee dat deze wet ervoor zou zorgen dat er minder kwaliteit zou zijn in onderwijsland. Daar ga ik gewoon niet in mee.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Juist door meer concurrentie krijg je meer schaarste van onderwijsmiddelen voor huisvesting. Als dat al het grootste probleem zou zijn, zou dat hier juist ook effect hebben. Maar het grootste probleem is het lerarentekort, het tekort aan bevoegde leraren. Met meer concurrerende scholen heb je grotere schaarste. Daar hebben heel veel leerlingen, zeker ook heel veel islamitische leerlingen, superveel last van. Hoe kijkt de heer Ergin daar dan naar?

De heer **Ergin** (DENK):

Ik zie juist dat nieuwe scholen zorgen voor meer zijinstromers. Dat staat gewoon in de evaluatie. Ja, er zijn leraren die van school A naar school B gaan, maar er zijn ook gewoon heel veel zijinstromers die bijvoorbeeld in hun eigen gemeente de mogelijkheid krijgen om voor een school te werken die op islamitische grondslag lesgeeft. Als het gaat om leerlingen, zie ik vooral ... We hebben keuzevrijheid. Het klopt inderdaad dat niet alle moslims in Nederland naar een islamitische school gaan. Dat is prima. Maar hier gaat het erom dat er op openbare scholen onvoldoende aandacht en ruimte is voor de identiteit van bijvoorbeeld heel veel islamitische leerlingen. We hebben in Nederland te maken met gebedsverboden op middelbare scholen. De identiteit van leerlingen wordt ontkend en krijgt onvoldoende ruimte. Dan is het niet raar dat leerlingen en ouders zoiets hebben van: dan willen we zelf een eigen school oprichten waar die aandacht er wel is. Ik vind dat juist goed voor de kwaliteit van het onderwijs.

De **voorzitter**:

Ik kijk mevrouw Moorman aan, maar die heeft geen behoefte aan een vervolginterruptie. U mag uw betoog vervolgen. U hebt daarvoor nog twee minuten.

De heer **Ergin** (DENK):

Voorzitter. Ik heb eigenlijk twee punten over specifieke scholen, ten eerste over het Cornelius Haga Lyceum in Amsterdam. Ik vind namelijk dat schoolbesturen scherp aangesproken mogen worden op hun verantwoordelijkheid om te zorgen voor goed onderwijs, maar we hebben de afgelopen jaren gezien dat het schoolbestuur van deze school door de overheid letterlijk is gepest en is tegengewerkt. We hebben gezien dat zelfs de Raad van State heeft afgedwongen dat de Staat excuses maakt richting deze school, omdat we te maken hadden met een minister-president die aan ouders de oproep deed om hun kinderen niet in te schrijven op deze school. We zagen het Amsterdamse stadsbestuur oproepen om kinderen niet in te schrijven op deze school.

Dezelfde reflex zie ik eigenlijk ook in de brief die de staatssecretaris heeft gestuurd, waarin de samenwerking met bijvoorbeeld het Cornelius Haga Lyceum eigenlijk wordt gejuridiseerd. De staatssecretaris zit er namelijk zes maanden, maar zwaait en dreigt nu al met een aanwijzing. Ik zou deze staatssecretaris dus willen oproepen: ga in gesprek met deze school. Volgens mij heeft deze school 40 rechtszaken tegen de overheid gewonnen. Ik zou het heel jammer vinden als het weer gejuridiseerd zou worden en het weer in rechtszaken zou worden uitgevochten. Misschien wordt het ook nog eens gewonnen door deze school. Ik zie dat het Cornelius Haga inmiddels ook een brief heeft gestuurd naar de Onderwijscommissie, waarin staat: we willen graag in gesprek. Mijn vraag is hoe de staatssecretaris daarnaar kijkt.

Voorzitter. Mijn laatste punt gaat over de Forumschool. Daar zijn veel vragen over gesteld. Ik mis in de brief van de staatssecretaris op welke manier de staatssecretaris wil voorkomen dat politieke partijen in dit huis een school kunnen oprichten. Dat is natuurlijk totaal niet de bedoeling van deze wet.

De **voorzitter**:

Dank. U hebt allereerst een interruptie van mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Met dat laatste ben ik het helemaal eens. Nog even over het Haga Lyceum. De heer Ergin wees op de rechtszaken, maar er is ook sprake van 25 inspectierapporten, vastgesteld wanbeheer, geen verbetering van de onderwijskwaliteit en drie schooljaren waarin hooguit 37% van de mavo-leerlingen slaagt, dus ongeveer een derde. Wat vindt de heer Ergin daarvan?

De heer **Ergin** (DENK):

Ik vind dat schoolbesturen verantwoordelijk zijn voor goed onderwijs. Dit specifieke schoolbestuur is echter jarenlang bestuurlijk getreiterd en gepest door de overheid. Dit schoolbestuur heeft überhaupt niet de ruimte gekregen om voldoende tijd te steken in goed onderwijs. Dit schoolbestuur was namelijk voornamelijk bezig met rechtszaken, was bezig met uitspraken van de minister-president, was bezig tegen het stadsbestuur. Dat moeten we ook niet willen. We moeten schoolbesturen stevig aanspreken op hun verantwoordelijkheid, maar wij als politiek moeten scholen niet gaan dwarsbomen en we

moeten ze al helemaal niet bestuurlijk gaan treiteren. Als we gewoon eerlijk kijken wat er is gebeurd, zien we dat de Staat deze school heeft tegengewerkt. Dat zegt de Raad van State ook in de uitspraak. De Staat moet daar zelfs een schadevergoeding voor betalen.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Alles wat de heer Ergin daarvan vindt, is aan hem. Maar slechts een derde van de mavoleerlingen slaagt, jaren op rij. Daaromheen gebeurt van alles met dat bestuur, maar dit gaat gewoon ten koste van deze kinderen. Het kan toch niet dat de heer Ergin zich geen zorgen maakt over de kwaliteit van deze school?

De heer **Ergin** (DENK):

Ik maak me zeker zorgen over hoe deze school wordt aangepakt door sommige politieke partijen. Er ontstaat onrust rondom de school. Er ontstaat onrust rondom het imago van deze school. Dat gaat inderdaad ten koste van de kwaliteit. Ik pleit dus juist voor een Cornelius Haga waar meer leerlingen goed onderwijs krijgen en waar het slagingspercentage omhooggaat. Alleen, als de politiek en de staatssecretaris, maar ook de gemeente, de NCTV en de minister-president dat voor deze school onmogelijk maken, dan wordt het wel heel moeilijk voor een schoolbestuur om zich volledig te kunnen richten op de kwaliteit van het onderwijs. Mijn oproep is dus ook aan D66: ja, we moeten zorgen dat de kwaliteit van het onderwijs op deze specifieke school verbetert, maar die ruimte moet wel geboden worden aan het schoolbestuur.

De **voorzitter**:

Tot slot, mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik verbaas me er juist over dat er zo veel ruimte wordt geboden, aangezien deze school al jarenlang een slechte onderwijskwaliteit heeft. Kennelijk kan dat maar. Hoe kan het nou, los van de denominatie van deze school — ik begrijp dat de heer Ergin zich daar ook zorgen over maakt — dat een school zo lang slecht onderwijs geeft dat we daar niks tegen kunnen doen en dat de school maar openblijft? Dat vind ik onbegrijpelijk. Ik zou willen wegblijven van de denominatie, maar het juist willen hebben over de onderwijskwaliteit.

De heer **Ergin** (DENK):

Ik blijf ook weg van denominatie. Ik kijk gewoon wat er bestuurlijk is gebeurd. Het is toch niet gek dat een schoolbestuur onvoldoende tijd en energie kan steken in goed onderwijs als het met valselijke NCTV-rapporten wordt beschuldigd? De minister-president zei: dit is een anti-integratieve school; dit is een anti-institutionele school. De burgemeester van Amsterdam organiseert avonden en roept ouders persoonlijk op hun kinderen van deze school uit te schrijven. Dat gebeurt, terwijl de feiten niet kloppen. Dat heeft de Raad van State gezegd. De Raad van State heeft gewoon gehakt gemaakt van hoe deze school bestuurlijk is gepest en getreiterd. Ik pleit er hier juist voor dat we het Cornelius Haga moeten behandelen zoals alle andere scholen, maar ik ken geen andere school in Nederland die 40 rechtszaken tegen de overheid heeft gewonnen, die zo heeft moeten knokken tegen de overheid en die ondanks alles nog steeds overeind staat. Ik vind dat we de discussie niet meer moeten voeren op basis van bestuurlijke treiterij en gepest tegen deze school, maar echt aan de slag moeten gaan en het schoolbestuur de ruimte moeten geven om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik vind het toch wel erg opmerkelijk dat hier de schuld wordt gegeven aan allerlei anderen, behalve aan het schoolbestuur. Het is toch evident dat je een probleem hebt als zo veel leerlingen niet slagen? Mevrouw Rooderkerk zei het al. Dan zijn de leerlingen daar het slachtoffer van. Dan heeft het toch geen zin om aan iedereen de schuld te geven, behalve aan de school zelf, en te doen alsof die alleen maar slachtoffer is?

De heer **Ergin** (DENK):

Deze leerlingen zijn inderdaad slachtoffer van obsessiepolitiek door politieke partijen, bijvoorbeeld door JA21. Het is een unicum in Nederland dat de Raad van State tegen de Staat zegt: u heeft deze school oneerlijk behandeld, u heet deze school bestuurlijk gepest en u heeft het voor deze school onmogelijk gemaakt, dus u moet een schadevergoeding betalen. Geen enkele andere school in Nederland is door de Raad van State zo in het gelijk gesteld als het Cornelius Haga. Dan kunnen we deze school weer afrekenen op basis van de denominatie die deze school heeft — dat doet de heer Boomsma; ik hoor hem bijna nooit over een Forumschool of andere scholen — maar dit is gewoon een unicum in de geschiedenis van ons onderwijs. Daar moeten we oog voor hebben.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik heb het helemaal niet over de denominatie gehad. Ik heb alleen gewezen op geconstateerd wanbestuur, onder andere door de inspectie. Het is natuurlijk ook niet zo dat er helemaal niets aan de hand was. Dat is helemaal niet geconstateerd. De heer Ergin heeft het erover dat "geen enkele school zo is gepest", maar er zijn op grond van AIVD-berichten gewoon enkele zaken vast komen te staan. Er werd gewaarschuwd voor anti-integratieve en antidemocratische neigingen, en een risico op salafistische beïnvloeding. Dat stond allemaal overeind. Dat daar conclusies aan verbonden werden die daar op dat moment misschien nog niet aan verbonden konden worden, betekent natuurlijk ook weer niet dat er niets aan de hand was. Laten we dus wel even serieus het gesprek met elkaar blijven voeren. Dit was een school waar heel veel aan de hand was, waar bovendien de voormalige bestuurder zich schandelijk heeft misdragen op allerlei punten in de gemeente Amsterdam, ook jegens bestuurders en dergelijken. Om dan nu te doen alsof de schuld van het feit dat die school nu niet goed in elkaar zit, alleen maar bij anderen ligt, vind ik zelfs voor de heer Ergin eigenlijk nogal tekortschieten; laat ik het zo zeggen.

De **voorzitter**:

Dat was uw laatste interruptie. O wacht, dit was uw eerste lange interruptie; dat is een meevaller.

De heer **Ergin** (DENK):

Laten we het debat inderdaad zorgvuldig voeren. Ik citeer de Raad van State: de Staat heeft de groei van deze school op oneigenlijke wijze willen belemmeren. Het zijn dus niet mijn woorden en mijn duiding; de Raad van State heeft hier uitvoerig naar gekeken en ziet dat deze school bestuurlijk is getreiterd en gepest. Als je als schoolbestuur bezig bent met rechtszaken, bezig bent met het knokken tegen de Staat, tegen de gemeente, tegen het ministerie van Onderwijs en tegen de NCTV, organisaties met duizenden ambtenaren, dan is het niet gek dat je onvoldoende tijd hebt voor de kwaliteit van onderwijs. Ik vind dus dat het Cornelius Haga zo snel mogelijk aan de slag moet met het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Alleen, het moet die ruimte krijgen. Die ruimte

heeft het in de afgelopen jaren niet gekregen, omdat het bestuurlijk is gepest.

De **voorzitter**:

Ik zie geen vervolgenterrupties meer. U was volgens mij ook al door uw betoog heen. Dan gaan we luisteren naar de heer Kisteman van de VVD.

De heer **Kisteman** (VVD):

Voorzitter. Laat ik er eerst mee beginnen dat deze commissie niet echt een afspiegeling van het onderwijsveld is, met mannen in de meerderheid, terwijl er meer vrouwen dan mannen voor de klas staan. Hopelijk is dit ook een oproep voor mannelijke leraren om het initiatief te nemen om meer voor de klas te gaan staan, maar daar gaat het nu niet over.

Kinderen gaan naar school om te leren lezen, rekenen en schrijven. Als het kan, doen ze dat met vriendjes en vriendinnetjes bij hen uit het dorp of uit de buurt. Dat aanbod is er tegenwoordig ook ruim voldoende, want op veel plekken is een openbare school, een school met bijzonder onderwijs of een samenwerkingsschool. Daarnaast komen er ook steeds meer nieuwe scholen bij. Bij de cyclus van starten, verplaatsen, fuseren of stoppen wil ik vandaag stilstaan. Ik hoop niet dat ik mevrouw Moorman daarmee tekortdoe, maar voor die inbreng hebben wij vandaag gekozen.

Voorzitter. Wat mijn fractie betreft worden er te veel nieuwe scholen gesticht in Nederland. Als je nu een nieuwe school wil stichten, dan moet je een soort marktonderzoek doen om de belangstelling te toetsen. Afhankelijk van het aantal inwoners heb je een hoeveelheid handtekeningen van ouders nodig die aangeven interesse te hebben in deze school. Ik heb de brief van de staatssecretaris gelezen en lees hierin niet of zij dat ook wil aanpassen bij het wetsvoorstel Praktische verbetering stichtingsprocedure scholen. Is zij van plan het onderzoek te schrappen en er iets anders voor in te richten, bijvoorbeeld dat ouders zich ook daadwerkelijk inschrijven in plaats van dat ze alleen aangeven interesse te hebben?

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik was benieuwd wat de heer Kisteman daarvan vindt. Is hij het ermee eens dat we het marktonderzoek moeten schrappen en inderdaad moeten kijken naar de daadwerkelijke aanmeldingen van leerlingen?

De heer **Kisteman** (VVD):

Zeker. Ik kom zo meteen ook met een idee voor hoe het volgens mij ook kan.

De **voorzitter**:

U vervolgt.

De heer **Kisteman** (VVD):

... bijvoorbeeld dat ouders zich ook daadwerkelijk inschrijven in plaats van dat ze alleen aangeven interesse te hebben? Zou het daarnaast niet beter zijn als we op een nieuwe manier kunnen kijken naar het toetsen van de behoeften en de doelmatigheid van een nieuwe school?

Voorzitter. Voor het mbo bestaat er bijvoorbeeld de Commissie macrodoelmatigheid. Deze onderzoekt en adviseert over de macrodoelmatigheid van een op te richten

opleiding in het mbo. Ik zou willen weten of zo'n onafhankelijke commissie ook iets is voor het stichten van nieuwe scholen in het p.o. Mijn fractie is geen voorstander van weer een nieuwe commissie, maar dit kan weleens een manier zijn om de aanvragen bij gemeenten weg te halen en landelijk te beoordelen op doelmatigheid. Ik gun iedereen zijn eigen school, maar er moet wel beter getoetst worden op belangstelling, leerlingaantal, onderwijskwaliteit, kwaliteit van bestuurders en het aanbod dat er al in een gemeente is.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Een nieuw idee, maar het toetsen op bestuurders en dergelijken is natuurlijk aan de inspectie. Als ik het goed begrijp, is er dus alsnog geen rol voor gemeenten in dit voorstel.

De heer **Kisteman** (VVD):

Nee, en het is ook mijn vraag aan de staatssecretaris hoe zij hiernaar kijkt. Ik had een motie ingediend om te kijken of de rol van gemeentes groter kon worden. Volgens de staatssecretaris kan dat niet. Zij geeft aan: dat raakt aan artikel 23. Toen hebben wij gedacht: nou, misschien is zo'n commissie die dat onafhankelijk gaat beoordelen dan nog wel een beter idee.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik ben best wel verbaasd over dat antwoord, want de rol van gemeenten was al groter in de vorige situatie, van voor deze wet. In die zin lijkt het me niet alsof we gemeenten geen rol zouden kunnen geven. Misschien kan de staatssecretaris dat wat verduidelijken. Ik vond het eerdere voorstel eigenlijk beter.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ja, ik vind dat de beantwoording steviger had gemogen, als mevrouw Rooderkerk dat bedoelt.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik heb er waardering voor dat de VVD blijft nadenken over hoe dit beter kan. Nou hoorde ik het voorstel. Ik vind macrodoelmatigheid en onderwijs een beetje een ingewikkelde combinatie. Ik zie het onderwijs niet als markt, maar ik vind het wel interessant om te kijken hoe we kunnen zorgen dat het gewoon aan de voorkant beter is. Ik ben nog wel aan het zoeken: hoe is dit nou anders dan het in het verleden was? Toen hebben we namelijk ook altijd gekeken: welke potentie is er überhaupt voor deze school?

De **voorzitter**:

Dat was uw laatste interruptie.

De heer **Kisteman** (VVD):

Het komt er meer achter weg dat de staatssecretaris in haar brief aangeeft: we kunnen hier niks aan doen; we kunnen gemeenten niet meer ruimte geven, want dat raakt aan artikel 23. Vandaaruit zijn we door gaan denken: oké, als dat al raakt aan artikel 23, zouden we het dan misschien bij een onafhankelijke commissie kunnen neerleggen in plaats van bij een gemeente? Daarnaast heb ik hierover een tijd geleden een motie ingediend. Toen kwam er ook veel discussie op gang, van: dan gaan ze bijvoorbeeld op Urk alleen nog maar bijzonder onderwijs toelaten en de rest niet meer. Dat bedoel ik niet verkeerd richting de heer Stoffer. Daarom hebben wij gedacht: laten we naar een

onafhankelijke commissie gaan, die daarboven zit en iets meer ruimte kan krijgen om dat inrichten. Dat is meer de richting geweest waaraan wij hierbij denken.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Toch nog kort, want het lijkt mij gewoon geen argument dat iets raakt aan het artikel in de Grondwet over onderwijs, want we beperken het stichten van scholen al. We hebben de vrijheid om scholen te stichten, maar daar zitten al allerlei beperkingen aan, zoals dat het goede scholen moeten zijn en dat er aan allerlei zaken moet worden voldaan. Ik begrijp die redentie dus oprecht niet, maar dat ligt ook bij het ministerie, begrijp ik. Ik denk wel dat het goed is om dit vast te stellen.

De heer **Kisteman** (VVD):

Begrijpt mevrouw Rooderkerk mijn redentie niet of die van de brief? Die van de brief. Ik zal de vraag doorgeleiden.

De **voorzitter**:

U vervolgt.

De heer **Kisteman** (VVD):

Dan over het fuseren, samenvoegen en verplaatsen van scholen. Mijn fractie wil scholen hebben die klaar zijn voor de toekomst, die voldoende leraren voor de klas hebben en waar niet tal van subsidies naartoe hoeven omdat de school het anders niet overleeft. Daarom zou het doel moeten zijn dat alle scholen een aantal leerlingen boven de opheffingsnorm hebben. Daar wordt op veel plekken ook aan gewerkt, maar ik begrijp dat er in de praktijk tegen nogal wat dingen wordt aangelopen. Ik heb daar een aantal vragen over. Bij het verplaatsen van een school geldt een maximale afstand van drie kilometer. Bij deze regelgeving wordt ervan uitgegaan dat de meeste kinderen meeverhuizen. De praktijk is echter anders. Kinderen gaan vaak naar een andere school, dichterbij in de buurt. Mijn vraag aan de staatssecretaris is: hoe belangrijk is het om aan deze drie kilometer vast te houden? Scholen onder de opheffingsnorm kunnen nu niet verplaatst worden naar nieuwe wijken. Hoe kijkt de staatssecretaris hiernaar? Wanneer er fusieplannen zijn tussen twee of meer scholen, is vooraf niet uit te rekenen wat het nieuwe schoolgewicht gaat worden. Toch is dit een eis bij fusies. Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris om dit anders in te richten?

Dan over het stoppen van scholen. Naast dat er scholen worden gestart, zijn er ook scholen die gesloten moeten worden. Echter zijn er ook hierbij prikkels in de praktijk die dit tegenhouden. Een school werkt bijvoorbeeld met t-1-bekostiging. Op basis van de 1 februari-telling van het huidige jaar wordt dan de bekostiging voor het kalenderjaar daarna bepaald. De school financiert dus als het ware voor. Als een kind groep 8 verlaat aan het eind van de schoolcarrière, ontvangt de school nog een deel van de bekostiging. Echter, wanneer een school niet fuseert, maar sluit, dan stopt de bekostiging per direct. Het laatste stukje bekostiging wordt dan niet ontvangen. Ik wil van de staatssecretaris weten hoe zij hiernaar kijkt. Ziet zij dit ook als een negatieve prikkel? Zo ja, zou zij deze dan uit het systeem kunnen halen?

Daarnaast zijn er te veel gronden waarop een schoolbestuur te kleine scholen, scholen onder de opheffingsnorm, open kan houden. Zo kan een schoolbestuur met een aantal grote scholen kleine scholen openhouden, ook al hebben ze fors minder leerlingen dan de opheffingsnorm. Ik lees in de brief van de staatssecretaris dat zij voornemens is deze

gemiddelde schoolgrootte te schrappen. Mijn fractie juicht dat toe. Ik heb hier echter wel een vraag over. Bij mevrouw Van der Plas vroeg ik er ook al naar. Hoe zit het als er in een dorp twee of drie scholen zitten, openbare en bijzondere, die allen onder de opheffingsnorm zitten? Kunnen zij dan allemaal blijven bestaan of, zoals mijn fractie het graag zou zien, gaat het pas gelden als er nog maar één school is? De andere scholen kunnen zo gedwongen worden om tot een samenwerkingsschool te komen. De gemeente hoeft dan maar één schoolgebouw te financieren, er zijn minder leerkrachten nodig en leerlingen kunnen van elkaars achtergronden leren. Hoe kijkt de staatssecretaris hiernaar?

Voorzitter. Tot slot wil ik het hebben over scholen die niet presteren, scholen die de beoordeling "zeer zwak" krijgen, en dat meerdere jaren op rij. Het duurt nu jaren voordat de financiering wordt stopgezet, terwijl generaties kinderen slecht onderwijs krijgen. Ik heb de vergelijking weleens vaker gemaakt: als je als ondernemer niet presteert, dan stop je met je bedrijf of ga je failliet. Scholen kunnen gewoon jarenlang doorrommelen, zonder enige gevolgen. Daarom wil ik aankondigen dat ik met een initiatiefwet ga komen die moet regelen dat scholen eerder gesloten kunnen worden bij niet-functioneren. Slecht besturen mag niet ten koste gaan van meerdere generaties leerlingen. Leerlingen verdienen namelijk goed onderwijs om zo later goed mee te kunnen doen in de maatschappij.

Dat was het, voorzitter.

De heer **Boomsma** (JA21):

Eerder scholen sluiten die niet presteren is interessant, maar wat moet er dan precies worden gewijzigd en wanneer zou dat dan kunnen?

De heer **Kisteman** (VVD):

Nu is het bijvoorbeeld zo dat een school meerdere jaren, meestal drie of vier jaar, de beoordeling "zeer zwak" krijgt voordat de staatssecretaris kan ingrijpen. Wij zouden bijvoorbeeld willen dat er al na anderhalf jaar, dus na drie keer een halfjaar zeer zwak, kan worden ingegrepen.

De heer **Boomsma** (JA21):

Na anderhalf jaar niet goed presteren moet die school dan al dicht?

De heer **Kisteman** (VVD):

Dan zou er financieel of op een andere manier ingegrepen moeten kunnen worden. Het gaat er uiteindelijk om dat toekomstige generaties leerlingen gewoon slecht onderwijs ontvangen. Dat is nu in sommige gevallen drie of vier jaar. Ik vind dat gewoon te gek voor woorden. Dat moeten we niet willen. De onderwijsinspectie, de minister of de staatssecretaris zou veel sneller moeten kunnen ingrijpen, gewoon ten behoeve van de leerlingen, want die hebben gewoon recht op goed onderwijs.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik begrijp de wens zeker, maar aan wat voor ingrepen denkt de VVD dan?

De heer **Kisteman** (VVD):

Dat kan financieel zijn. Het kan ook gaan om het vervangen van het bestuur of de schoolleider. Het kan alles zijn wat gedaan kan worden ten behoeve van goed onderwijs

voor de leerlingen.

De heer **Ergin** (DENK):

De heer Kisteman heeft het over het vervangen van bestuurders en het treffen van financiële maatregelen, maar dat kan nu toch ook al?

De heer **Kisteman** (VVD):

Ja, dat kan, maar dat duurt nu veel te lang. Wat gebeurt er dan? Dan krijgen leerlingen drie jaar slecht onderwijs voordat er echt wordt ingegrepen. Scholen krijgen een herstelopdracht, maar ze doen daar niks aan of voeren die niet goed uit. Dan ben je dus een aantal jaren verder en hebben die kinderen bij wijze van spreken groepen 5, 6, 7 en 8 gehad met slecht onderwijs voordat er ingegrepen kan worden. Wat ons betreft kan dat veel sneller.

De heer **Ergin** (DENK):

Wie gaat die school dan sluiten en wie gaat dan zorg dragen voor die kinderen, die dan ergens anders op een school ingeschreven moeten worden?

De heer **Kisteman** (VVD):

Dat is een kwestie van kijken wat de rol van de onderwijsinspectie is en, als het gaat om financiering, wat de staatssecretaris of de minister kan. We hopen niet dat het zo ver gaat komen, maar het zou een veel groter drukmiddel achter de deur moeten zijn om scholen sneller aan te kunnen pakken, zodat kinderen goed onderwijs kunnen krijgen.

De heer **Ergin** (DENK):

Het idee van een drukmiddel begrijp ik, maar hier pleit de VVD voor het sluiten van bepaalde scholen. Dan hoop ik dat de VVD toch ook heeft nagedacht over wie er uiteindelijk voor gaat zorgen dat de kinderen van de school die dichtgaat, op een andere school worden ingeschreven. Daar hoor ik geen antwoord op.

De heer **Kisteman** (VVD):

Dat is uiteindelijk zeer belangrijk en speelt in veel gevallen. Bij scholen die gesloten worden vanwege hun opheffingsnorm, wordt ook gekeken waar we de leerlingen kunnen plaatsen. Dat gebeurt in samenspraak met de gemeente. Als een school wordt gesloten omdat die niet functioneert, zou hetzelfde opgaan.

De **voorzitter**:

Dan zijn we aanbeland bij de inbreng van de heer Boomsma in eerste termijn. De heer Boomsma, JA21.

De heer **Boomsma** (JA21):

Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Eerst even over het rapport van PricewaterhouseCoopers waarin staat dat het aantal regels is verdrievoudigd. Dat hadden wij opgevraagd als commissie. Kan het kabinet komen met een reactie op de aanbevelingen daarin?

Mevrouw Van der Plas had het over het techniekonderwijs. Ik las dat sinds 2007 het aantal uren voor techniek in de onderbouw met 58% is gedaald. Dat lijkt me niet goed. Waarom is dat gebeurd? Wat wil de staatssecretaris daaraan gaan doen?

Dan verder over sturing, stichting, sluiting en toezicht. Dat is natuurlijk heel wat voor deze paar minuten. Laat ik beginnen met stichting. Ik denk dat het een groot goed is dat ouders de vrijheid hebben om een school te beginnen die aansluit bij hun wensen. Ik ben ook van mening dat het goed te begrijpen is dat die wet er is gekomen, omdat het niet alleen maar om de denominatie zou moeten gaan. Dat is voor heel veel ouders natuurlijk niet de belangrijkste factor voor zoiets. Maar nu is er dus geen enkele check meer waarin het bestaande aanbod wordt meegewogen. Ik denk dat dat toch wel problematisch is, dus hoe zou je dat kunnen gaan meewegen?

Het is logisch dat gemeenten een rol willen. Ik snap ook niet waarom dat niet zou kunnen volgens artikel 23. Die vraagt stel ik dus ook. Waar staat dat dan?

De staatssecretaris wil wel het verplichte gesprek meer gewicht geven, maar wat zou dat dan uithalen? Zou je niet ook kunnen kijken naar de weging van de leerlingprognose? Die is nu 0,7, maar kun je daar niet naar kijken, zeker in geval van daling, om het toch niet al te makkelijk te maken, om het maar zo te zeggen? In hoeverre wordt nou gecontroleerd of mensen hun kind ook daadwerkelijk gaan inschrijven?

Op zich is het logisch dat gemeenten meer tijd krijgen voor de huisvesting. Wat bedoelt de staatssecretaris met de suggestie dat "groei richting de stichtingsnorm" "van lineair naar exponentieel" moet? Wat betekent dat dan concreet na vier jaar?

Verder vind ik het toch zwaar wegen als er bij ouders een bepaalde behoefte is aan een type school waarin niet wordt voorzien, maar zou je niet ook kunnen kijken hoe je de ouderbetrokkenheid op bestaande scholen kunt verbeteren, zodat ouders misschien een kans hebben om op de scholen die er al wel zijn, hun wensen meer verwezenlijkt te zien?

Ik heb overigens gezien dat in Denemarken geldt dat als je nieuwe scholen wilt stichten, er ook een eis is dat je moet aantonen dat je onafhankelijk bent en niet wordt gestuurd door andere organisaties. Daar hebben ze vijf regels voor in Denemarken. Is dat niet iets wat we hier ook zouden kunnen bekijken?

Dan over sluiten. Het kabinet wil dus kleine scholen in grotere steden sluiten of fuseren, maar ik begrijp eigenlijk helemaal niet zo goed waarom. Welk probleem los je daar nou eigenlijk mee op? Er wordt dan gezegd: we hebben een lerarentekort. Dat klopt, maar aan de andere kant zijn er misschien ook allerlei leraren die op bepaalde scholen willen lesgeven. Je zag in de evaluatie van het plan voor nieuwe scholen dat het ook veel nieuw onderwijspersoneel aantrekt. We willen in ieder geval veel meer zicht op de gevolgen van die andere systematiek.

Gemeenten met een opheffingsnorm boven de 150 verliezen de kleinscholentoeslag. Waarom 150? Hoeveel gemeenten zijn dat? Daar zitten dan ook middelgrote gemeentes bij. Hoe verhoudt dat zich dan tot de basisbekostiging die ze al hebben? Wat door het kabinet dan wordt gezien als een te kleine school in een grote stad, kan toch ook gewoon gaan om scholen van 200 leerlingen? Dat is bijvoorbeeld de opheffingsnorm hier in Den Haag. Maar dat zijn dan toch gewoon scholen met acht groepen? Dan heb je toch gewoon een school met 25 kinderen in de klas? Wat is dan precies het probleem? Wat is daar dan mis mee? Wat is dan de verwachte opbrengst in de zin van

vermindering van het lerarentekort? Er zijn toch ook hele waardevolle kleine scholen in grote steden? Neem bijvoorbeeld het Cheider in Amsterdam. Dat is een kleine school. Ik denk dat we die toch echt in stand zouden moeten willen houden.

Het is natuurlijk iets anders als scholen structureel niet goed presteren. Dan ben ik het er wel mee eens: daar moet je eigenlijk beter en eerder in kunnen grijpen. Maar ik zou dan ook zeggen: maak dat dan het criterium hiervoor, ook als het om kleine scholen gaat.

Dan het Haga. We zitten nu dus in fase E op de escalatieladder. De inspectie heeft geconstateerd dat het bestuur langdurig en in ernstige mate heeft nagelaten om de kwaliteit te verbeteren en op peil te brengen. Als twee derde van de eindexamenleerlingen zakt, dan doe je gewoon geen recht aan het belang van goed onderwijs voor deze kinderen. Er zijn ook heel veel onbevoegde leraren en er is voortdurend lesuitval. Wat is nou de volgende stap? Welke aanwijzing gaat de staatssecretaris nu geven?

Vindt de staatssecretaris eigenlijk dat het instrumentarium nu volstaat? In december 2025 schreef het kabinet volgens mij namelijk dat het wenselijk kan zijn om de grondslagen om in te grijpen te verruimen en uit te breiden, maar ik heb deze staatssecretaris daar nog niet over gehoord. Dus we kunnen ook wel ...

De **voorzitter**:
Kunt u afronden?

De heer **Boomsma** (JA21):
Dan rond ik daarmee af.

De **voorzitter**:
Nou, dat komt dan perfect uit. U hebt een paar interrupties. Ik begin bij mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):
Ik vond het een interessant voorstel om te kijken naar de onafhankelijkheid van bestuurders naar voorbeeld van Denemarken, bijvoorbeeld onafhankelijk van politieke partijen. Als wij met voorstellen komen om het marktonderzoek uit de wet te halen en daadwerkelijke aanmeldingen van leerlingen leidend te maken, steunt de heer Boomsma die dan?

De heer **Boomsma** (JA21):
Dat kan ik heel goed volgen. Ik denk alleen niet dat het heel veel verschil gaat maken, want hoeveel scholen zijn er nou begonnen op grond van een marktonderzoek? Volgens mij zijn dat er heel weinig. Dat gaat dan om scholen in bepaalde wijken die nog worden gebouwd. Ik denk op zich dat het verstandig is, maar ik denk niet dat het de problemen oplost, voor zover die er zijn met deze wet. Ik denk dus dat je ook naar andere dingen moet kijken. Eigenlijk wil je natuurlijk dat er een nieuwe school komt en dat die een groot succes wordt, met heel goed onderwijs en betrokken ouders: iedereen blij. Alleen, hoe zorg je nou dat je van tevoren goed kan inschatten of dat het geval zal zijn? Een kwart van de nieuwe scholen presteert niet goed. Dat wil je inderdaad liever voorkomen. Dat wil je natuurlijk ook op bestaande scholen voorkomen. Maar ik ben nog op zoek naar

manieren waarop je dat beter kunt borgen van tevoren. Ik ben het wel eens met wat de heer Stoffer aan mevrouw Moorman vroeg, namelijk of de eis voor bestuurders de oplossing gaat zijn. Ik wil ook niet dat je het zijn van bestuurder heel erg technocratisch gaat optuigen, terwijl het ook heel goed kan werken als er ouders zijn die heel betrokken zijn.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Het zijn eigenlijk separate voorstellen. Dat marktonderzoek is nieuw met deze wet. Volgens mij zeggen we allemaal: dat moeten we gewoon niet doen; stop daarmee. Het tweede is dus kijken naar de daadwerkelijke aanmeldingen van leerlingen in plaats van een enquête online, wat zo'n marktonderzoek is, of in plaats van handtekeningen verzamelen door bijvoorbeeld fatbikes uit te delen, wat ook op plekken gebeurt. Maar het gaat dus echt om het meten hoeveel belangstelling er nou is.

De heer **Boomsma** (JA21):

Precies, je moet sowieso goed kunnen meten hoeveel echte belangstelling er nou is. Daarom zei ik ook: kijk nou naar die wegingsfactor. Die staat nu op 0,7, omdat je weet dat er ook ouders zijn die hun handtekening zetten, maar daarna toch weer een andere keuze maken. Ik denk dat je dat nader zou moeten onderzoeken. Wat betreft het uitdelen van fatbikes: volgens mij mag dat helemaal niet. Dat is dus ook wel een goede vraag: het is toch helemaal niet toegestaan binnen onze wet dat je fatbikes gaat beloven voor een inschrijving? Als dat niet mag, wat wordt er dan tegen gedaan op dit moment?

De heer **Kisteman** (VVD):

De heer Boomsma had het over de escalatieladder en vroeg wat de volgende stap is en wanneer er ingegrepen kan worden, maar wat vindt de heer Boomsma zelf? Hoelang mogen besturen aanrommelen ten koste van goed onderwijs voor de leerlingen?

De heer **Boomsma** (JA21):

Niet lang, maar in de realiteit zijn er heel veel verschillen in de situaties die je aantreft. Er kan de situatie zijn dat een school niet goed loopt, maar er daadwerkelijk perspectief is op verbetering en schoolbesturen daar goed aan meewerken en stappen zetten. Het gaat hier vandaag natuurlijk ook deels over inspectie en over de vraag hoe de inspectie de werkwijze moet gaan aanpassen. Ik denk dat we daar op een later moment verder over gaan praten, als we het nieuwe kader voor 2027 bespreken. Maar ik denk zeker dat je daar meer risicogestuurd in moet kunnen zijn en eerder moet kunnen ingrijpen als inderdaad blijkt dat het niet goed gaat. Dan gaat het niet alleen om het Haga, waar we het over hadden. Ik las in Het Parool een groot stuk over een school waar ook een heel groot deel van de leerlingen niet slaagt, waar het slagingspercentage heel laag is. Ik vind dat je dan eerder moet kunnen ingrijpen en zeggen: wat jullie nu doen, lijkt gewoon niet goed te werken; deze vorm van onderwijs zorgt niet voor goede resultaten. Dan moet je inderdaad eerder een aanwijzing kunnen geven.

De heer **Kisteman** (VVD):

De heer Boomsma is het dus met mijn fractie eens dat de termijn die er nu voor staat, dus drie of vier jaar, eigenlijk gewoon veel te lang is?

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik weet even niet precies waar die termijn van drie of vier jaar voor staat. Als dat gaat om het stopzetten van de bekostiging ... Het is natuurlijk wel echt een grote stap als je

de bekostiging helemaal intrekt. Bij bijzondere scholen moet er wel echt de kans worden gegeven voor herstel. Openbare scholen worden dan gewoon gesloten. Voor allerlei andere stappen daartussenin en daaraan voorafgaand denk ik dat je wel veel meer zou moeten kunnen doen.

De voorzitter:

Dank. Dan kijk ik naar de heer Van Duijvenvoorde van Forum voor Democratie voor zijn inbreng in de eerste termijn.

De heer Van Duijvenvoorde (FVD):

Voorzitter, dank u wel. Artikel 23. Sinds 1848 hadden ouders de vrijheid om scholen te stichten vanuit hun eigen geloofsovertuiging, maar terwijl de overheid het openbaar onderwijs bekostigde, moesten protestanten en katholieken hun eigen scholen zelf betalen. Hun inzet was helder: ook onze kinderen hebben recht op onderwijs dat de overheid op gelijke voet bekostigt met behoud van de overtuiging waarin wij hen willen opvoeden. Na slopende debatten werd de uitwisseling als volgt. De liberalen kregen hun algemene kiesrecht en de confessionelen kregen hun financiële gelijkstelling. Dat was de Pacificatie van 1917. Voor zover ik weet — volgens mij zei mevrouw Moorman het ook al — was het een unieke uitkomst in heel Europa, passend bij een land met zo veel levensbeschouwingen.

Ik merk echter dat de moderne liberalen het er moeilijk mee beginnen te krijgen. In zijn gesprek met toenmalig kardinaal Ratzinger, paus Benedictus XVI, observeerde de Duitse filosoof Jürgen Habermas deze moeilijkheid. De verwachting van de vooruitgangsdenkenden was dat als het leven eenmaal goed geregeld was, iedereen te eten zou krijgen en de wetenschap centraal was komen te staan, religie dan wel zou verdwijnen. De werkelijkheid bleek echter, zoals altijd, aanzienlijk weerbarstiger. Net toen het liberalisme echt dacht te hebben overwonnen — 1989, het einde van de geschiedenis — bleek die religie zich toch niet zo makkelijk uit het veld te laten slaan. Vanaf dan spreekt Habermas dan ook van de postseculiere samenleving. Hier gevoelig en intelligent mee omgaan vanuit het liberalisme noemt Habermas een "geenszins triviale eis". Het is een aanbeveling die moderne liberalen ter harte moeten nemen, denk ik, want steeds weer lijkt artikel 23 onder druk te staan. FVD ziet het als haar taak om dat artikel te beschermen.

Vanuit die gedachte beoordelen wij de voorstellen van de staatssecretaris. Een aantal praktische verbeteringen steunen wij. Minder dubbele documentatie, een beter moment voor de belangstellingsmeting en een eerdere uitbetaling van de startbekostiging kunnen nieuwe initiatiefnemers helpen. Tegelijkertijd worden er voorstellen gedaan die het oprichten en voortbestaan van scholen moeilijker kunnen maken. Dat geldt met name voor het streven om — een citaat — het verplichte gesprek met bestaande schoolbesturen, de gemeente en het samenwerkingsverband van meer inhoudelijke en procedurele eisen te voorzien, omdat het ministerie hiermee wil onderzoeken of een nieuwe school nodig is of dat bestaande scholen aan de wensen kunnen voldoen. Naast de positieve voorstellen zal dit mogelijk de invloed van bestaande partijen op de ruimte van het nieuwe initiatief vergroten. Schoolbesturen hebben immers een belang bij het behoud van hun leerlingen en natuurlijk hun docenten. Vaak is het echter zo dat ouders juist een nieuwe school willen beginnen omdat zij in het bestaande aanbod om welke reden dan ook onvoldoende aansluiting vinden bij hun overtuiging.

Een aantal vragen. Hoe voorkomt de staatssecretaris dat deze ouders afhankelijk worden van de bereidwilligheid van de partijen wier aanbod zij willen aanvullen? Welke waarborgen zorgen ervoor dat dit overleg ter voorbereiding van de nieuwe school dient, zonder uit te groeien tot een informele toets of die school volgens de gevestigde partijen wel gewenst is? Derde vraag: wie bepaalt op welke manier wanneer bestaande scholen voldoende aan de wensen van ouders tegemoetkomen?

Voorzitter. Ook kleine scholen komen onder druk te staan; het is al door een aantal ambtsgenoten gezegd. De staatssecretaris wil de kleinscholentoeslag beperken tot gemeenten met een opheffingsnorm van 150 leerlingen of lager. Daarmee kan een school ondersteuning verliezen, terwijl haar kosten blijven bestaan. Echter, voor ouders die bewust kiezen voor een levensbeschouwelijk karakter, is een andere school in de buurt natuurlijk nog geen gelijkwaardig alternatief. Om de vrije levensbeschouwelijke keuze van ouders te borgen wil FVD juist ook de kleinscholentoeslag behouden voor gemeenten met een hogere opheffingsnorm dan 150 leerlingen.

Nog een aantal vragen. Hoeveel scholen verliezen door deze voorstellen hun recht op bekostiging en hoeveel hun kleinscholentoeslag? Hoe waarborgt de staatssecretaris dat ouders na sluiting onderwijs kunnen kiezen dat aansluit bij hun overtuiging? Vindt de staatssecretaris een andere school binnen drie kilometer daarvoor op zichzelf voldoende?

Voorzitter. Kleine scholen met een bijzondere levensbeschouwing worden, als deze voorgenomen wijzigingen doorgezet worden, geforceerd om te fuseren met andere scholen, die hun blik op de wereld niet delen. Bovendien zullen nieuwe initiatieven door concurrerende scholen in de kiem gesmoord kunnen worden. Hoe kunnen we dan nog volhouden dat ieder initiatief een gelijke kans krijgt om te slagen?

Tot slot. Het is belangrijk dat ouders hun eigen scholen op kunnen richten en daar de ruimte voor kunnen blijven krijgen.

Dank u wel.

De voorzitter:

Hartelijk dank. Dan gaan we luisteren naar de heer Stoffer van de SGP.

De heer Stoffer (SGP):

Dank, voorzitter. Deze zomer is er een nieuw jaartal bijgeschreven in onze geschiedenisboeken. Na de Slag bij Nieuwpoort in 1600 en de Slag bij Waterloo in 1815 — ja, ik heb op een goede school gezeten — zullen leerlingen nu ook de Slag bij Altforst moeten stampen. 2026: de Slag bij Altforst. Ten westen van Nijmegen, tussen de Maas en de Waal, delfde een schoolbestuur het onderspit toen het een kleine school wilde sluiten, tegen de wil van de hele gemeenschap en de gemeente. De Tweede Kamer was al met reces en de zomervakantie begon in Altforst. Het laatste uur voor deze school had eigenlijk al geslagen toen de rechter een streep zette door het plan van het bestuur. De school bestaat nog — ik heb het gister nog gecheckt — en er wordt gewoon lesgegeven.

Voorzitter. Het is goed dat de rechter de belangen van leerlingen, ouders en de gemeenschap serieus heeft gewogen en de zorgplicht van het bevoegd gezag

benadrukt, maar — dat is gelijk mijn vraag — wat vindt de staatssecretaris ervan dat de regelgeving dit soort onzorgvuldige situaties met zulke korte termijnen laat gebeuren? Volgens mij moet dat namelijk niet zo. Zo spectaculair als deze situatie was het niet eerder, maar het komt vaker voor dat betrokkenen op heel korte termijn horen van een schoolsluiting. Zou hierbij niet in beginsel een termijn van een schooljaar moeten gelden? Ik zeg er maar bij dat wij een wetsvoorstel hierover overwegen.

Voorzitter. Als SGP volgen we met argusogen de ontwikkelingen rond de kleinscholentoeslag. Natuurlijk moeten we de zorgen van grote steden serieus nemen, maar het land bestaat uit meer dan grote steden. We moeten echt voorkomen dat in de stad en op het platteland een grote en onnodige kaalslag onder scholen ontstaat. Kunnen we rekenen op een gedegen onderbouwing van de effectiviteit? Hoe voorkomt de staatssecretaris dat problemen zich in veel gevallen vooral gaan verplaatsen tussen gemeenten? Wij willen wijzen op twee knelpunten.

Allereerst heeft het afschaffen van de gemiddelde schoolgrootte ook gevolgen voor iets grotere scholen — collega's refereerden er al aan — terwijl de plannen zich toch echt richten op kleine scholen. Blijft de gemiddelde schoolgrootte wel bestaan boven de 150 leerlingen?

Het tweede probleem is de manier waarop afstanden worden gemeten. De meting hemelsbreed doet geen recht aan geografische problemen zoals de aanwezigheid van een kanaal of rivier. Wil de staatssecretaris de afstand over de weg hanteren? Niet iedereen beschikt immers over een helikopter. Bij het openbaar onderwijs gebeurt het overigens ook op die manier.

Voorzitter. De verwachtingen van het toezicht zijn in de afgelopen jaren sterk gestegen. Dat heeft volgens de SGP goede kanten. Het was nodig dat de inspectie vaker op bezoek kwam bij scholen, en het is nuttig dat de inspectie duidelijke herstelopdrachten formuleert als er tekortkomingen zijn. Toch kunnen verwachtingen ook ongezond worden, en dan krijgt het nare gevolgen. De SGP vindt het niet goed te begrijpen dat scholen die zich volgens de inspectie juist aan het verbeteren zijn en zelfs volledig hersteld zijn, met een bekostigingssanctie te maken krijgen. Ik heb concrete rapporten gezien waarin werd geschetst dat de inspectie aanvankelijk geen bekostigingssanctie trof, maar dat pas deed toen er een jaar later al een forse verbetering was ontstaan en er ook zicht was op een goede afloop. Dat is geen incident, en deze koers leidt tot heel veel negativiteit, extra werkdruk en meer facturen van advocaten. Kan de staatssecretaris dit paradoxale beleid uitleggen? Veel belangrijker: is het niet contraproductief?

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik ken deze voorbeelden niet, en ik ben eigenlijk wel benieuwd of de heer Stoffer wat nader kan toelichten waar dit vandaan komt en wanneer er dan zo'n sanctie wordt opgelegd.

De heer **Stoffer** (SGP):

Ik kan de heer Boomsma de rapporten op zich wel doen toekomen. Eigenlijk gebeurt er het volgende. Op een bepaald moment is, zoals ik net al aangaf, het verbeteringstraject ingezet. Kijk, als er niks gebeurt, kan ik het me voorstellen, maar wij krijgen mee dat de sanctie wordt opgelegd op het moment dat de verbetering al is ingezet en er ook zicht

op is dat er aan de herstelopdracht voldaan wordt. Op dat moment gebeurt dat dus nog, en eigenlijk is dat dus een beetje het paard achter de wagen spannen.

De heer **Boomsma** (JA21):

Gaat het dan om situaties waarin er wel verbetering is, maar waarbij de inspectie zegt dat het nog lang niet genoeg is? Of is dat laatste dan niet het geval?

De heer **Stoffer** (SGP):

Wij zien het volgende. Je kunt daar natuurlijk over discussiëren en daarom vraag ik de staatssecretaris ook om daar iets over aan te geven. In onze beleving gebeurt het op het moment dat je bij een school echt de weg naar verbetering ziet en denkt: het komt goed. Dus ja, naar mijn beleving gebeurt dit echt als het gewoon al de goede kant op gaat. Kijk, als je jaar na jaar ziet dat er niet aan wordt voldaan en dat het gewoon niet lukt, kan ik het me goed voorstellen, maar onze interpretatie is dat dat niet het geval is.

De **voorzitter**:

U mag uw betoog vervolgen.

De heer **Stoffer** (SGP):

Ik weet niet precies waar ik gebleven was, voorzitter, maar volgens mij was ik bij het sturingsdieet in het onderwijsbeleid, waar ik al eerder over gesproken heb. Dat dieet is nodig voor het onderwijs zelf, maar ook voor de ambtenarij. Het is een eerste goede stap dat het onderwijsveld niet is opgezadeld met de Wet vrij en veilig onderwijs. De SGP zou het verstandig vinden om ook geen wetsvoorstellen te maken over evidence-informed werken, strategische hrm en eisen aan bestuurders. Daarbij vind ik, zo zeg ik maar tegen mevrouw Moorman, wel dat er goede bestuurders moeten zijn. Laat ik dat heel helder stellen. Ik denk alleen dat we evidencebased kunnen stellen dat alles wat het onderwijsveld zelf beter kan oppakken, niet in een wet moet komen. Gaat de staatssecretaris de kans benutten om deze hatrick te scoren in haar ambtstermijn?

Voorzitter. We gaan nog inhoudelijk debatteren over de koers voor het thuisonderwijs. Voor de korte termijn zullen we wel rechtszekerheid en rechtsgelijkheid moeten bieden aan kinderen en ouders, want zij zijn nu direct het slachtoffer van een ongelukkig arrest van de Hoge Raad. Het is opvallend dat het Openbaar Ministerie vorige week bij de rondetafel aangaf dat vervolging nog steeds niet goed mogelijk is door de grote verschillen tussen gemeenten die blijven bestaan. Mijn vraag is welke consequenties de staatssecretaris hieraan verbindt. Wat is haar rol om te voorkomen dat gezinnen door de nieuwe richtlijn ten onrechte met de dreiging van een proces-verbaal en vervolging te maken krijgen? Kan zij bevestigen dat het in ieder geval niet de bedoeling is dat professionals een melding doen bij Veilig Thuis omdat ouders zich beroepen op de wettelijke vrijstelling?

Ik zit over mijn tijd heen, voorzitter, dus ik stop ermee. Dank u wel.

De **voorzitter**:

U had nog drie seconden, dus dat is gewoon hartstikke netjes.

De heer **Stoffer** (SGP):

Op mijn klok zat ik er twaalf seconden overheen, voorzitter, dus ik zat al te haasten.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ik zat ondertussen even te googlen op de slag bij Altforst. Ik zag toch dat het niet alleen om het beperkte aantal leerlingen ging, maar dat de onderwijsresultaten van die school ook niet supergoed waren. Ik ben er voorstander van dat we scholen in kleine dorpjes zo veel mogelijk openhouden, maar de kwaliteit van het onderwijs is toch ook belangrijk, neem ik aan.

De heer **Stoffer** (SGP):

Zeker, daar heeft de heer Kisteman helemaal gelijk in. Dat heb ik in mijn bijdrage ook niet ontkend. Het gaat mij om de korte termijn. Ik heb dus ook gevraagd: zou het in beginsel niet een jaar moeten zijn, zodat mensen daar op tijd op kunnen anticiperen? Nu zie je dat het rond de zomervakantie speelt en dat het gaat over volgend schooljaar. Het gaat mij erom dat de kwaliteit goed moet zijn — daar zijn we het echt met elkaar over eens — maar dat je wel kunt anticiperen op iets en je in ieder geval minstens een jaar de tijd hebt om te kijken wat je moet doen. U begrijpt dat ik er nogal voor ben om scholen in gemeenschappen open te houden, ook kleinere scholen. Daarover kunnen we verschillen van inzicht. Maar je moet ouders wel de kans geven om te anticiperen. We zijn zelf ook ouders. Als er iets gebeurt, doet dat heel wat in een gezin en met kinderen. Dat is dus eigenlijk het punt dat ik hier met name probeer te maken.

De heer **Kisteman** (VVD):

Wij delen die mening over het zo veel mogelijk openhouden van die kleine scholen zodat kinderen in hun eigen omgeving naar school kunnen gaan. Maar als ik het goed begrijp, doelt de heer Stoffer dus vooral op de communicatie vanuit de school richting de ouders die niet op tijd was, waardoor zij niet snel genoeg konden anticiperen en dat dat beter op orde moet zijn. Of begrijp ik dat verkeerd?

De heer **Stoffer** (SGP):

Je ziet dat zo'n school valt onder een veel groter schoolbestuur met meerdere vestigingen. Dan wordt er gedacht — dat zie je vaker in het land, maar dit was wel heel specifiek — "dan doen we dat kleine schooltje in dat dorp of in die kleine gemeenschap dicht". Dan is dat schoolbestuur vrij ver van de school en van de ouders af. Het is dus niet zo dat het heel dicht bij elkaar zit. Daar zie je het dus misgaan. Dus ja, het gaat inderdaad ook om de communicatie vanuit de schoolbesturen. Je ziet ook dat er een juridische procedure gaat lopen. Maar het komt voor mijn gevoel voor een deel ook doordat het schoolbestuur vrij ver afstaat van dat schooltje daarginds, zeg maar. Dan zie je dit ontstaan. Ik heb het dus met name over dat eerste. Vanuit het idee van efficiëntie enzovoort snap ik dat allemaal, maar nabijheid van school en van bestuur zouden ook nog wel goed kunnen doen. Dat is maar een suggestie mijnerzijds, die ik hierbij gelijk maar even inbreng.

De **voorzitter**:

Nogmaals dank. Ik geef het voorzitterschap even kort door aan mevrouw Moorman om mijn eigen inbreng te doen namens het CDA.

Voorzitter: Moorman

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Armut. Ik geef u graag uw vijf minuten voor uw inbreng namens het CDA.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Hartelijk dank, voorzitter. Goed onderwijs vraagt om ruimte voor en vertrouwen in de mensen die zich hier elke dag voor inzetten. Het vraagt ook om een overheid die haar verantwoordelijkheid neemt voor de kwaliteit. Dat vraagt elke keer om balanceren: niet alles voorschrijven vanuit Den Haag, maar ook niet wegstijven als het stelsel knelt. Met die intentie kijken we ook naar de vandaag te behandelen onderwerpen.

Voorzitter. De Wet meer ruimte voor nieuwe scholen heeft voor- en nadelen. Dat laat de evaluatie ons zien. Het aantal nieuwe basisscholen is gestegen. Voor het voortgezet onderwijs zijn die conclusies nog niet te trekken. Ook over de kwaliteit is het beeld genuanceerd. Sinds 2023 zijn 96 scholen gestart, waarvan er 70 een voldoende kregen en 23 een onvoldoende of "zeer zwak". Bij tien inmiddels afgeronde herstelonderzoeken volgde daarna wel een voldoende. Een van de grote knelpunten is de huisvesting van deze nieuwe scholen. Driekwart startte in tijdelijke huisvesting. Een groot deel van die scholen heeft nog steeds geen zicht op definitieve huisvesting. Het voornemen van de staatssecretaris om de huisvestingstermijn aan te passen vinden wij verstandig. Het kan gemeenten meer lucht geven, maar op de langere termijn creëert dit natuurlijk niet opeens wel huisvesting. We zijn benieuwd hoe de staatssecretaris hiernaar kijkt.

Het is logisch dat gemeenten niet een eindbeslissing mogen nemen over de wenselijkheid van een nieuwe school, maar serieus meepraten over huisvesting, onderwijsaanbod en mogelijke segregatie is wat anders. We zien dat de staatssecretaris dat regionale gesprek ruimte wil geven. We zouden graag van de staatssecretaris horen hoe ze dat voor zich ziet.

Dan wil ik het kort nog even hebben over het marktonderzoek. Het CDA heeft destijds bij de behandeling van deze wet een amendement ingediend, volgens mij samen met de SGP, om het marktonderzoek te beperken tot nieuwbouwwijken. We zien nu toch wel dat dat breder wordt geïnterpreteerd, want dat hoeft niet per se voor Almere. Wat ons betreft kijk je dan gewoon naar nieuwbouwwijken, waar nog geen oude verklaring kan worden opgevraagd. We zijn dus benieuwd of de staatssecretaris daar even stil bij zou willen staan. Hoe wordt dat nu toegepast? Is er aanscherping nodig, of volstaat dat amendement gewoon en moeten we dat sowieso scherper gebruiken?

De **voorzitter**:

Voordat u verdergaat, mevrouw Armut, is er een vraag van de heer Kisteman.

De heer **Kisteman** (VVD):

Mevrouw Armut had het over huisvestingsproblemen voor nieuw te stichten scholen. Ik weet dat er ook veel CDA-wethouders zijn die daar heel veel moeite mee hebben. Een oplossing kan zijn om de scholen minder makkelijk te stichten, want dan is het huisvestingsprobleem natuurlijk ook deels opgelost.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Zoals met elk probleem het geval is, is er niet één hele makkelijke oplossing. Ik vind ook dat de staatssecretaris echt heel gebalanceerd in haar brief aangeeft dat er niet aan één knop te draaien valt. Je moet echt naar verschillende aspecten kijken. Als je één ding doet, heeft dat weer effect op heel veel andere dingen. Dat moeten we dus in samenhang doen. Dus ja, als er geen enkele school meer gesticht zou worden, dan heb

je misschien niet nog meer huisvesting nodig, maar ik denk dat dat ook niet de oplossing is. De mogelijkheid moet er wel zijn, dus we moeten op een andere manier naar die balans gaan zoeken.

De heer **Kisteman** (VVD):

Begrijp ik dan goed — ik wil het niet verkeerd interpreteren — dat het CDA er dan wel voorstander van is om te kijken of het stichten minder makkelijk gemaakt kan worden, ook omdat het huisvestingsprobleem daarmee opgelost kan worden en daarmee aan de wensen van de wethouders in uw achterban voldaan kan worden?

Mevrouw **Armut** (CDA):

Ik denk dat we gewoon moeten kijken naar de problemen die in stedelijk gebied ontstaan. Het klopt inderdaad wat de heer Kisteman zegt. Het gaat mij er niet om of het onze wethouders zijn of wethouders van andere partijen die hier zitten, maar als er gewoon duidelijk problemen ontstaan in stedelijk gebied vanwege het makkelijk kunnen stichten van een nieuwe school, dan moeten we daar gewoon serieus naar kijken en moeten we daar pragmatisch in durven zijn.

De **voorzitter**:

Mevrouw Rooderkerk heeft ook nog een interruptie.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik hoorde mevrouw Armut over het marktonderzoek. Ik hoorde haar zeggen: moet het niet voor nieuwbouwwijken gebruikt worden? Een probleem dat ook in de wet zit, is dat dat onderzoek in principe moet worden gedaan binnen zes kilometer van de voorziene locatie. Maar als de school op een hele andere plek komt, dan is er niks om dat tegen te houden. Hoe kijkt ze daarnaar?

Mevrouw **Armut** (CDA):

Ik zie daar inderdaad ook echt problemen mee. Ik merk dat er onduidelijkheid over is. Ik denk ook: is dat dan de beste manier om het in te zetten? Ik vind de vragen die daarover zijn gesteld, eigenlijk heel breed in de Kamer, dus heel terecht. Ik ben heel benieuwd naar de antwoorden van de staatssecretaris daarop.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Daarop voortgaand: vindt mevrouw Armut net als wij dat zo'n online-enquête, wat dit feitelijk is, gewoon geen goede weerspiegeling is van hoeveel mensen er daadwerkelijk naar die school toe willen gaan? Dat helpt toch ook niet om de belangstelling goed te kunnen meten?

Mevrouw **Armut** (CDA):

Ik denk dat je dat inderdaad wel kan zien, want dat hebben we bijvoorbeeld in Almere gezien en misschien in nog wel meer gevallen, die niet zo breed in het nieuws zijn uitgemeten. Het lijkt mij geen wenselijke situatie dat uit een prognose een totaal ander aantal komt dan het aantal van vier dat in de praktijk het geval is.

De **voorzitter**:

Tot slot, mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Zou ze dan ook het voorstel steunen, wellicht na antwoorden van de staatssecretaris, om dat marktonderzoek te schrappen? Het is nu voor het eerst gebruikt, maar het kan natuurlijk vele malen vaker gaan gebeuren. Het gaat gewoon leiden tot veel meer scholen waarbij een hele slechte meting te zien is van de echte belangstelling. Meting door daadwerkelijke ouderverklaringen of daadwerkelijke aanmeldingen is toch wat we zouden moeten willen?

Mevrouw **Armut** (CDA):

Het is niet voor niks dat het CDA destijds een voorstel heeft gedaan om het marktonderzoek echt te beperken tot het minimum. Als dat niet gebeurt, de staatssecretaris er zo meteen bij stilstaat en er niet allerlei andere gevolgen zijn waardoor we het niet zouden afschaffen, dan staan wij daarvoor open. Dat het marktonderzoek moet blijven bestaan, is voor ons geen principekwestie, maar zoals ik net zei, is het allemaal in samenhang. Je moet het natuurlijk goed kunnen overzien voordat je zo'n besluit neemt.

De **voorzitter**:

Gaat u verder met uw betoog.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Dank, voorzitter. Dan zou ik het willen hebben over de overgang van de kleinscholentoeslag naar de dunbevolktheidstoeslag. Voor het CDA is het belangrijk dat scholen in dorpen op het platteland blijven bestaan. Een school is namelijk geen leerfabriek, maar een gemeenschap waar tal van activiteiten plaatsvinden. Ik vond dat mevrouw Van der Plas dat heel treffend omschreef als "het kloppend hart van een gemeenschap". Het lijkt mij heel goed dat de staatssecretaris daar met die blik naar kijkt, maar voor het CDA is nog niet helemaal duidelijk welk effect de staatssecretaris met dit voorstel precies wil bereiken. Ik lees argumenten over het lerarentekort, de onderwijskwaliteit en huisvesting. Ik heb daar nog een paar vragen over. Ongeveer 500 van de 6.000 basisscholen vallen onder uitzonderingsgronden. Waar bevinden deze scholen zich? Gaat dat vooral om krimpgebieden? Gaat dat over de Randstad of alleen over het platteland? Denkt de staatssecretaris dat deze maatregel daadwerkelijk helpt om het lerarentekort op te lossen? Als scholen hierdoor sluiten, betekent dat namelijk niet automatisch dat die leraren vervolgens naar een andere regio verhuizen. Kleinere scholen leveren ook niet automatisch minder kwaliteit. Een fusie leidt dus niet automatisch tot beter onderwijs. Op welke aspecten van de onderwijskwaliteit doelt de staatssecretaris dan precies? De laatste vraag daarover is of er voldoende keuzevrijheid voor ouders blijft bestaan.

Dan het probleem van de dislocaties, zoals dat naar voren komt uit het onderzoek van Oberon. Die worden voor uiteenlopende doelen ingezet. Dislocaties die meerwaarde hebben voor het onderwijs, bijvoorbeeld als extra ruimte of voor nieuwkomers in het onderwijs, wil de staatssecretaris behouden. Maar doordat leerlingen op de hoofd- en nevenvestiging staan ingeschreven, vertroebelen dislocaties het werkelijke leerlingaantal per vestiging. Daardoor kunnen er meer te kleine scholen zijn dan nu bekend is. Scholen die volgens de huidige regels eigenlijk zouden moeten sluiten, kunnen als dislocatie blijven bestaan. Kan de staatssecretaris aangeven hoe groot die groep precies is en waar deze scholen zich bevinden? Ik vraag weer of dat in stedelijk gebied of op het platteland is. Is het gebruik van de dislocaties in sommige gevallen een manier geweest om de regels rond het stichten en opheffen van scholen te omzeilen? Zo ja, hoe vaak

komt dat voor? Als we niet precies weten hoe groot het probleem is en waar het zich voordoet, hoe weten we dan dat de voorgestelde regeling daadwerkelijk aansluit bij het probleem?

Tot zover, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Armut. Dan geef ik u graag weer het voorzitterschap terug.

Voorzitter: Armut

De voorzitter:

Hartelijk dank. We zijn aangekomen bij het einde van de eerste termijn van de Kamer en gaan schorsen tot 12.00 uur. Dan komen we daarna terug voor de beantwoording van de staatssecretaris. Ik kom er nog heel even op terug: na kort beraad zijn we tot de conclusie gekomen dat we beter kunnen schorsen tot 12.15 uur. Dan kunnen we allemaal nog een broodje eten. We schorsen dus tot 12.15 uur.

De vergadering wordt van 11.33 uur tot 12.16 uur geschorst.

De voorzitter:

Welkom terug, allemaal. We gaan zo meteen luisteren naar de staatssecretaris. Zij zal de vragen beantwoorden die in de eerste termijn zijn gesteld. Ik neem aan dat ze dat gaat doen aan de hand van een aantal blokjes. Misschien kan de staatssecretaris straks beginnen met het opnoemen van die blokjes. We hebben hier de afspraak dat we wachten met het stellen van vervolgvragen tot het einde van elk blokje. Ik kijk even of de commissie daar nog steeds mee akkoord gaat. De commissie wil dit nog steeds zo doen, dus dan gaan we dat op die manier doen. Ik wil aan de staatssecretaris vragen of zij de blokjes even wil noemen. We beginnen dus weer met dezelfde manier van interrumpen; die is jullie bekend.

Staatssecretaris Tielen:

Dank u wel, voorzitter. Dit debat gaat over stichting, sturing en toezicht; dat lijken me dan ook handige blokjes. In het blokje stichting zit ook het onderwerp opheffing. Daarnaast heb ik nog een paar vragen in het blokje overig gezet.

Het leuke is dat deze drie onderwerpen best wel heel verschillend zijn, maar toch alles met elkaar te maken hebben. Ik wil uw Kamercommissie daarom een compliment geven voor het samenvoegen van deze onderwerpen. Het gaat namelijk allemaal om het stelsel van onderwijs, namelijk hoe we scholen oprichten, in stand houden en hoe we daarop toezien. Er zijn ongeveer 8.000 scholen in het funderend onderwijs in Nederland. Zij krijgen jaarlijks ruim 27 miljard euro voor het bieden van onderwijs. Stichting, sturing en toezicht zijn dus essentiële randvoorwaarden voor goed onderwijs. Dat is hun en onze kernopdracht. Ik heb het een paar van uw leden horen zeggen: wij dienen ervoor te zorgen dat alle kinderen in Nederland kunnen rekenen op goed, steengoed, onderwijs op elke school in Nederland, van Altforst tot Amsterdam en weer terug. Dat is dus ook het motto waarin wij elkaar vandaag vinden.

We beginnen met stichting en opheffing. Er is natuurlijk veel gezegd over de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen. Die is in 2021 voor het voortgezet onderwijs en in 2020

voor het basisonderwijs van kracht gegaan. Inmiddels is die geëvalueerd. We zijn voornemens om een aantal praktische verbeteringen voor te stellen. Ik heb van u een aantal tips gehad — laat ik het zo zeggen — om daarmee aan de slag te gaan. Ik zal dus in ieder geval een reactie geven op de tips die ik uit uw bijdragen heb gevestigd. Vervolgens kunnen we kijken wat we daar wellicht mee kunnen doen als het gaat om de aanpassing van die wet.

Ik begin even met het marktonderzoek. Het CDA, D66 en de VVD, bij monde van mevrouw Armut, mevrouw Rooderkerk en meneer Kisteman, hebben daar vragen over gesteld. Het idee was inderdaad om met name in bijvoorbeeld een nieuwbouwwijk een mogelijkheid te bieden om de belangstelling op een andere manier in kaart te brengen. We hebben destijds bij het vaststellen van deze wet het marktonderzoek of de garantiefunctie voor openbaar onderwijs als alternatief genoemd in een nieuwbouwwijk, vooral als ouderverklaringen dus minder goed kunnen werken. Het moet wel realistisch zijn. Het mag ook geen vrijbrief zijn. Ik kan me voorstellen — ik heb daar meerdere leden over horen praten — dat we gaan kijken of we dat deel van de wet moeten aanscherpen dan wel helemaal moeten schrappen. We gaan de komende tijd kijken wat we daarmee moeten doen, dus daar kom ik zeker op terug. Ik heb goed geluisterd.

Mevrouw Armut vroeg specifiek naar een amendement dat is ingediend tijdens de behandeling van de wet waar we het nu over hebben. Dat ging over het beperken van marktonderzoek tot nieuwbouwwijken. Dat kan dus worden toegepast als er een heel grote groei zit in het voedingsgebied van de school, dus het gebied waar de leerlingen vandaan moeten komen. Dit is dan een manier om dat te gebruiken. Zoals gezegd lijkt het me goed om eens opnieuw te kijken of dit marktonderzoek het beste middel is.

Mevrouw Rooderkerk vroeg of we in plaats van belangstelling wellicht gewoon daadwerkelijke inschrijvingen kunnen gebruiken als toetssteen voor het publiek bekostigen van een school. Ik snap die redenering heel goed, maar het moet ook praktisch uitvoerbaar zijn. Ga je als ouder je kind inschrijven als je nog niet precies weet hoe en wat? Daar zit dus een soort catch 22 in. Ik ga dat meenemen op het moment dat we opnieuw gaan kijken wat we met dat ingestelde marktonderzoek willen doen. Ik zal dat dan als serieuze optie meewegen.

Mevrouw Rooderkerk vroeg ook naar toezicht op nieuwe scholen. Dat is echt een van de voordelen van de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen, kan ik verklappen. Er kan van tevoren een toets op kwaliteit worden gedaan, de inspectie bezoekt de school in de eerste weken na de opening en in het eerste schooljaar komt er ook echt een volledig kwaliteitsonderzoek. Op die manier zorgen we ervoor dat de inspectie, met de wet in de hand, kan bekijken wat er achter de schooldeuren gebeurt. Dat is ook het proces waar nu enkele tientallen nieuwe scholen — ik weet het aantal niet precies uit mijn hoofd — aan onderhevig zijn.

Meneer Boomsma vroeg naar het groeipad van nieuwe scholen. Nieuwe scholen moeten een belangstellingsmeting, een schoolvisie en een kwaliteitstoets inleveren. Vervolgens kijkt de inspectie naar de kwaliteitstoets en kijkt DUO naar de belangstellingsmeting. Dan kan je open. Gedurende het eerste jaar kijkt de inspectie naar de kwaliteit. Ondertussen kijken we wel hoe die leerlingaantallen zich ontwikkelen. Uiteindelijk moet je, teruggerekend, in het elfde jaar dat de school bestaat een bepaald minimumaantal leerlingen hebben, maar er wordt in het vierde jaar al gekeken of je op

de goede weg bent. Meneer Boomsma vroeg specifiek ... Ik zie nu grafiekjes voor me: van lineair naar exponentieel. Je kunt je voorstellen dat het niet per se een lineaire ontwikkeling is, maar dat er grotere groei in zit door de jaren heen, al is het alleen al omdat je meerdere schooljaren ... De meeste kinderen worden ingeschreven in de eerste paar schoolgaande jaren. Dan groeit dat groter. We kijken dus of de verwachte en gevraagde leerlingengroei op zo'n manier kan ontwikkelen. Dus niet: als je er in het eerste jaar 10 hebt, zul je er in het tweede jaar wel 20 hebben en het jaar daarna 30. Dat is lineair. We kijken of dat op een andere manier beter te voorspellen is, ook aan de hand van de nieuwe scholen die er zijn. We bekijken dus of we op basis daarvan betere keuzes kunnen maken.

Meneer Boomsma vroeg ook naar de correctiefactor. Daarmee zou je de lat verhogen voor alle nieuw te stichten scholen. Ik vind dat op zichzelf geen gek idee; dat zouden we kunnen doen. Ik ga daarover nadenken als we kijken naar het marktonderzoek met betrekking tot nieuwe scholen en het oprichten van nieuwe scholen. Ik neem het mee in de manier waarop we daarnaar kijken.

Meneer Ergin vroeg hoe we kunnen voorkomen dat politieke partijen een school oprichten. Willen we dat? Kunnen we dat? Hoe zouden we dat dan in moeten richten? Dat zijn de vragen die dat bij mij oproept. Ik begrijp het ongemak dat leeft, niet alleen bij meneer Ergin, maar ook wel bij een aantal anderen aan uw kant van de tafel. Dat is eigenlijk niet goed mogelijk, omdat je dan moet zeggen welke visie daar dan onder zou moeten liggen. Welke visie is goed en welke visie is fout? Dan kom je toch wel heel dicht aan tegen de grondwettelijke vrijheid van onderwijs. We gaan niet bepalen welke visie goed of fout is, maar we gaan wel toetsen op de kwaliteit van onderwijs. Dat is de manier waarop we daarop reageren.

Er was een vraag over wat we überhaupt willen met de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen. Ik zei al dat we bezig zijn met een wetsvoorstel voor praktische verbetering. Ik vermoed dat het ons lukt, met wat we daar nu in willen aanpassen, om dat nog in december van dit jaar aan te bieden aan de Raad van State. Dan kunnen we daar in de eerste helft van volgend jaar met uw Kamer over in debat gaan. Als we daar meer aan toevoegen, bijvoorbeeld naar aanleiding van dit debat, heb ik wellicht iets meer tijd nodig om dat goed te doen. Vooralsnog is dat het ritme dat we aanhouden.

Dan gaan we richting opheffen, denk ik. Het gaat over de opheffingsgrond met betrekking tot grote, gemiddelde en kleine scholen. Meneer Kisteman vroeg of we de opheffingsgrond willen schrappen. Dat is wel mijn voornemen. Op die manier worden nu te kleine scholen in stand gehouden, die niet per se noodzakelijk zijn voor het dekkende onderwijsaanbod, maar wel drukken op het aantal beschikbare leraren en de huisvesting voor scholen. Uiteraard moeten we dat wel doen op een manier ... Daar kom ik zo nog op terug bij een aantal andere antwoorden.

Zowel mevrouw Van der Plas als meneer Kisteman vroegen hoe het zit met die drie kilometer hemelsbreed en of dat voldoende bescherming is. Op dit moment kunnen we niet sturen op de bereikbaarheid van onderwijs. Wat mevrouw Van der Plas mooi aanhaalde ... Ik ging even terug in de tijd, want ik heb zelf op een dorpsschooltje gezeten in een dorp dat ... Nou, ik denk dat het woord "dorp" al te groot is voor het gehuchtje dat het was. Het bracht me dus even terug in de tijd. Mevrouw Van der Plas zei het mooi: zo'n school is belangrijk voor de gemeenschap, want er gebeurt veel meer

dan alleen maar leren lezen, rekenen en schrijven. Het is gewoon een kern in zo'n dorp. We kunnen daar nu dus weinig mee doen, maar we gaan ervoor zorgen dat dat afstandscriterium een element wordt, zodat de bereikbaarheid van onderwijs goed geborgd wordt.

Ik hoorde ook een aantal voorbeelden — ook die kunnen we ons allemaal voorstellen — over dat drie kilometer niet altijd een realistische insteek is, bijvoorbeeld als er een rivier of kanaal is en er geen veerpont is, of om andere redenen. We hebben in Nederland minder last van bergen, maar in Zuid-Limburg kan dat ook nog een aspect zijn. We gaan bekijken hoe we dat kunnen formuleren. Ik vind het belangrijk dat er een bereikbaarheidsnorm met afstand in zit. We gaan nog bekijken hoe we die precies gaan opschrijven, zodat die ook nog praktisch te toetsen is. Dat sluit ook aan op de vraag van meneer Stoffer aangaande die drie kilometer hemelsbreed. Je kunt mooi met de passer over de kaart van Nederland gaan, maar daarmee geef je niet helemaal antwoord op de vragen en de behoeftes in de buurt.

Meneer Stoffer vroeg: gaan we een gemiddelde schoolgrootte van 150 vasthouden? Die uitzonderingsgrond willen we eruit halen. We willen een nieuwe uitzonderingsgrond formuleren, waardoor met name kleine scholen in dunbevolkte regio's buiten schot blijven, zodat we die in stand kunnen houden, terwijl kleine scholen in dikker bevolkte regio's, waar veel meer scholen zijn, daar niet op kunnen bogen.

Meneer Kisteman vroeg: wat vindt de staatssecretaris ervan dat scholen moeten sluiten of fuseren als hun leerlingaantal drie jaar lang onder die opheffingsnorm blijft? Dat lijkt mij heel logisch. Daarbij kijk je uiteraard wel naar uitzonderingsgronden op basis van het nieuwe stelsel met dunbevolktheidstoelage. Maar als het leerlingaantal daar drie jaar lang onder blijft, is er in principe nog weinig perspectief op voldoende groei.

Meneer Kisteman vroeg ook naar samenwerkingsscholen. Ik heb daar zelf ook een aantal hele leuke en inspirerende voorbeelden van gezien. Dan heb je maar één schoolgebouw nodig, en minder onderwijspersoneel of onderwijsondersteunend personeel. Ik vind dat ook gewoon echt een goede manier voor scholen om te kunnen blijven bestaan en om toch vanuit hun eigen onderwijsvisie te kunnen blijven werken, en daarmee de keuzevrijheid van ouders op orde te houden, maar tegelijkertijd wel te kunnen voldoen aan de randvoorwaarden die goed onderwijs nodig heeft, bijvoorbeeld een goed schoolgebouw. We zijn aan het kijken of we dat makkelijker kunnen maken, of we schoolbesturen en gemeentes handvatten kunnen geven om dit soort ontwikkelingen te ondersteunen en stimuleren. Dat bekijken we samen met de betreffende partijen, zoals onderwijsbesturen en gemeentes.

Meneer Stoffer vroeg naar Altforst. Een dag niet geleerd is een dag niet geleefd: ik kende het niet, maar ik heb het opgezocht op de kaart en weet nu waar het is. Meneer Stoffer vroeg met name: als je in juni aankondigt te sluiten, is het dan redelijk dat die sluiting al ingaat in de zomervakantie? Meneer Stoffer knikt, dus ik heb de vraag goed begrepen. Eerlijk gezegd denk ik dat ik het eens ben met meneer Stoffer. Je moet als ouder tijd hebben om een nieuwe school te kunnen vinden. Ook voor de gemeenschap moet er tijd zijn om daar oplossingen voor te vinden. In de praktijk gebeurt dat eigenlijk altijd. In de praktijk wordt er eigenlijk altijd samen met de regioadviseurs van het ministerie en schoolbesturen gekeken: o, het ziet er naar uit dat deze school moet gaan sluiten, dus wat zijn de mogelijkheden? In dit geval was het schoolbestuur hiervoor

verantwoordelijk. Het recht heeft gesproken, zoals meneer Stoffer al zei. Maar ik snap zijn vraag. Meestal werkt het gewoon goed in de praktijk. De redelijke termijn wordt eigenlijk altijd goed gehandhaafd.

Mevrouw Armut vroeg naar de mate van segregatie als je nieuwe scholen start en hoe dat zit in relatie tot de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen. Als je kijkt naar het evaluatierapport over de eerste vijf jaar van deze wet, is de conclusie dat segregatie-effecten eigenlijk heel beperkt zijn. Het is niet voor niks onderzocht, want het is ongewenst als er allerlei segregatie-effecten zouden zijn. De eerste scholen openden in 2023. Eigenlijk is de evaluatieperiode dus nog relatief kort. Eigenlijk kun je er nog geen hele zware conclusies aan verbinden. Dat is de andere kant van het verhaal. We zijn bezig met de tweede evaluatieperiode. Die eindigt in 2030. Ik denk dat we dan meer kunnen zeggen over het antwoord op die vraag.

Meneer Kisteman vroeg of het misschien niet slim is om een soort van commissie macrodoelmatigheid in te stellen met betrekking tot nieuwe scholen in het funderend onderwijs. In het mbo hebben ze dat namelijk al. Het mbo is wel iets anders, want dat leidt op tot een beroep. De naam zegt het al: middelbaar beroepsonderwijs. Daarbij kijken we dus vooral naar het volgende. Hoe gaat het met die beroepen? Wat is nodig qua aantallen afgestudeerden, aantallen werkers en inhoud van de opleiding? Daarom is die commissie heel belangrijk. Het funderend onderwijs heeft een andere functie in het totaal. De vraag of er behoefte is aan een nieuwe school beantwoorden we dus via die belangstellingsmeting. Dat kan ook door marktonderzoek, maar daar gaan we scherper naar kijken. Ik denk niet dat het per se beter is om een nieuwe commissie op te richten. Meneer Kisteman zei het al in een bijzin: we hebben al best wel veel onafhankelijke commissies en organen. Ik zie dus eigenlijk geen noodzaak om dat te doen. Dat laat niet onverlet, zoals in het debat ook naar voren kwam, dat het wel goed is om te kijken hoe we die belangstelling echt goed meten.

Mevrouw Armut vroeg wat het doel is van de omvorming van de kleinescholentoeslag. Het doel is met name om ervoor te zorgen dat we het voor elkaar blijven boksen op plekken waar kleine scholen daadwerkelijk nodig zijn, namelijk in dunbevolkte regio's. In middelgrote en grote gemeenten, waar al heel veel scholen zijn, is de meerwaarde van een kleine school eigenlijk onvoldoende, ook omdat die beslag legt op ruimte en huisvesting. Veel scholen worstelen daarmee. Er zijn ook lerarentekorten. Door omvorming naar een toeslag die gaat over dunbevolktheid, willen we ervoor zorgen dat de dorpsschool waar mevrouw Van der Plas naar verwees, mogelijk blijft en dat we het wat afschalen in middelgrote en grote steden, waar het minder nodig is.

Dan is wel de vraag: waar hebben we het dan over? Mevrouw Armut vroeg naar de 500 basisscholen — in totaal zijn er 6.000 — die nu uitzonderingsgronden hebben terwijl ze eigenlijk te klein zijn. Hoe gaan we daarmee om? We willen daar dus de gemiddelde schoolgrootte af halen, vooral omdat dat de scholen zijn die in middelgrote en grote steden staan. We willen meer kijken naar de dunbevolkte gebieden, waar deze scholen wel bestaansgrond houden.

Meneer Van Duijvenvoorde vroeg hoeveel scholen door de voorstellen voor die toeslag hun recht op bekostiging verliezen. Zoals we nu voorzien ... We hebben de kleinescholentoeslag nu enigszins ontworpen, maar we hebben nog niet definitief afgekaderd welke strikte criteria daar allemaal voor gelden. Het ziet ernaar uit dat

ongeveer 200 scholen die toeslag verliezen. Dat zijn met name kleinere scholen in de grote steden, die ook geen andere uitzonderingsgrond kennen. Er zijn namelijk meer uitzonderingsgronden dan de gemiddelde schoolgrootte.

Meneer Stoffer vroeg hoe we voorkomen dat er overal een grote kaalslag plaatsvindt. Dat wil niemand. Ik weet niet of meneer Stoffer dat zei, maar ik denk wel dat dat zo is. "Een grote kaalslag" klinkt sowieso niet zo goed. We willen ervoor zorgen dat juist de kleinere scholen in de dunbevolkte regio's van Nederland, die echt belangrijk zijn voor dorpen en andere gemeenschappen, in stand kunnen blijven. We willen in grotere steden zorgen voor een hogere volumenorm, dus daar zijn er meer leerlingen nodig. Ik noemde de aantallen al. Ik denk dat dat vooral een goede beweging is, zodat kinderen in de regio niet — ik weet niet hoe mevrouw Van der Plas het zei, maar ik ze het helemaal voor me — door weer en wind, over donkere, niet-gestrooide fietspaden in hun eentje naar school moeten enzovoort, enzovoort. Ik denk daarom dat we goed doen aan de omvorming van de toeslag.

Meneer Boomsma vroeg naar het aantal gemeentes waar we het over hebben. Ongeveer 80 van de ruim 350 gemeenten hebben een opheffingsnorm van meer dan 150. Zoals gezegd is het de bedoeling om met name in de dunbevolkte gebieden een toeslag in stand te kunnen houden. In de dichter bevolkte gebieden geldt een lagere toeslag, en zijn er eventueel andere uitzonderingsgronden.

Dan de rol van gemeenten. Daar was wat debat over tussen u. Wat is nou de rol van gemeenten? Waarom kunnen ze geen invloed uitoefenen op de komst van nieuwe scholen? We hebben in dit land afgesproken dat iedereen een school kan oprichten als die voldoet aan kwaliteitscriteria en aan een bepaalde voorspelling, objectief gemeten, van hoeveel kinderen daar naar school zullen gaan. Dat zijn hele objectieve, uniforme criteria voor iedereen. Dat laten we dus controleren door onafhankelijke instanties, zoals de inspectie en DUO. Als staatssecretaris heb ik daar verder weinig over te zeggen. We hebben met elkaar wetten vastgelegd. We hebben een onafhankelijke inspectie. We hebben een onafhankelijke DUO, die aan die wetten toetst of scholen kunnen beginnen. Dat is het dan ook. Dat past ook bij artikel 23. Ook de overheid is een gemeente. De vraag is dan: wat zou de gemeente moeten kunnen zeggen wat al dan niet objectief meetbaar is om een school al dan niet te kunnen stichten? We zien dat gemeenten wel de plicht hebben om een nieuwe school te kunnen huisvesten. Ze hebben dus wel een grote verantwoordelijkheid. We willen in de praktische verbeteraanpassingen opnemen dat gemeenten daar iets meer tijd voor hebben, want we zien ook wel het ruimtebeslag waar gemeenten mee worstelen. Maar andere objectieve criteria zijn er niet voor gemeentes om aan te toetsen. Subjectieve criteria lijken mij geen goed idee. Die passen ook niet bij hoe wij onderwijs hebben ingericht in Nederland.

Dat was eigenlijk ook ongeveer de vraag van meneer Boomsma, dus ik hoop dat ik die daarmee ook heb beantwoord.

Mevrouw Rooderkerk en mevrouw Moorman dachten, geloof ik, dat gemeentes vroeger een andere invloed hadden bij het oprichten van nieuwe scholen. Maar ook toen, dus vóór de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen, hadden gemeenten geen inhoudelijke invloed op de komst van nieuwe scholen. Ze hadden wel een rol ... Die hebben we met de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen veranderd. Gemeenten gebruikten de demografische gegevens — die zijn ook weer behoorlijk objectief vast te stellen, bij de

input op de stichtingsprocedure van nieuwe scholen.

Meneer Ergin sloeg een beetje aan op een passage in mijn brief, namelijk dat ik meer grip zou willen hebben op het aantal scholen in bepaalde regio's. Het leek bijna alsof hij daar een beetje van geschrokken was. Ik denk dat hij daar een andere lezing voor heeft, ook vanwege de manier waarop hij deze uitspraak in een grotere alinea plakte, die ik zelf niet helemaal eigenlijk vond, dus daar neem ik afstand van. Waar ik grip op wil hebben, is ervoor zorgen dat elke school, overal in Nederland, gewoon van goede kwaliteit is, zodat je kunt rekenen op goede kwaliteit, ongeacht waar je je kind naar school stuurt, of dat nou om de hoek is of een paar kilometer verder. Daarvoor hebben we nodig: een goed gebouw, goede bekostiging en leraren. Dat is het vraagstuk waar we nu mee worstelen. In een aantal steden zijn er zo veel scholen dat gemeentes echt worstelen met huisvesting en de personeelstekorten. Ik wil dus grip hebben op kwaliteit, maar de randvoorwaarden voor kwaliteit moeten wel goed bijdragen. Daar zien we gewoon — daarom zijn we ook bezig met die toeslagverandering — dat als er in een grote gemeente heel veel kleine scholen zijn, dat een oneigenlijke slag geeft op de ruimte en het aantal leraren dat in die stad kan werken, terwijl we ook in de dunbevolktere regio's ervoor moeten zorgen dat er een school staat waar leraren goed onderwijs kunnen bieden.

Mevrouw Armut vroeg naar de dislocaties. Dat is een beetje een raar woord, eigenlijk. Dislocaties zijn andere locaties van dezelfde school. Die worden niet apart geregistreerd. We hebben inderdaad niet helemaal zicht op waar ze staan, hoeveel leerlingen er zijn en hoeveel leraren daar werken. Dat betekent niet dat we helemaal in het duister tasten. We hebben wel data bij DUO die wat informatie geven. Maar we willen op basis van die data toch wel de uitzonderingsgronden en dislocaties wat strakker inregelen, zodat we daar ook beter zicht op hebben, en misschien wel wat meer grip, zeg ik met een knipoog naar meneer Ergin.

Mevrouw Armut vroeg ook of het gebruik van dislocaties misschien een manier is geweest om regels rondom het stichten en opheffen te omzeilen, wat niet goed zou zijn. Het is een feit dat dislocaties inderdaad niet worden gehouden aan alle wet- en regelgeving waaraan erkende onderwijslocaties wel worden gehouden. Dat betekent inderdaad dat de randen wat minder scherp zijn. Dat vind ik niet zo goed. Ik vind dat we op dezelfde manier moeten kijken naar alle schoolgebouwen waar kinderen naartoe gaan, als het gaat om wet- en regelgeving en zeker ook als het gaat om kwaliteit en veiligheid.

De **voorzitter**:

Daarmee zijn we aan het einde gekomen van het blokje stichting en opheffing. Ik zag al wat handen omhooggaan tijdens de beantwoording. Ik begin bij mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Er is heel veel aan bod gekomen, dus ik begin even bij het begin, toen het ging over de Forumschool. De staatssecretaris gaf aan dat ze het lastig vindt hoe dat loopt. Zo vat ik het even samen. Wat vindt ze ervan dat Baudet heeft aangekondigd dat er gescheiden onderwijs plaatsvindt voor jongens en meisjes — dat werd "leerpaden" genoemd — en dat dat gebeurd is voor de school startte, maar dat die toch open is gegaan?

Staatssecretaris **Tielen**:

Even terug. We hebben objectieve criteria waar scholen aan moeten voldoen. Ze sturen een dossier in met een visie op onderwijskwaliteit en hoe ze daar invulling aan gaan geven; dat wordt gecontroleerd door de inspectie. Ze sturen een prognose van het aantal leerlingen op basis van marktonderzoek, zoals in dit geval, of een belangstellingsmeting. Dat zijn de documenten die ze verplicht moeten indienen. Op basis daarvan geschiedt de toekenning. Dat er vervolgens via social media, gewone media of anderszins bepaalde berichten rondgaan over een bepaalde school, is geen onderdeel van het dossier. Dat is wel een signaal. Dat is voor de inspectie wel daadwerkelijk iets waar ze eens naar moeten kijken. Maar ik denk niet dat we van de inspectie kunnen vragen om alle communicatie rondom een school op te halen en mee te wegen. Dat hebben we ook niet geregeld. Wat er geregeld is, is dat die dossiers als zodanig worden gewogen.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Vindt de staatssecretaris in strijd zijn met artikel 1 van de Grondwet "een signaal waar we eens naar moeten kijken", of vindt ze dat ook echt totaal niet kunnen?

Staatssecretaris **Tielen**:

Het punt is dat ... Zodra het ... Het wordt minder een zwart-witweging, dus dat is moeilijker om te zeggen. Ik vind dat wij in Nederland alles rondom kwaliteit en veiligheid op het gebied van onderwijs best wel heel goed hebben geregeld. We hebben dan ook veel regels. We hebben dat best wel goed vastgesteld. Het is lastig om berichten van mensen die al dan niet betrokken zijn bij de school, maar er in ieder geval iets over zeggen, heel zwaar langs een objectief kader te wegen. Maar ik ben blij dat de inspectie wel heeft gezegd: we gaan hier wel even extra naar kijken, want dit is raar. De inspectie heeft in de eerste aanbieding van het dossier niets gezien over bijvoorbeeld gescheiden onderwijstrajecten voor jongens en meisjes, en heeft dat dus ook niet mee kunnen wegen in hun oordeel. Als daarover wordt gesproken, kan de inspectie dat wel als signaal meenemen in de manier waarop ze vervolgens gaan kijken in de school.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Het lijkt me juist heel erg van belang om dit heel serieus te nemen, omdat het gaat om kinderen, en wij vinden dat kinderen, met artikel 1 van de Grondwet in de hand, gelijkwaardigheid moet worden onderwezen. Ik hoop dat de staatssecretaris dat wel onderschrijft. Ze zegt: we zagen dat niet terug in de stukken. Wil ze dan het schoolplan van Forum voor Democratie dat is ingeleverd voor 1 september 2026, doen toekomen aan de Kamer?

Staatssecretaris **Tielen**:

Als mevrouw Rooderkerk twijfelt of ik haar uitspraak wil onderschrijven over de gelijkwaardigheid ... Daar twijfel ik niet over. Ook ik heb daar in de media al een paar keer wat over gezegd, omdat ik het heel belangrijk vind dat we in Nederland de democratische waarden rondom vrijheid en gelijkwaardigheid terugvinden in de burgerschapsopdracht en het burgerschapsonderwijs. Dat vind ik niet alleen maar; dat hebben we met uw Kamers ook vastgelegd in de wet. Dat is ook iets waar de inspectie op toetst. Waar ik even over twijfel, is wat we wel en niet met het schoolplan kunnen doen, omdat we niet zomaar van iedereen alle documenten kunnen uitsturen. Het zijn niet mijn documenten. Het zijn documenten van andere organisaties, die door de school naar de inspectie zijn gestuurd. Zoals we in de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen hebben afgesproken, gaat de inspectie in het eerste jaar een officieel

kwaliteitsonderzoek doen. Op basis van dat kwaliteitsonderzoek zal de inspectie dat rapport openbaar kunnen maken.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

We hebben schriftelijke vragen gesteld, er is ook een Woo-verzoek gedaan, en er zijn 70 stukken gedeeld, waaronder een conceptschoolplan, maar niet het daadwerkelijke schoolplan, terwijl er in de stukken wel wordt gemeld dat dat naar de inspectie is gestuurd. We zouden dat, voor onze informatiepositie als Kamer, graag gewoon ontvangen.

Staatssecretaris **Tielen**:

De inspectie is een onafhankelijk toezichthoudend orgaan waar ook een wet voor is en dat soort dingen. Ik kan niet zomaar andermans stukken ter beschikking stellen. Dat kan ik niet doen. U kunt mij vragen stellen, maar dan zeg ik nee. De inspectie gaat uiteindelijk over de stukken die zij toegestuurd krijgen van de scholen. Daar moet ik u echt naar doorverwijzen.

De **voorzitter**:

Tot slot op dit punt, mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik verbaas me er heel erg over dat dit niet openbaar wordt gemaakt. Ik verbaas me er heel erg over dat dit gelakt is in de stukken. Ik ga me hier even over beraden. Tot slot dan. De inspectie is dus langs geweest en heeft het signaal meegenomen dat er bijvoorbeeld gezegd wordt: gescheiden leerpaden voor jongens en meisjes. Kan de staatssecretaris de inspectie vragen om de bevindingen van dat bezoek met de Kamer te delen?

Staatssecretaris **Tielen**:

Ik wil even terugkomen op wat mevrouw Rooderkerk zei over dat ze zich daarover gaat beraden. Ik hoop dat mevrouw Rooderkerk het met mij eens is dat we in Nederland afspraken hebben over welke documenten bij welke organisaties horen en wie die met anderen mag delen. Ik kan gewoon niet zomaar in de werkwijze en de communicatie van de inspectie treden. Daarvoor is het een onafhankelijke inspectie. Daar ben ik blij om, want dat soort waarborgen hebben we ook echt nodig in onze democratische rechtsstaat.

Het schoolbezoek dat de inspectie in september heeft gedaan, is geen officieel, volledig kwaliteitsonderzoek, maar dat zal in het eerste schooljaar wel plaatsvinden. Ik vermoed dat dat in de tweede helft van het eerste schooljaar zal plaatsvinden, zodat er ook wat te bevinden valt, zal ik maar zeggen. Zoals ik al zei, zal dat inspectieverslag openbaar gemaakt worden.

De **voorzitter**:

Een punt van orde van mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ja, of een vraag van orde. Er is net een punt aangehaald door mevrouw Rooderkerk waarvan ik me voor kan stellen dat sommigen daarop door willen gaan. Tegelijkertijd zijn er ook heel veel vragen naar aanleiding van het blokje.

De **voorzitter**:

Ja, het is ...

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dus is het misschien verstandig om eerst dit punt af te maken, voordat we andere dingen over het blokje gaan zeggen?

De **voorzitter**:

Ik kijk even naar de rest. We hebben deze werkwijze afgesproken, maar ik vind het ook goed om eerst te vragen of er nog vragen zijn over dit punt en daarna door te gaan met de rest van het blokje. Dat vind ik goed. Ik kijk even rond of er iemand is die hierop door wil gaan. Volgens mij wil de heer Boomsma dat.

De heer **Boomsma** (JA21):

Nee, ik wilde voorstellen om in ieder geval twee blokjes in de beantwoording te doen, namelijk het stichten en het sluiten, want dat zijn echt wel twee verschillende dingen. Daarnaast kunnen we eerst dit punt afronden.

De **voorzitter**:

Oké, we gaan nu kijken of er iemand anders is die wil doorgaan op het punt dat mevrouw Rooderkerk heeft gemaakt. Voortaan houden we dit dan ook aan als werkwijze. Ik kijk even rond. Ik zag al wat handen omhooggaan. Volgens mij als eerste die van de heer Kisteman, maar dat ging niet om dit punt. Wie heeft iets op dit punt?

De heer **Ergin** (DENK):

Wat ik bijzonder vind, is dat de staatssecretaris eigenlijk niet ingaat op de vraag of zij het onwenselijk vindt dat een politieke partij — in dit geval gaat het om Forum voor Democratie — een eigen school opricht. Vindt de staatssecretaris dat onwenselijk?

Staatssecretaris **Tielen**:

Ik zou willen dat politiek en onderwijs wel met elkaar verweven zijn, maar niet per se in de politieke kleur van een bepaalde school. Ik denk dat het op zich heel goed is dat burgerschapsonderwijs veel aandacht besteedt aan de rol van politiek. Het valt me soms weleens tegen wat jonge mensen daar wel en niet over weten. Tegelijkertijd is de vraag: wat is dan een politieke partij? Hoe toets je of een politieke partij een school opricht? Dat is het ingewikkelde aan deze casus. Ik voel heel erg mee met wat de Kamerleden daarover zeggen. Tegelijkertijd zijn er mensen die praten over deze school, die niet zelf stichter van de school zijn geweest. Hoe controleer je het dan? Hoe belangrijk is het dan? Met welke partij wil je dat dan wel of niet? Dan kom je echt een beetje op een glibberig vlak. Meneer Ergin zegt: ik wil meer kleur zien bij de staatssecretaris. Maar de staatssecretaris probeert hier juist zo neutraal en objectief mogelijk in op te treden, want dat vind ik belangrijk. Dat is, volgens mij, ook de opdracht van onze Grondwet als het gaat over vrijheid van onderwijs, wat overigens geen vrijblijvendheid van onderwijs is. Dat is mijn antwoord daarop.

De heer **Ergin** (DENK):

Ik probeer het te begrijpen. Ik zie dat de staatssecretaris haar standpunt heel zorgvuldig over probeert te brengen; dat zie ik gewoon. Alleen moeten we het beestje wel bij de naam noemen. We moeten wel de classificatie terecht hebben. Als de staatssecretaris

zegt dat het kabinet het niet per se onwenselijk vindt, zou ik aan de staatssecretaris willen vragen: ziet het kabinet het dan als oneigenlijk gebruik van de wet als een politieke partij heel slim de procedures gebruikt, eigenlijk misbruikt, om een eigen school op te richten? Valt die classificatie te maken als het gaat om deze kwestie?

De voorzitter:

Dat was uw eerste lange interruptie.

Staatssecretaris Tielen:

De heer Ergin zegt "we moeten het beestje wel bij de naam noemen". Daar zit heel veel in. Dat klinkt ook heel zwaar. Ik weet niet of ik het helemaal eens ben met die stelling. De conclusie die meneer Ergin mij probeert te ontlokken, is wel een hele zware. Dan ga ik weer even terug naar de vraag: hoe kan je dat dan beoordelen? Dat beoordeel ik graag aan de hand van drie belangrijke dingen, die allemaal vaststaan in onze wet. De eerste: is de kwaliteit van het onderwijs hartstikke goed? Wat mij betreft zijn alle scholen steengoed, maar de praktijk wijst uit dat we daar nog ver vanaf zijn. De kwaliteit van onderwijs is het eerste objectieve criterium. Het andere is veiligheid. Daarvoor zijn harde veiligheidsnormen, maar het gaat ook over burgerschap: kan ieder kind zich gezien weten en veilig voelen op school? Dat is het tweede. Het derde criterium is: zijn er genoeg kinderen op de school om te legitimeren dat we die bekostigen? Dat hebben we vastgelegd in de wet. Dat is mijn houvast. Dat vind ik ook een hele goede houvast, omdat dat voorkomt dat we ingaan tegen de vrijheid van onderwijs.

De heer Ergin (DENK):

We moeten er ook een beetje voor waken dat er, als we iets zien, een vlees-noch-visbenadering komt. Ik begrijp heel goed dat de staatssecretaris zegt: artikel 23 staat in onze Grondwet en daar moeten we heel zorgvuldig mee omgaan. Maar als het niet onwenselijk is, als het geen oneigenlijk gebruik van de wet is, en we krijgen een brief van de staatssecretaris waarin eigenlijk helemaal niks staat over hoe we gaan voorkomen dat politieke partijen een eigen school kunnen oprichten, vraag ik me af welke kant we op gaan. In de Mediawet hebben we het namelijk gewoon geregeld. In de Mediawet hebben we gewoon opgenomen dat een omroepvereniging niet gelieerd mag zijn aan een politieke partij. Daar hebben we een waakhond op gezet. Ik mis in de brief en in de beantwoording van de staatssecretaris, naast de classificatie, hoe we dit in de toekomst gaan voorkomen. Dat baart mij wel zorgen.

De voorzitter:

Dat was uw tweede lange interruptie en dus uw laatste.

Staatssecretaris Tielen:

Ik weet niet of we de Mediawet en de wet op het onderwijs zomaar een-op-een kunnen vertalen, want het zijn wel echt andere domeinen, met andere grondrechten en regels. Deze casus is er nu. U heeft er een aantal keer naar verwezen. We hebben nu de komende tijd om te zien ... De inspectie gaat in de tweede helft van dit schooljaar een formeel volledig kwaliteitsonderzoek doen. Dat soort informatie hebben we nodig om uiteindelijk te kunnen beoordelen wat we er wel en niet mee willen. Als meneer Ergin ideeën heeft over wat we anders zouden moeten doen, waarover we in de Kamers met elkaar tot standpunten kunnen komen, is dat natuurlijk altijd een goed idee. Echter, de woorden en de conclusies die meneer Ergin mij u probeert te ontlokken ... Zover ben ik daar nog niet in.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Heel kort, want we hebben nog andere dingen te bespreken. Ik was wel echt verbaasd over het antwoord op het verzoek van mevrouw Rooderkerk, dat het schoolplan niet gedeeld kan worden. Op basis van dat schoolplan is financiering toegekend. We moeten als Kamer toch gewoon na kunnen gaan op basis van welk schoolplan de financiering is toegekend?

Staatssecretaris **Tielen**:

Dat schoolplan is niet bij mij ingediend, maar bij de inspectie.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ja, maar ik begrijp dit antwoord niet. Het concept is wel gedeeld. Daarvan zou ik denken: nou, dat was een concept. Het definitieve schoolplan kan niet gedeeld worden. Ik zeg dus toch tegen de staatssecretaris: wij moeten als Kamer kunnen controleren op basis waarvan financiering wordt toegekend. Anders moeten we dit maar afdwingen. Ik vind dit eigenlijk wonderlijk.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ja, dat zal en dat kan en dat snap ik ook wel voor een deel. Tegelijkertijd ben ik natuurlijk ook gehouden aan afspraken die we met elkaar hebben gemaakt over wat je wel en niet met elkaar deelt. Ik kan niet zomaar in de schoenen van de inspectie gaan staan, en dat is maar goed ook.

De **voorzitter**:

Ik merk dat we een beetje blijven hangen op een informatieverzoek van de Kamer. Uiteindelijk is het aan de staatssecretaris om een afweging te maken op basis van de regels die daarover gelden. Ik denk dat het er nu ligt. Misschien kan de staatssecretaris bekijken in hoeverre ze daaraan tegemoet kan komen. Daarmee voorkomen we misschien dat we nu de hele tijd over en weer gaan en niet verder komen op dit punt.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Nou, mevrouw Rooderkerk zei: ik ga me beraden. Dat ga ik ook. Dit is publieke bekostiging. Ik vind het een rare gang van zaken. Zou de staatssecretaris in ieder geval in een brief uiteen willen zetten waarom dit niet gedeeld kan worden? Dan kunnen wij ons daarop beraden.

Staatssecretaris **Tielen**:

Er zijn heel veel plannen. Volgens mij lopen er nu ook een aantal discussies door elkaar. Er is een kwaliteitsplan en een schoolplan. Het conceptschoolplan is gedeeld. Het kwaliteitsplan is de basis waarop de bekostiging is gedaan. Dat is gedeeld.

De **voorzitter**:

We zijn nog niet aan het volgende blokje toegekomen. Ik zou wel wat tempo willen aanbrengen, maar als dit nog niet naar behoren is beantwoord, gaan we verder op dit punt.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik snap het even niet. Is het nou zo dat die schoolplannen niet openbaar zijn of dat ze alleen niet verstrekt kunnen worden door het kabinet?

Staatssecretaris **Tielen**:

Je hebt dus kwaliteitsplannen en schoolplannen. De inspectie ontvangt het kwaliteitsplan en bepaalt op basis daarvan: deze school kan wel of niet open. Dat is naast de cijfers, waar we het ook al over hebben gehad, die door DUO worden beoordeeld. Op basis van het Woo-verzoek zijn het kwaliteitsplan en het conceptschoolplan gedeeld. Het schoolplan, dat meer is dan alleen het kwaliteitsplan, is een ander soort plan.

De heer **Boomsma** (JA21):

Maar als het conceptschoolplan kan worden gedeeld, is er dus ook geen wettelijke grond om een definitief schoolplan geheim te verklaren. Dan kan het dus toch gewoon worden verstuurd?

Staatssecretaris **Tielen**:

Als het er is. Maar nogmaals, dit zijn dingen die aan de inspectie worden gestuurd.

De heer **Boomsma** (JA21):

Misschien kan de voorzitter het verzoek dan doorgeleiden naar de inspectie.

De **voorzitter**:

Dat verzoek kan volgens mij doorgeleid worden. Dan is het aan de staatssecretaris om daarop terug te komen. Ik hoor dan graag de termijn waarbinnen zij daarop terug kan komen, zodat de Kamer dat weet.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ja, ik kan de inspectie heel veel vragen. Dan komen we bij een ander vraagstuk, namelijk: als ik het vraag, geldt dat dan als een soort Woo-verzoek of niet? Dan gaan we juridische paden op waar ik echt te weinig verstand van heb. Ik geleid het verzoek natuurlijk met liefde door naar de inspectie, maar ik denk wel dat we de rollen echt goed gescheiden moeten houden, want het is gewoon niet goed als die door elkaar gaan lopen.

De **voorzitter**:

Op welke termijn kan de Kamer dan ...

Staatssecretaris **Tielen**:

Daar moet ik dus op terugkomen.

De **voorzitter**:

Kan u daar in de tweede termijn even op terugkomen?

Staatssecretaris **Tielen**:

Ja.

De **voorzitter**:

Dan kunnen we dat meenemen in de toezeggingen die zijn gedaan. Dan kunnen we nu verder met een ander punt.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik had het even gemist, maar ik had die suggestie uit Denemarken, waarbij je dus een

verplichting hebt ...

Staatssecretaris **Tielen**:

Ik had die zelf bij de overige vragen meegenomen, omdat die eigenlijk ook wel een beetje gaat over toezicht op bestuur. Ik ga nu dan even vooruitlopen op een antwoord uit blokje overig. Ik vind het een interessant idee om te kijken of we dat mee kunnen nemen. Dan hebben we het inderdaad over toezicht op bestuur. Ik moet even kijken waar we dat in mee kunnen nemen. Ik wist er niet van, dus dank voor de tip.

De heer **Kisteman** (VVD):

Dan gaan we volgens mij even helemaal terug naar het begin, toen de staatssecretaris zei dat ze van plan was om de wet in december naar de Raad van State te sturen. Ik vraag me af: zijn onze wensen daar dan in verwerkt? Hoe moeten we dat voor ons zien?

Staatssecretaris **Tielen**:

Fijn dat de heer Kisteman dit even vraagt, want de wet die ik naar de Raad van State kan sturen, is natuurlijk al ongeveer af. Daar zit sowieso nog niet alles in, en ook niet de dingen die er nu uit springen. Als we iets willen met het aanscherpen van het marktonderzoek of als we dat er zelf uit willen halen als grond, heb ik daar iets meer tijd voor nodig, denk ik.

De heer **Kisteman** (VVD):

Kijk, het belangrijkste is natuurlijk dat mijn wensen daarin komen. Nee, grapje. Kunnen wij daar nog een debat over voeren voordat het ... Hoe gaan we dat inplannen? Ik krijg nu namelijk niet echt duidelijkheid over wat wij voorstellen. De staatssecretaris zegt: daar ga ik naar kijken. Maar ik zou eigenlijk wel willen dat wij er nog een keer over kunnen debatteren voordat het naar de Raad van State gaat.

Staatssecretaris **Tielen**:

Als ik meneer Kisteman goed begrijp ... Wat nu klaarligt om naar de Raad van State te sturen, is natuurlijk al in internetconsultatie geweest en dat soort dingen. Daar is ook al over gesproken met het veld. Als ik daar iets aan wil veranderen op basis van wat hier is gezegd ... Daar wil ik graag over nadenken, maar dan moet ik natuurlijk ook in gesprek met het veld. Daar wil u ook wat over zeggen. Dat snap ik heel goed. "Heeft de staatssecretaris eigenlijk wel begrepen wat we vragen?" Dat is altijd een goede vraag. Ik kan natuurlijk een brief schrijven op basis van wat ik meeneem uit het debat, wat ik eventueel toe zou willen voegen aan de wet qua praktische aanpassingen en verbeteringen. Ik moet even kijken of dat lukt voor ... Mag ik daar in de tweede termijn een processtap op zetten? Ik snap heel goed wat meneer Kisteman vraagt en ik wil daar ook graag een goed antwoord op geven, omdat ik dat precies de kracht vind van het debat met de Tweede Kamer.

De **voorzitter**:

Dat nemen we mee voor de Tweede Kamer.

De heer **Kisteman** (VVD):

Eens. Ik had even niet bedacht dat die internetconsultatie al is geweest. Dank daarvoor. Dan geef ik eerst het woord aan mijn collega's en kom ik zo meteen met mijn volgende vraag.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik had nog een onbeantwoorde vraag, namelijk waarom de inspectie het marktonderzoek van de Forumschool eerder als onvoldoende en niet-representatief beoordeelde, maar het later toch heeft goedgekeurd, waardoor de school open kon.

Staatssecretaris **Tielen**:

Dat was niet de inspectie, maar DUO. De inspectie kijkt naar het kwaliteitsplan en DUO kijkt naar het marktonderzoek. Ze constateerden daar in eerste instantie dat de berekening van de belangstelling op basis van het marktonderzoek niet goed was gedaan. Toen zijn ze in gesprek met de onderzoekers gaan kijken hoe de data zijn opgebouwd, welke postcodegebieden zijn bevraagd, dat soort dingen. Na het verfijnen van die data-analyse heeft DUO gezegd dat het nu wel klopt.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dat vind ik toch een wonderlijk verhaal. Het onderzoek voldeed dus niet. Het was niet representatief. Ze hebben bijvoorbeeld niet alleen de ouders van 2- tot 4-jarigen, maar gewoon alle ouders een brief gestuurd om maar genoeg respons te krijgen. Ook de resultaten waren niet representatief. Maar na een gesprek was het dan toch goed?

Staatssecretaris **Tielen**:

Nou, een gesprek met de onderzoekers en vervolgens dieper met elkaar delen welke data eronder lagen en welke berekeningen daar dan op zitten, dus dat is meer dan alleen een gesprek. Maar dat is wat DUO heeft gedaan, ja.

De **voorzitter**:

Tot slot, mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ja, tot slot. Ik begrijp dit oprecht niet. Het is toch heel wonderlijk als je zegt dat het onderzoek niet voldoet en niet representatief is — dat staat zelfs in het onderzoek — maar het dan toch goedkeurt, waardoor deze school toch open heeft kunnen gaan? Het onderzoek is ook nog eens uitgevoerd in een hele andere buurt dan waar deze school staat. Het blijkt ook niet te kloppen dat er zo veel belangstelling was, want er zijn maar vier leerlingen. Wat vindt de staatssecretaris van die gang van zaken?

Staatssecretaris **Tielen**:

Er zitten twee vragen in van mevrouw Rooderkerk. Het eerste suggereert een beetje — het lijkt me niet goed om die suggestie in de lucht te laten hangen — dat degenen die het onderzoek moeten beoordelen, dat niet goed hebben gedaan. Dat lijkt me geen goed uitgangspunt. We hebben in de wet vastgesteld op basis waarvan een marktonderzoek wel of niet moet worden meegerekend. Daar zitten natuurlijk dingen in als waar je de responsgroep vandaan haalt, hoe de respons onder de respondenten is, wie de gegevens levert, dat soort dingen. Daar is DUO over in gesprek gegaan met de onderzoekers, om te kijken: wat staat daar nou eigenlijk? Welke data zijn er, wat betekenen die data en wat betekenen die data daadwerkelijk voor de belangstelling? Dat is langs objectieve zaken gegaan. Laten we dat boven de markt weghalen. Dat is ook het plezier van objectieve dingen gebruiken.

Vervolgens vraagt mevrouw Rooderkerk wat ik ervan vind dat er maar vier leerlingen zijn. Ja, dat verrast mij ook wel. Dat vraagt ook ... In het vierde schooljaar moeten er

volgens onze normen 139 leerlingen naar die school gaan. Om van 4 naar 139 te gaan, is drie jaar best wel heel weinig. Dus als mevrouw Rooderkerk mij vraagt of het voor de Renaissanceschool een uitdaging is om over drie jaar de cijfers te halen, dan zou ik op basis van deze eerste weken zeggen: nou, dat lijkt me een hele grote uitdaging.

De voorzitter:

Dan zou ik graag door willen naar de volgende vragen. Ik wil er ook op wijzen dat we eigenlijk hebben gerekend op een eerste termijn van de staatssecretaris tot 14.00 uur. We hebben ook nog een tweede termijn. Ik wil er graag tempo in aanbrengen, dus tempo in de vragen en hopelijk ook even in de antwoorden, vraag ik aan de staatssecretaris.

De heer Kisteman (VVD):

Uiteraard, voorzitter. De staatssecretaris zei dat ze mijn voorstel voor een nieuwe commissie op zich wel begrijpt, maar geen voorstander is van weer een nieuwe commissie. Daar ben ik het ook volledig mee eens. Er zijn natuurlijk tal van commissies, dus wie weet past het wel ergens onder. Maar het is toch helemaal niet raar om er een onafhankelijke commissie naar te laten kijken of het wel wenselijk is dat een nieuwe school gesticht wordt in een stad of dorp waar al heel veel scholen zitten? Het is toch niet raar dat je daar een onafhankelijk advies of iets dergelijks over zou geven, los van dat het meteen aan artikel 23 raakt?

Staatssecretaris Tielen:

De vraag is ... Er zitten natuurlijk heel veel aspecten aan wenselijkheid. Het ligt inderdaad aan de hoeveelheid leerlingen. Dat proberen we nu zo objectief mogelijk te krijgen. Dat mag wat mij betreft nog iets scherper, ook met uw adviezen uit de Kamer met betrekking tot belangstellingsmetingen en marktonderzoek. Wat andere wenselijkheden betreft is het de vraag waar dat 'm dan in zit. Kwaliteit moet overal goed zijn. Bedoelt meneer Kisteman ook scholen van verschillende gezindtes? Ik weet het niet. Dan wordt het natuurlijk wel ingewikkeld. Daar hebben we ook binnen de wet natuurlijk al afspraken over gemaakt, als je het hebt over bepaalde onderwijsvisies. Ik denk dus niet dat we daar een onafhankelijke commissie voor nodig hebben, omdat we de onafhankelijkheden die we nodig hebben al in de wet hebben opgenomen. De heer Kisteman vraagt of dat helemaal goed werkt. Nou, daar valt nog wat te verbeteren. Daarover heb ik al toegezegd ermee aan de slag te gaan.

De heer Kisteman (VVD):

Dan stel ik de vraag anders. Denkt de staatssecretaris als straks die wet is aangenomen door de Eerste Kamer en de Tweede Kamer, dat gemeenten er blij mee zijn dat er minder scholen gesticht gaan worden?

Staatssecretaris Tielen:

Ik vind het lastig om te zeggen dat gemeentes als doel hebben dat er minder scholen gesticht worden. Ik zou het anders formuleren: denkt de staatssecretaris dat gemeenten blij zijn met de aanpassingen in de wet zodat ze in gesprek kunnen met schoolbesturen vanuit hun verantwoordelijkheid voor huisvesting en voor überhaupt het welzijn en welbevinden in de gemeente, om het zo maar te zeggen? Dat denk ik wel. Dat is wel duidelijk iets waar we wat mij betreft voortgang op moeten maken. Daarom is dat gesprek tussen schoolbesturen en gemeentes belangrijk, om te zorgen dat gemeentes in ieder geval niet verrast worden door nieuwe scholen, maar daar ook al over hebben

kunnen meedenken.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik wilde weer terugkomen op het sluiten, maar ik weet niet of mensen het nog over het stichten hebben.

De **voorzitter**:

Ja, volgens mij wel.

De heer **Boomsma** (JA21):

Misschien moeten we dan eerst het stichten afronden.

De **voorzitter**:

Dan gaan we dat eerst afronden.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ik wil toch echt even een punt van orde maken. We hebben het hier echt al dik een halfuur over een school met vier leerlingen. Er zijn allemaal vragen gesteld. Dat mag allemaal. Iedereen mag de vragen stellen die die wil stellen. Maar ik denk wel dat andere scholen, onderwijsorganisaties en leraren die dit debat misschien bekijken, ook willen weten wat het beleid voor hen gaat betekenen. Ik wil eigenlijk de leden verzoeken om daar ook ruimte voor te geven, anders gaan we het straks in de tijd niet redden. Dat zou ook zonde zijn.

De **voorzitter**:

Dat laatste deel ik. We beginnen inderdaad krap in de tijd te zitten. Het is wel aan de Kamerleden zelf welke vragen ze willen stellen.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ik heb geen een vraag over die Forumschool gesteld. Ik vind het niet ... U noemt alle commissieleden; dat is gewoon niet waar.

De **voorzitter**:

Ik wil graag verder. Als er nog vragen zijn voor de staatssecretaris ... Die zijn er. Even op het punt waarop we al zaten, omdat de heer Boomsma bereid was om even te wachten met zijn vraag.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ja, ik heb een vervolgvraag over de rol van gemeenten in de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen. De staatssecretaris gaf aan dat je geen willekeur wilt omdat gemeenten dan mogen bepalen, maar je kunt gemeenten natuurlijk wel om bijvoorbeeld een zienswijze vragen, zodat we daar ook naar kunnen kijken. Je zou natuurlijk ook als objectief criterium de aanwezigheid van genoeg schoolgebouwen en bijvoorbeeld het huisvestingsplan voor de komende jaren daarin kunnen laten meewegen.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ik denk dat dat goede suggesties zijn. Uiteindelijk zijn dat ook elementen die in zo'n gesprek tussen een schoolbestuur en een gemeente aan de orde zouden kunnen komen. Het wordt ingewikkeld bij de vraag wie waarop de doorslaggevende stem heeft. Daarbij beroep ik me toch echt wel graag op wat we hebben afgesproken over de

mogelijkheid van het stichten van nieuwe scholen. Maar ik denk dat mevrouw Rooderkerk een aantal goede suggesties doet voor het praktisch mogelijk maken of het praktisch oplossingen vinden.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik had nog een aantal punten over stichten, die inderdaad veel breder gaan dan alleen de school met vier leerlingen. Dat ben ik eens met mevrouw Van der Plas. Ten eerste. Wat doen we nou aan het beperken van de concurrentie? Moet het niet veel meer gaan over de vraag hoeveel nieuwe scholen we nodig hebben, in plaats van steeds maar de mogelijkheid te geven om nieuwe scholen te laten stichten?

Staatssecretaris **Tielen**:

Dat vind ik een lastige vraag, omdat we nou eenmaal de vrijheid van stichting hebben, maar daar zitten dus wel een aantal objectief meetbare criteria aan: kwaliteit en belangstelling. Daarom vind ik ook die omvorming van die kleinscholentoeslag zo belangrijk. Als mevrouw Moorman dit zegt en het over concurrentie heeft, denk ik toch al snel aan middelgrote en grotere steden waar heel veel scholen zijn en waar ook veel kleine scholen zijn, waar de belangstelling minder voor is. Als er voldoende belangstelling is van ouders om kinderen daar naar school te sturen, lijkt me dat prima, als de kwaliteit goed is. De handvatten die we daarin hebben, zijn volgens mij goed.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Kleinscholentoeslag krijg je natuurlijk pas daarna. Ik denk dat heel veel scholen juist kleiner gaan worden. We hebben dus toch iets van een marktmeester nodig die ook kijkt naar de impact op het hele scholenveld. Dat mis ik eigenlijk volledig, ook in het denken over de nieuwe wet. Misschien moeten we daar op een ander punt nog op terugkomen.

Ik zou ook graag willen weten wat voor kwaliteitseisen we aan de voorkant kunnen stellen. Ik had gevraagd naar de schoolbesturen. Ik weet niet of dat in dit blokje hoorde of in een ander blokje, maar zou de staatssecretaris daarop kunnen reflecteren?

De **voorzitter**:

Weet de staatssecretaris of dat in dit blokje hoort of in een ander blokje? Als het in een ander blokje zit, zou ik daar graag op willen wachten.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ik had dit eigenlijk bij "sturing" zitten.

De **voorzitter**:

Dan komen we daar zo meteen op.

Staatssecretaris **Tielen**:

Nog even richting mevrouw Moorman: als het gaat over de opheffingsnorm — zo noem ik het even, maar het is een beetje een negatief woord — gaat het eigenlijk over de vraag wanneer een school te klein is. Je kan je voorstellen dat dat geen standaardgetal is. Dat is het ook niet, want het verschilt per gemeente. Het zou wel iets zijn om nog eens scherp naar te kijken om te zien of het wel zijn werk doet; ik herken wat mevrouw Moorman daarmee bedoelt.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dan tot slot over dit blokje over stichten. Wij willen er gewoon voor waken dat het een soort wedstrijd wordt waarin allerlei beloftes worden gedaan die helemaal niet worden waargemaakt. Je ziet nu heel vaak in gebieden dat ouders misschien niet tevreden zijn en dat er, in plaats van dat er gewerkt wordt aan de kwaliteit van de school, gewoon maar een andere school wordt gesticht waardoor die andere school omvalt terwijl de nieuwe school niet beter is. Daar moeten we uiteindelijk in gaan sturen. Dat is mijn hoofdvraag hier.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ik herken de mogelijkheid daarvoor. In de praktijk zie ik dat nog niet heel erg. Ik snap wel wat mevrouw Moorman zegt, maar de praktijk wijst toch ook uit dat een school starten ook weer niet zó makkelijk is dat het als een impulsieve actie kan gebeuren. Dat moeten we echter wel voorkomen; dat ben ik met mevrouw Moorman eens.

De **voorzitter**:

Tot slot, kort, mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik word er nu een beetje toe uitgedaagd. Ik zie dit juist gewoon heel vaak gebeuren. Ik wijs bijvoorbeeld naar Zuidoost. Daar is al een probleem met veel te veel té kleine scholen die kwalitatief niet goed zijn, en daar is nu van een ander schoolbestuur een handtekeningenactie bezig. Dat helpt niet. Dat leidt tot concurrentie onder scholen en dat maakt de scholen niet beter. Dit is de praktijk.

De **voorzitter**:

Dat is geen vraag. Ik weet niet of de staatssecretaris daar nog op wil ingaan, want anders wil ik graag verder met de vragen die nog zijn blijven liggen.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ja, met een handtekeningenactie heb je nog geen school gesticht. Ik voel wel wat mevrouw Moorman bedoelt, maar volgens mij is juist ons wetgevingsinstrumentarium echt wel gericht op enige mate van nuchterheid in dit hele dossier.

De **voorzitter**:

Dan de heer Boomsma, want die zag ik eerst. Daarna kom ik bij de rest.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik zie dit eigenlijk heel anders. Ik hoor dat de staatssecretaris wel 200 scholen wil sluiten. Dan denk ik: waarom? Ik vind dat heel vreemd. Ik had ook gevraagd in hoeverre het lerarentekort daardoor zou worden verminderd. Is dat al berekend?

Staatssecretaris **Tielen**:

De staatssecretaris sluit helemaal niet zomaar 200 scholen; dat vind ik een beetje een rare formulering. We hebben een opheffingsnorm. Die heb ik niet bedacht. We hebben ooit een keer bedacht dat je een aantal leerlingen nodig hebt om goede kwaliteit te kunnen bieden. Dat heet een "opheffingsnorm". Heel veel scholen die daaronder zitten, krijgen extra geld om de school wel op orde te kunnen houden. We hebben gezegd dat er nu best wel heel veel kleine scholen zijn die in een gebied staan waar om de hoek, ernaast of binnen een paar kilometer een andere school is waar je ook naartoe kunt gaan. Er gaat dus extra geld naar die scholen, terwijl er in de regio, in dunbevolkte

gebieden, scholen zijn die eigenlijk meer ondersteuning nodig hebben om daar als belangrijk element in de gemeenschap te blijven staan. Dat gaan we omzetten. De vraag aan mij was hoeveel scholen daar nu niet aan voldoen. Ik heb een aantal genoemd. Die scholen zijn nog niet gesloten. Die zijn ook niet volgende week gesloten. We zijn nu bezig met het proces om dat te doen. In reactie op meneer Stoffer heb ik ook al gezegd dat we niet vinden dat anderen daar van de ene op de andere dag over moeten gaan. Ik vind die uitspraak dus echt niet fair.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik vind dit een hele merkwaardige reactie. Ik doe gewoon een constatering. De staatssecretaris stelt iets voor waarvan het gevolg is dat 200 scholen gaan sluiten. Ik zeg niet dat dat morgen gebeurt. Het gevolg van het beleid dat hier wordt voorgesteld, is dat 200 scholen gaan sluiten. Dan leg ik dat voor. Dat lijkt me dus een volstrekt logische conclusie binnen de kaders van dit debat. Mijn vraag was nu concreet: wat doet dat met het lerarentekort?

Staatssecretaris **Tielen**:

Het lerarentekort bestaat uit heel veel elementen, waarvan het verdelen van leraren over verschillende scholen er één is. Er spelen nog veel meer zaken een rol waar we op verschillende vlakken mee bezig zijn. We proberen de zijinstroom te vergemakkelijken; we zien dat dat effect heeft. We proberen meer studenten te werven voor de lerarenopleidingen; ook dat gaat de goede kant op. We zijn dus op verschillende vlakken bezig om die lerarentekorten te verbeteren. Ik kan niet zeggen dat er dan zoveel minder tekorten zijn, want dan zou ik te veel een een-op-eenrelatie leggen tussen het een en het ander, maar uit gesprekken met de gemeentebesturen van grote steden en de schoolbesturen blijkt dat er eigenlijk een oneigenlijke verdeling van leraren is en misschien ook een oneigenlijke concurrentie is. Voor relatief kleine scholen en samenwerkingsscholen zijn er mooie manieren om onder andere in huisvesting, onderwijs en onderwijsondersteunend personeel gewoon oplossingen te bieden; meneer Kisteman verwees daar al naar.

De heer **Boomsma** (JA21):

Er wordt een heel ingrijpend voorstel gedaan. Allerlei scholen moeten op een gegeven moment dicht en dat wordt verdedigd met een beroep op het lerarentekort, maar als ik dan vraag wat het gevolg is voor het lerarentekort, kan dat niet worden aangegeven. De relatie die wordt gelegd, vind ik ook vreemd, alsof kleine scholen per definitie geen goede kwaliteit zouden leveren. De opheffingsnorm is bijvoorbeeld in Den Haag toch 200 leerlingen? Je kunt toch prima een goede school hebben met 200 leerlingen?

Staatssecretaris **Tielen**:

Meneer Boomsma probeert telkens een-op-een dingen aan elkaar te verbinden, maar zo heb ik het nooit gepresenteerd. Ook in uw Kamer is dat nooit zo gepresenteerd. Het gaat erom dat kleine scholen niet altijd — soms ook wel, maar niet altijd — de kwaliteit kunnen leveren en niet altijd voldoende kunnen doen om hun lerarentekort op te heffen. Ook huisvesting speelt een rol. Er spelen dus verschillende dingen een rol. Als je kijkt waar we in Nederland steun moeten aanbieden om te zorgen dat de scholen een goede onderwijskwaliteit kunnen blijven bieden, hebben we ook nog met middelen te maken. Dat is volgens mij het gesprek waar we met elkaar in zitten om te zorgen dat door elke school overal goed tot steengoed onderwijs gegeven kan worden. Daar zijn randvoorwaarden voor nodig, zoals huisvesting, goede leraren enzovoort, enzovoort.

Volgens mij helpt het niemand om die discussie helemaal te vernauwen tot een eendimensionale relatie. Ik snap de vraag van meneer Boomsma wel, maar ik hoop dat hij ook begrijpt dat ik niet kan zeggen: als deze scholen over een aantal jaren sluiten, hebben we zoveel leraren voor andere scholen. Zo werkt het natuurlijk niet helemaal.

De voorzitter:

Tot slot op dit punt.

De heer Boomsma (JA21):

Nou ja, "zo werkt het niet" ... Ik wil gewoon weten wat de gevolgen zijn van deze voorgestelde beleidsmaatregel, waardoor allerlei scholen zouden moeten sluiten. Ik heb zelf aangegeven: kijk dan naar de kwaliteit. Als de kwaliteit in zo'n school niet goed is, vind ik dat een goed argument, maar er zijn waarschijnlijk allerlei kleine scholen die prima kwaliteit bieden en die ook echt iets toevoegen in zo'n gemeente. Ik vraag me dus af welk probleem je oplost als je die scholen nu gaat sluiten. Ik weet niet wat het traject is voor de behandeling van deze voorstellen, maar ik zou daar in ieder geval nader op willen ingaan en ook nader met elkaar willen uitwerken wat nou precies de gevolgen van dit voorstel zijn.

Staatssecretaris Tielen:

Wat meneer Boomsma ergens in een bijzin zei, is wel belangrijk: het gaat er ook om dat scholen iets toevoegen aan de gemeente, niet zozeer als bestuurslaag maar wel aan de gemeenschap en aan de kwaliteit van het onderwijs. Dat is ook het uitgangspunt dat we hanteren. Maar nogmaals, we zijn hier nog mee bezig. Ik gaf zojuist al aan dat we, overigens op basis van een wens van de Kamer, bezig zijn om vanuit een kleinscholentoeslag naar een dunbevolktheidstoeslag te gaan. We hebben daar berekeningen voor gemaakt. De door mij genoemde getallen zijn dus schattingen, want we hebben dat nog niet allemaal afgebakend. Natuurlijk komen we naar de Kamer als we dat scherper hebben. We zijn nu ook aan het kijken wat het betekent voor de middelgrote en de grote gemeenten, voor de dunbevolkte regio's, voor huisvesting, voor lerarentekorten. Ergens in de loop van het komende kalenderjaar ga ik daar uiteraard een uitgebreide brief over schrijven, maar de relaties zijn niet eendimensionaal.

De voorzitter:

Er zijn nog een paar vragen van een aantal leden, maar ik zei al dat we inmiddels langer dan een uur in nog maar het eerste blokje zitten, terwijl er in totaal vier blokjes zijn. Ik weet niet hoe lang de andere blokjes zijn. O, die zijn korter; dat is enigszins hoopgevend, maar als we straks zien dat we toch te krap in de tijd zitten, zouden we ook het aantal interrupties kunnen beperken. Dat laat ik ook van u afhangen. We gaan dit blokje eerst afronden. Ik begin bij de heer Stoffer.

De heer Stoffer (SGP):

Ik zal proberen het heel beknopt te doen, maar ik weet niet of dat lukt. Ik hoor natuurlijk een heleboel zaken van collega's. Het is ook mooi dat iedereen uit zijn eigen deel van het land komt. Ik hoor mevrouw Moorman dingen zeggen over wat in Amsterdam-Zuidoost speelt die voor mij nieuw zijn; die hoor je misschien eens een keer, maar ik weet niet hoe dat zit. Ik hoor terechte zorgen bij collega Boomsma. Ik ben zelf eigenlijk wel blij met een aantal antwoorden van de staatssecretaris, ook over hoe ze met kleine scholen op het platteland denkt om te gaan enzovoort. Eigenlijk wil ik de vraag die de heer Boomsma zojuist stelde, nog een keer versterkt neerleggen. Mijn vraag was of de

staatssecretaris ons de komende tijd niet in één keer — bam! — maar in wat stappen kan meenemen. Ik zou er zelf aan hechten om hier met elkaar ook nog echt een goed en grondig debat over te kunnen voeren als we ooit op het moment komen waarop het gaat gebeuren en er wellicht scholen gaan sluiten — of niet, want we moeten allemaal nog maar zien hoe het uitwerkt — maar dat is natuurlijk aan onszelf. Maar ik wil wel stap voor stap meegenomen worden. Zou de staatssecretaris daartoe bereid zijn? Als ze al ja knikt, is het antwoord voor mij al prima, hoor.

De voorzitter:

Dat was een lange, maar weer degelijke interruptie.

Staatssecretaris Tielen:

Ja, uiteraard, want ook ik begrijp hoe impactvol het kan zijn als een school sluit. Ik refereer maar even aan mijn eigen jeugd; die school bestaat niet meer. Natuurlijk. We willen ook gezamenlijk een democratische beslissing nemen over bepaalde factoren die daarbij van invloed zijn.

De voorzitter:

Dan kijk ik nog even rond voor dit blokje. De heer Kisteman.

De heer Kisteman (VVD):

Ik ben dan ook door al mijn vragen heen, hoor, voorzitter. Over de samenwerkingsscholen in combinatie met de kleinescholentoeslag: als die kleinescholen- of die dunbevolktheidstoelage er gaat komen, geldt die dan als er echt nog maar één school in een dorp is of kunnen ook twee scholen die toeslag krijgen? De staatssecretaris vindt die samenwerkingsscholen interessant, maar wordt het ook verplicht om tot een samenwerkingsschool te komen? Dan is het dus niet een mogelijkheid, maar "jullie hebben twee scholen onder de opheffingsnorm, dus er komt een samenwerkingsschool".

Staatssecretaris Tielen:

Nu wreekt zich dat ik telkens terugga naar mijn vroege jeugd, want dat was echt maar één school. Ik weet dus niet eens hoe vaak het gebeurt, maar laat me dit meenemen. Ik gaf meneer Boomsma al mee dat ik dit echt niet morgen al ga doen. We hebben daar dus ook echt nog gesprekken over. Nogmaals, ik vind het inderdaad interessant. Waar we dan wel of niet tegenaan lopen, hoe realistisch dit is en hoe vaak dit gebeurt, moeten we gewoon op een rijtje zetten.

De heer Kisteman (VVD):

Oké, duidelijk. Ik had nog een andere vraag. Bij de drie kilometer waar ik het over had, ging het juist om het willen verplaatsen van scholen omdat ze niet rendabel zijn. Dat is dus net andersom ten opzichte van wat mevrouw Van der Plas en meneer Stoffer bedoelen. Dit gaat niet om dorpen, maar om steden die scholen willen verplaatsen. Drie kilometer is dan de drempel om een school te kunnen verplaatsen. Dat is dus net andersom. Dat gaat dus om de grote steden en niet om de plattelandsgebieden.

Staatssecretaris Tielen:

Als meneer Kisteman het zo zegt, heb ik de vraag inderdaad verkeerd begrepen. Mag ik daar in de tweede termijn op terugkomen? Want anders ga ik nu improviseren. Dat leidt meestal niet tot de beste uitkomst.

De **voorzitter**:

Dan bewaren we die voor de tweede termijn, waar we hopelijk aan toekomen omdat de volgende blokjes korter zijn. We gaan nu naar het volgende blokje, het blokje sturing.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ja. Hoeveel is er te sturen? Als Rijksoverheid hebben we natuurlijk geld, wetten en bestuurlijke afspraken. Dat zijn zo'n beetje de middelen in de gereedschapskist, waarbij er ook weer toezicht op de wetten is. We willen uiteindelijk dat alle scholen niet alleen de verantwoordelijkheid dragen, maar ook dag in, dag uit laten zien dat ze steengoed onderwijs bieden. Daar zijn we nog niet helemaal.

Mevrouw Moorman zei naar aanleiding van een rondetafelgesprek van uw Kamer over gerichte bekostiging dat gerichte bekostiging weer een complexere bekostigingsvariant is, maar eigenlijk werkt het juist andersom. We willen gerichte bekostiging nu in gang zetten om subsidies, die veel complexer zijn, om te zetten in gerichte bekostiging; ik hoop dat we daar met uw Kamer het debat nog over zullen hebben. Het is dus een verlaging van de administratieve last en het is veel zekerder en minder ingewikkeld. Het is dus juist de bedoeling om dat andersom te maken, dus van subsidies naar gerichte bekostiging. Daarmee is dit een vereenvoudiging. Met deze wet kan ik volgens mij ook weer in een goed blaadje komen bij de staatssecretaris Slagvaardige Overheid, maar ik denk dat we daar nog uitgebreid met elkaar over in debat gaan.

Meneer Kisteman vroeg waarom scholen de bekostiging moeten voorfinancieren. De bekostiging bij nieuwe scholen is gebaseerd op een leerlingentelling van t-1, zoals dat in jargon heet, dus op de leerlingentelling van het jaar daarvoor. Dat is ook nodig, want scholen moeten huur betalen, leerlingen aannemen, materiaal kopen enzovoort. Dan krijgen ze het ook. Meneer Kisteman vroeg vooral: als de school stopt, stopt de bekostiging dan ook? Op zichzelf vonden wij dat niet zo heel erg onlogisch, omdat een school dan ook niet meer bestaat, maar ik zie meneer Kisteman niet, dus ik kan niet zien of ik de vraag goed begrepen heb. Wellicht kan hij dat straks nog laten weten.

Meneer Kisteman vroeg ook naar de achterstandsscore bij fusie. Hij vroeg zich af of die achterstandsscore een eis is bij fusies. Dat is niet het geval. Als dat de vraag was, kan ik die ontkennend beantwoorden. Bij sommige scholen is het wel best lastig om in te schatten hoe het gaat met hun achterstandsscore. Dat is wel een feit.

Mevrouw Van der Plas vroeg naar de motie-Soepboer, als ik het wel heb, over de normen voor overhead. We zijn dat nu op een rijtje aan het zetten, ook omdat we het vaak met u hebben over administratieve lasten en al dat soort zaken. Dan denk ik ook aan overhead. We willen nu — daar kom ik over een halfjaar op terug — de besteding van de bekostiging transparanter maken op een manier die daar goed inzicht in geeft. We zijn dus in gesprek met sectorraden, vakbonden, ouders en onderwijs om te kijken hoe dat kan op een manier die aan de ene kant wat meer transparantie geeft en aan de andere kant niet onnodig meer administratieve lasten veroorzaakt. Dat is de weging waar we in proberen te komen, want we willen natuurlijk wel zo veel mogelijk transparantie hebben om te kunnen beoordelen wat die overhead is, want elke school doet dat weer op een andere manier. Tegelijkertijd willen we ook weer niet nieuwe formulieren uitsturen. Daar kom ik over ongeveer een halfjaar wat concreter op terug.

Mevrouw Van der Plas maakte zich zorgen over de beroepsgerichte profielen in het vmbo. Die zorg deel ik met haar. We zien daar inderdaad echt een verschraling; ik denk dat we dat best zo mogen noemen. Vorig jaar hebben we een analyse naar uw Kamer gestuurd, waarin staat wat het aanbod is van het beroepsgerichte vmbo. Dit najaar zijn we bezig om een eerste tussenstand op te zetten voor het proces richting een, zoals we dat noemen, toekomstbestendig beroepsgericht vmbo. Zoals u weet zijn in de toekomst bijvoorbeeld nog veel meer technici en technologen nodig. Dan zou je willen — daar is ook een vraag over gesteld — dat er in ieder geval voldoende aanbod is van techniekonderwijs. We kijken dus naar het curriculum, we kijken hoe vmbo's flexibel georganiseerd kunnen worden en we zorgen voor een regionaal dekkend aanbod. Daarbij werken we ook samen aan Sterk Techniekonderwijs om te zorgen dat techniek een goede plek heeft, zoals ik al zei. In november hebben we dat op een rijtje staan. Dan verwijs ik graag naar de brief. Ik deel de zorg. Ik denk dat we daarin ook echt wat te doen hebben.

Mevrouw Moorman refereerde aan de herijking van de achterstandsscores in het primair onderwijs die door het CBS zijn gedaan. We hebben bij het vaststellen van de achterstandsscores, een jaar of vijf à zes geleden, gezegd: elke vijf jaar wordt er een grote herijking gedaan. Die is gedaan. Voor de zomervakantie hebben we laten weten wat dat betekent voor de verschillende schoolbesturen. Sommige schoolbesturen gaan er echt fors op achteruit. Daar is door die schoolbesturen geschokt op gereageerd. Andere schoolbesturen gaan erop vooruit. Die hebben die schok wat minder. Dat is ook het ingewikkelde van dit vraagstuk. De herijking is gedaan op basis van objectieve criteria, met een breed samengestelde begeleidingscommissie, onder andere met het Sociaal en Cultureel Planbureau, het Centraal Planbureau, de PO-Raad, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de inspecties. Dit is de uitkomst. Ik ben nu aan het kijken of en hoe we de veroorzaakte schok iets kunnen verzachten, laat ik het zo zeggen.

Mevrouw Moorman vroeg hoe we gaan sturen op goed onderwijs. Zij en ik delen de enorm belangrijke kernopdracht dat elk kind moet kunnen rekenen op goed, ijzersterk onderwijs. Uiteindelijk begint dat natuurlijk bij de besturen die verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van onderwijs en die voldoende goede leraren ter beschikking moeten stellen om voor te klas te zetten. Dat vraagt om goed personeelsbeleid. In de onderwijsregio's die we hebben, werken scholen samen om ervoor te zorgen dat de opleidingen goed zijn en aansluiten op de behoeftes, zodat er voldoende goed en goed opgeleid personeel is. In sommige regio's werkt dat ook goede solidariteit in de hand, waarbij ze gezamenlijke personeelspools opzetten. Hoe kunnen we daarop sturen? We sturen daar niet op, omdat we dat voor een deel bij de onderwijsregio's laten. Het gaat in de ene regio beter dan in de andere. We zien ook dat een aantal ontwikkelingen ... Mevrouw Moorman verwees al naar het verminderen van het aantal schoolgaande kinderen de komende jaren, dus naar de demografische ontwikkelingen. Maar ook zaken als digitalisering en de artificiële intelligentie vragen wel echt om een stevige stap als het gaat over toekomstbestendig onderwijs. In december komen we weer met een lerarenbrief specifiek over de strategie om voldoende goede en goed opgeleide leraren te hebben.

Mevrouw Moorman vroeg ook verder naar de solidariteit tussen de scholen in de onderwijsregio's. We hebben daar geen sturing of dwang. Wat we wel doen, is met de subsidieregeling zorgen dat er regionaal wel wordt samengewerkt en dat waar mogelijk

ook solidariteit in praktijk wordt gebracht, om het maar zo te zeggen. Er zijn besturen die met elkaar afspraken maken, bijvoorbeeld over het opleiden van zijinstromers voor de regio, die dan bij de ene school hun zijinstroomtraject doen, maar daarna op een andere school aan de slag kunnen. Het gaat dus ook om het samen opleiden van nieuw onderwijspersoneel en zogenoemde inductieprogramma's. Dat laatste betekent dat docenten van startbekwaam naar vakbekwaam worden begeleid. Dat gebeurt wel, maar dat kunnen we eigenlijk niet afdwingen vanuit Den Haag.

Mevrouw Moorman vroeg ook naar de toetsen voor bestuurders — daar is -ie! We hebben een wet die in internetconsultatie is geweest, waarin we hebben gekeken hoe we de geschiktheidseisen voor schoolbesturen vast zouden moeten leggen, omdat betrouwbare, goede en integere schoolbestuurderes ontzettend belangrijk zijn. Ik denk dat we dat breed delen. Ik heb daar een paar interruptiedebatjes over gehoord vanochtend. We zijn bezig met kijken in hoeverre dat aansluit bij de opmerkingen uit de internetconsultatie en bij de bedoeling van die wet. We zullen daarop terugkomen bij uw Kamer.

Dat was het blokje sturing, voorzitter.

De **voorzitter**:

Ik kijk even rond. Er zijn een aantal vragen, te beginnen bij mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Mijn vraag gaat over het techniekonderwijs. Ik heb er ook al op aangedrongen in eerdere debatten in de afgelopen jaren en dat ga ik nu gewoon weer doen. Ik wil vragen aan de staatssecretaris wat de stand van zaken is, want ik vind dat dat bij de basisschool moet beginnen. Dat moet eigenlijk al in groep 1 beginnen. Kinderen moeten leren dat techniek een mooi vak is, dat er heel veel werk in is en dat je er ook een goede boterham mee kunt verdienen. Het zit toch nog wel een beetje in het systeem van ouders om dat laaggeschoold werk noemen. Ik vind dat onderwijzers daar ook een rol in hebben. Kan de staatssecretaris misschien duiden wat daar tegenwoordig op basisscholen aan wordt gedaan?

De **voorzitter**:

Dat was een lange interruptie.

Staatssecretaris **Tielen**:

Weer eentje die mij heel erg aanspreekt, omdat mevrouw Van der Plas het heel goed duidt. Techkwadraat is de organisatie die ervoor zorgt dat er techniekonderwijs op scholen komt. Dat doen ze zowel in het voortgezet onderwijs als in het basisonderwijs. De laatste keer dat ik met ze sprak, was ik echt enthousiast over het aantal scholen waarmee ze aan de slag zijn; ik weet dat aantal nu niet meer uit mijn hoofd. Misschien kan ik daar in de tweede termijn even op terugkomen. Juist Techkwadraat is een hele goede manier om docenten te helpen die zichzelf misschien niet per se heel technisch vinden, om dat aanbod dan wel te hebben. Daarvoor zijn twee redenen. Mevrouw Van der Plas zei het al goed, maar ik voeg er nog eentje aan toe. De eerste reden is inderdaad: techniek is gewoon superbelangrijk en we hebben het in de toekomst alleen nog maar meer nodig. De andere reden: we doen het ook om te voorkomen dat jongens en meisjes eigenlijk al een kant op worden gestuurd. We zien in de cijfers namelijk dat jongens veel vaker voor techniekprofielen kiezen dan meisjes, terwijl ze het eigenlijk

allebei kunnen. Daarom wil je ervoor zorgen dat je op de basisschool, voordat het voortgezet onderwijs begint, in ieder geval het aanbod hebt. Techkwadraat is daar dus goed mee bezig.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ja, tot slot. Ik vind het ook belangrijk dat daar in gesprekken met ouders, op ouderavonden of informatieavonden op scholen, aandacht voor komt, zodat ouders eigenlijk op de basisschool al denken: ik ben hartstikke trots als mijn kind naar het vmbo en dan naar het mbo gaat, en daar een techniekvak of een ander praktijkvak gaat doen. Ik vind het dus belangrijk dat dat gesprek ook tussen ouders op gang komt.

De **voorzitter**:

Dat was uw laatste interruptie.

Staatssecretaris **Tielen**:

Dat vind ik moeilijk om vanuit hier te sturen, maar de behoefte die mevrouw Van der Plas noemt, herken ik goed. Het gaat überhaupt over ouderbetrokkenheid. We doen natuurlijk een aantal dingen om die aantrekkingskracht van praktische en technische beroepen te vergroten. Van WorldSkills wordt je echt blij. Heel veel ouders zullen daar ook blij van worden. Ik ben het met mevrouw Van der Plas eens dat we dat in het licht moeten blijven zetten en het met scholen moeten hebben over wat ze nodig hebben. Techkwadraat kan ook op een rijtje zetten wat ze nodig hebben om dat beeld passend te maken.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik heb een punt gericht op de bekostiging. En hebben we het nog over onbevoegd of bevoegd? Ik ga ervan uit dat u daar nog op terugkomt.

Ik heb nog drie vragen. Ten eerste de geschiktheids- en betrouwbaarheidstoets voor schoolbesturen. Ziet de staatssecretaris er wat in om dat gelijk te trekken met hoe we dat nu doen voor de woningbouwcorporaties? Want daarvoor is al een hele duidelijke toets. Die is er gekomen naar aanleiding van een aantal incidenten. We zien ook hier vaak dingen die niet helemaal goed gaan. Huizen zijn niet belangrijker dan kinderen.

Staatssecretaris **Tielen**:

Dat is sowieso een mooie uitspraak, een mooi mantra. Laat me dat meenemen. Ik weet niet precies hoe ze het geregeld hebben bij de woningbouwcorporaties, maar als ik mevrouw Moorman zo hoor praten, zitten er vast elementen in waar breder in de Kamer interesse voor is, als ik geluisterd heb naar debatten in uw Kamer. Dat neem ik mee bij wat we verder willen met die wet waar ik aan refereerde.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dan heb ik een vraag over die onderwijsregio's en die pools. De staatssecretaris zegt: in sommige regio's doen ze het wel en in andere niet. Mijn punt is juist: je moet het overal doen. Alle scholen krijgen middelen om op te leiden. Sommigen worden nu beperkt. Anderen zeggen: ik vind het niet nodig want ik heb geen tekort. Dat moet je dus juist bij elkaar brengen, zodat de scholen die geen tekorten hebben, opleiden voor de andere scholen. Die solidariteit moeten we gewoon afdwingen. Kunnen we daar niet wat strenger op zijn bij de onderwijsregio's?

Staatssecretaris **Tielen**:

Dat brengt mij in een dilemma. U ziet mij ook een beetje hinken op twee benen. Ik voel wat mevrouw Moorman bedoelt en kan het daar ook niet mee oneens zijn. Tegelijkertijd zijn onderwijsregio's samenwerkingsverbanden. Er is niet een bepaalde bestuurslaag waar we zomaar eisen aan kunnen stellen. Plus, ik wil ook weer voorkomen dat we voor extra regeldruk zorgen. Ik zit dus even te denken wat mijn oplossing is. Daar kom ik zo even op terug in de tweede termijn.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Tot slot, de achterstandsmiddelen. Het is fijn dat de staatssecretaris gaat kijken of ze wat kan doen, want dit is wel een erg korte termijn geweest. Ik hoor graag wanneer we daar wat meer over horen. Zou ze dan ook in kunnen gaan op de vraag of we die achterstandsmiddelen nu goed inzetten? Er is namelijk een indicator aangepast. Eenoudergezinnen krijgen nu meer, maar gebieden waar mensen minder zijn gewend te scheiden, gaan er dan dus op achteruit. Ik kan me voorstellen dat sommige partijen daar ook wat bij denken. Graag wat meer toelichting.

Staatssecretaris **Tielen**:

Kijk, ik snap dat. Tegelijkertijd gaan we onafhankelijk laten kijken hoe die achterstandsscore het beste kan worden opgebouwd. Daar zijn onafhankelijke wetenschappers en bureaus met veel data en kennis over wat de achterstand wel en niet betekent, mee aan de slag gegaan. Ik zou de scores zelf dus niet ter discussie willen stellen, want op basis waarvan dan? Dan verwijs ik echt graag terug naar het CBS, dat daarmee aan de slag is gegaan met een onafhankelijke klankbordgroep — "begeleidingscommissie" is een beter woord — bestaande uit, nogmaals, het SCP, het CPB, de PO-Raad enzovoort. Er zijn overigens tien verschillende factoren die met elkaar gewogen worden. Het heeft effect op een aantal scholen. Het gaat niet zozeer over de ouders die dat geld krijgen, maar wel om de scholen waar de kinderen van die ouders naartoe gaan en wat ze daar dan mee kunnen doen. Ik ga kijken of ik dat effect enigszins kan verzachten.

De termijn snap ik ook, maar ook daar was weer een dilemma. Het is soms ingewikkeld. Aan de ene kant willen we als Kamer, maar ook als bestuurders, ik ook, dat je er zo actueel mogelijk mee aan de slag gaat. Aan de andere kant hebben we ook wel inwerktijd nodig. Wat is dan precies goed? Er zal altijd iemand zijn die het te snel of te langzaam vindt. Nogmaals, laat mij kijken hoe ik het enigszins kan verzachten voor de scholen waarvoor het het grootste negatieve effect heeft. Ik kom op korte termijn met een brief daarover, als ik een beslissing heb genomen. Dat is — ik overleg even — voor de begrotingsbehandeling, dus na het herfstreces.

De **voorzitter**:

Goed. Dat is over iets langer dan een week. Tot slot op dit punt, mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Sorry dat het steeds zo hakketak moet, maar ik heb elke keer maar 30 seconden. Het voelt een beetje gehaast. Heel fijn dat die brief er komt. Zou de staatssecretaris in die brief dan ook kunnen uitleggen, niet omdat ik niet geloof dat dat heel objectief is gedaan, hoe dat dan precies is gedaan en met welk beoogd effect?

Staatssecretaris **Tielen**:

Ja, dat kan ik zeker doen, natuurlijk. Er was niet zozeer een effect beoogd. We hebben gezegd dat scholen die te maken hebben met leerlingen waarvoor meer moeite moet worden gedaan om ze op hetzelfde tempo te krijgen als bij andere scholen, met betrekking tot leervaardigheden en basisvaardigheden ... Dat is het uitgangspunt van de achterstandsindicator. Zoals de Kamer ook heeft gezegd, moeten we dat eens in de zoveel jaar opnieuw beoordelen. Het beoogde effect is dus eigenlijk om ervoor te zorgen dat het geld komt op de scholen waar het het meest nodig is om ervoor te zorgen dat de kinderen tot leren kunnen komen. Dat is niet zozeer een effect, maar het uiteindelijke doel.

De voorzitter:

Dan kijk ik even rond of er vragen zijn blijven liggen op sturing. Dat is volgens mij niet het geval. Dan gaan we snel verder naar het blokje toezicht.

Staatssecretaris Tielen:

Ja, voorzitter. Zoals ik al zei, hebben sommige dingen ook met elkaar te maken. Het zou best kunnen dat ik soms een paar dingen zeg waar we eigenlijk al aan geraakt hebben, omdat sturing, stichting, opheffing en toezicht zo met elkaar te maken hebben. De Kamer en ik vinden het heel belangrijk dat we een onafhankelijke inspectie hebben en dat die de scholen zo veel mogelijk goed in beeld heeft, zeker de scholen waar een groot risico bestaat op nog niet goed genoeg onderwijs, om het maar eufemistisch te zeggen. Het is belangrijk dat de inspectie daar bovenop zit. Dat is ten minste wat ik van de Kamer hoor.

Mevrouw Moorman vroeg daarbij naar een overzicht van het aantal bevoegde en onbevoegde docenten, of een soort leraar-leerlingratio. Ze noemde het net ook al eventjes. Uiteindelijk zegt de wet: alleen bevoegde leraren mogen lesgeven. Dan zie ik mevrouw Moorman kijken: ja, dat is zo, maar dat zie ik niet per se. De inspectie houdt daar toezicht op, maar er zijn enkele uitzonderingen. Onder andere de vijf grote steden hebben daar een officiële uitzonderingspositie op. Ik weet ook — dat is volgens mij waarom mevrouw Moorman zo kijkt — dat er gewoon scholen zijn waar het wel gebeurt, omdat het soms fijner is om een klas niet naar huis te sturen en wel gewoon iemand voor de klas te hebben. Maar dat is wettelijk eigenlijk niet toegestaan. We hebben dus ook geen wettelijke eisen rondom onbevoegde leraren, want eigenlijk is de wettelijke eis nul. Ook als het gaat om klassengrootte of de leraar-leerlingratio hebben we geen wettelijke eisen. Het is aan besturen en schoolleiders zelf om dit vorm te geven, met uiteindelijk — ik benadruk het maar weer — niet alleen de wens, maar ook de verantwoordelijkheid om gewoon heel goed onderwijs te kunnen geven.

Mevrouw Rooderkerk vroeg naar het ingrijpen van de inspectie. Kan de inspectie wel op tijd ingrijpen? Ook daar had uw Kamer een aantal interruptiedebatjes over. Als de inspectie een tekortkoming constateert, dus als ze zegt dat het onvoldoende of zeer zwak is, geeft ze een herstelopdracht aan de school. De school kan dan binnen een bepaalde termijn herstellen. Na die termijn komt de inspectie opnieuw kijken of dat gelukt is. Soms komt er dan nog een herstelopdracht. Die escalatieladder — volgens mij heb ik dat woord al een paar keer horen vallen — kan uiteindelijk leiden tot financiële sancties.

Mevrouw Moorman vroeg: helpen die financiële sancties wel om de kwaliteit te verbeteren? We zien dat het in het grootste deel van de gevallen niet nodig is om met

een financiële sanctie te komen, maar in een paar gevallen is het uiteindelijk wel een prikkel om scholen die te traag op gang komen met het aanpakken van hun herstel, wat in de benen te krijgen. Als je ziet dat er een financiële sanctie is toegepast, ontstaat er niet alleen een gevoel van urgentie, maar ook urgentie in de uitvoering van verbetering. In de praktijk zien we dat de sancties die worden uitgevaardigd, nooit langer dan drie maanden duren en ook niet hoeven te duren. Het is dus niet de eerste manier die aangegrepen wordt, maar wel een manier om vaart te krijgen in de verbetering van kwaliteit. Die maatregel wordt dus nooit zomaar opgelegd. Daar zijn altijd een aantal stappen aan voorafgegaan. Even ten voorbeeld, in de eerste helft van dit kalenderjaar kregen 500 van de 8.000 scholen in het funderend onderwijs een niet-positief eindoordeel. In zestien gevallen is er een financiële sanctie opgelegd. Dat is dus minder dan nul komma nog iets procent van de negatieve eindoordelen. Dat laat eigenlijk zien dat een herstelopdracht op zichzelf eigenlijk al een voldoende stevig middel is om scholen in beweging te krijgen, omdat scholen zelf natuurlijk ook gewoon een goede kwaliteit van onderwijs willen bieden.

Meneer Stoffer haalde een aantal voorbeelden aan. Ik heb die niet gezien, dus ik ga even af op wat meneer Stoffer zei. In een rapport stond: ja, u bent wel verbeterd, maar we geven u toch een financiële sanctie. Ik kan niet helemaal in die casussen kijken, maar het zou zomaar kunnen zijn dat er wel verbetering is, maar dat het niet snel genoeg gaat en dat de inspectie het dus toch nodig vindt om meer vaart achter de verbetering te krijgen en tot daadwerkelijke uitvoering van de herstelopdracht te komen. Voor scholen die daar hulp bij nodig hebben, omdat ze een negatief oordeel hebben gehad en daarmee aan de slag willen, is overigens altijd geld beschikbaar om daar hulp bij te krijgen, ook financieel, dus nog naast begeleiding en andere hulpmiddelen. Scholen worden dus echt in staat gesteld om daadwerkelijk een goede kwaliteit van onderwijs te bieden. Nogmaals, dat is onze kernopdracht.

Meneer Boomsma vroeg of we wel voldoende instrumenten hebben om in te grijpen. Over het algemeen is mijn indruk ... Als ik kijk naar de cijfers die ik noem rondom de herstelopdrachten, de opvolging van de herstelopdrachten en uiteindelijk de financiële sancties, lijken we over het algemeen voldoende instrumenten te hebben om scholen aan te spreken op hun kwaliteit van onderwijs en aan te spreken op de verbetering die nodig is. Het lijkt ook daadwerkelijk tot effecten te leiden. Je zou je voor kunnen stellen dat je in sommige gevallen iets meer of iets sneller wil doen. Daar is ook door enkelen van u over gesproken. We zijn bezig met de evaluatie van de Wet uitbreiding bestuurlijk instrumentarium onderwijs. Als we die evaluatie hebben, is het misschien gerechtigd om nog eens te vragen of we nog meer nodig hebben. Uiteraard zal ik die vraag ook stellen, maar ik ben ook altijd wel benieuwd naar de mening van de Kamerleden.

De vraag van meneer Boomsma over Denemarken had ik eigenlijk al beantwoord. Dat is interessant. Bedankt voor de tip. We gaan kijken wat we ermee kunnen.

Mevrouw Moorman vroeg naar de wettelijke eisen rondom de klassengrootte, maar zei ook: moeten we daar wellicht nog andere rapportageverplichtingen aan geven? Ik zou klassengrootte niet te hard als eis willen neerleggen. Scholen kunnen zelf aangeven wat hun beleid daarop is. Als we dat in een jaarverslag laten opnemen, is dat wel weer een extra administratieve last. Je moet je afvragen of die beweging goed is. Wat mij betreft is het niet noodzakelijk.

Dan het PwC-rapport over de regeldruk voor de inspectie. Minder regels is een plezierig mantra. We zijn daar als kabinet ook hard mee bezig. Elke toename van regeldruk is onwenselijk. Tegelijkertijd hebben we sommige regels wel nodig, en moeten we die ook kunnen controleren of handhaven. Dat is dus altijd een vraagstuk. Wat het PwC-rapport liet zien, is dat de regeldruk eigenlijk rijksbreed sterk is toegenomen, en niet specifiek in het onderwijs. Dan moet je denken aan regels rondom privacy en informatiebeveiliging. Dat vinden we natuurlijk allemaal heel belangrijk, maar zorgt wel echt voor aanvullende regeldruk. PwC zegt eigenlijk: ga eens helder kiezen wat je wel en niet wil, zodat je ervoor zorgt dat regels ook uitvoerbaar zijn. Dat lijkt mij een hele mooie aanbeveling. U krijgt een brief met de reactie op het PwC-rapport en een antwoord op de vraag hoe we precies om willen gaan met die aanbeveling in het onderwijs. Die brief komt voor de kerst.

De voorzitter:

Dank. Ik kijk of er nog vragen zijn.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dank voor de beantwoording. We hebben het al eerder gehad over de klassengrootte. Ik meen ook dat er een onderzoek was toegezegd naar hoe groot onze klassen eigenlijk zijn. Klopt het dat dat nog gedaan wordt?

Staatssecretaris Tielen:

Ik weet dat ik niet zo lang geleden tabellen heb gezien met de gemiddelde klassengroottes over de afgelopen vijf of zes jaar. Ik weet niet of ik die tabellen met u kan delen. Er zaten geen hele opzienbarende dingen in. Het is dus niet heel erg gestegen, als je kijkt naar de verschillende leerjaren. Maar goed, nu ga ik uit mijn eigen herinneringen putten. Laat me er even naar kijken. Ik kan me voorstellen dat mevrouw Rooderkerk het wel graag wil zien. Er zit ook wel iets in waar ik zelf ook nog iets mee wil doen.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Fijn, want in het akkoord staat natuurlijk ook een pilot voor kleinere klassen. Zelf werkten we met de SP aan een initiatiefwet hierover. Daarbij merkten we gewoon dat er niet heel veel zicht is op hoe groot die klassen nou zijn. Als de klassen heel groot zijn, dus met meer dan 30 leerlingen, betekent dat heel veel werkdruk voor leraren.

De voorzitter:

Ik begrijp dat de staatssecretaris dat gaat delen met de Kamer.

Staatssecretaris Tielen:

Ja, nu weet ik weer waar ik die tabel heb gezien, namelijk bij de voorbereiding van deze pilot. Daar kom ik begin volgend jaar op terug. Dan maak ik er ook een complete brief van. Dan hoef ik nu geen losse tabel te sturen, want ik kom er begin volgend jaar op terug.

De voorzitter:

Op een ander punt, mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dat is heel fijn, want het is natuurlijk heel erg belangrijk dat we voldoende bevoegde

leraren voor de klas hebben en dat de klassengrootte ... Ik denk toch dat het belangrijk is dat we daar ook naar gaan kijken.

Mijn tweede punt gaat over de planlastcalculator die ook in het akkoord staat. Ik moest eraan denken toen het ging over de regeldruk. Als er zo veel regels bij zijn gekomen — het stapelt inderdaad gewoon op — lijkt het me heel erg van belang om hiermee aan de slag te gaan, om scholen en leraren te ontlasten.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ook dat loopt. Soms denk ik ook "had ik het maar allemaal al af", maar dat kan niet. Dat loopt. We zijn er inderdaad mee bezig om het gewoon behapbaar te houden. De planlastcalculator — dat is een moeilijk woord — is waar ze in Vlaanderen mee bezig zijn om ervoor te zorgen dat scholen niet overladen worden met regels en hoe je dat kan helpen sturen. We kijken wat we daaruit kunnen gebruiken voor de Nederlandse situatie.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik vond het een mooie verzuchting: had ik het maar allemaal af. Dat hebben we allemaal weleens. Nog even over bevoegd of onbevoegd. Daarover zegt de staatssecretaris: iedereen moet natuurlijk gewoon bevoegd zijn, want dat staat zo in de wet. We weten dat dat niet zo is, maar we hebben nu helemaal geen zicht op hoe dat zit per school. De onderwijsinspectie gebruikt het dus ook niet, want die gaat ervan uit dat iedereen bevoegd is. Moeten we dat niet in beeld hebben? Zouden de schoolbesturen daar geen verantwoordelijkheid over moeten afleggen in een jaarverslag? Niet om ze meteen af te rekenen, maar soms is het nodig. Dan kan er ook op doorgevraagd worden door de inspectie en hebben wij er in ieder geval een beeld van.

Staatssecretaris **Tielen**:

De inspectie kijkt er wel naar, bij schoolbezoeken. Daarom waardeer ik het ook zo dat de Kamer erop heeft aangedrongen dat de inspectie vaker de scholen ingaat dan nu soms het geval is. Maar dan wordt het allemaal gecontroleerd, gecheckt. Van tevoren weten ze het niet. Ik snap wat mevrouw Moorman vraagt, maar dan is dus wel de vraag of we dat aan administratieve last willen toevoegen of niet.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Ik denk niet dat dit een extra administratieve last is, want we weten gewoon hoeveel bevoegde leraren en hoeveel leerlingen er op een school rondlopen, en dan is het een leerling-leraarratio. Dat zou ik ook willen weten van de rest van het personeel. Dat is dus geen extra administratieve last; het helpt de inspectie juist om het werk beter te kunnen doen. Ze hebben nu die indicator gewoon niet. Ze kunnen ernaar vragen, maar ze hebben 'm niet. Ik vind eerlijk gezegd dat de schoolbesturen hier gewoon publieke verantwoording over moeten afleggen. Nogmaals, dat is niet om ze meteen af te rekenen, maar juist om ze misschien te helpen, om bijvoorbeeld iets in die onderwijsregio te doen.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ja, schoolbesturen hebben zich gewoon aan de wet te houden; dat ben ik met u eens. Als ze dat niet doen, zegt mevrouw Moorman, schrijf het dan op in het jaarverslag. Laten we even kijken wat we nu precies doen. Ik weet dat in ieder geval inspectiebezoeken daar echt over gaan, en ook gecontroleerd worden. Laat me dat even checken. Dan kom ik er in de tweede termijn op terug wat er nu anders is aan informatie en, wat mevrouw

Moorman vraagt, of dat extra is, hoeveel extra dat dan is, of dat dat een kleine aanpassing is.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ik wil heel even doorgaan op die regeldruk. Vorige week is er een brief gekomen van EZK/BZK over het afschaffen van die 500 regels. Daaronder heeft OCW opdracht gekregen om in 2026 9 regels af te schaffen en in 2027 50 regels. Begrijp ik dan goed dat staatssecretaris Tielen zegt dat we begin volgend jaar horen hoe het ministerie dat voor ogen heeft, of loop ik hier dan iets te ver op vooruit?

Staatssecretaris **Tielen**:

Ehm ... Dan bent u, denk ik, iets te ver vooruit aan het lopen. Weet dat die brief van EZK en BZK voor ons voortdurend een toetssteen is bij alle wetten, regels en afspraken die we proberen te maken. Daarbij is "minder regels" niet het enige doel. Nogmaals, kwaliteit van onderwijs staat bovenaan, maar wij hopen wel goed te scoren op die lijst, omdat we ook in het onderwijs af en toe een beetje overspoeld worden door regels.

De **voorzitter**:

Zijn er vragen die zijn blijven liggen op toezicht? Anders gaan we door. Dan halen we misschien nog de tweede termijn. Die vragen zijn er niet. Dan gaan we door naar het blokje overig, dat hopelijk nóg korter is.

Staatssecretaris **Tielen**:

Ja, dat waren volgens mij vier vragen. Allereerst over het Cornelius Haga Lyceum, waar door een aantal van uw leden onderling al wat debat over gevoerd is. De één zegt "het moet sneller", en de ander zegt "geef ze de tijd". Ook daar hebben we natuurlijk gewoon objectieve maatstaven. U bent geïnformeerd over het feit dat de inspectie naar de hoogste trap van de escalatieladder is gegaan en daarmee het dossier aan mij heeft overhandigd. Ik ben nu bezig met de vervolgstappen daarin. Er zijn ook hierbij afspraken over wat wel en niet openbaar is, en daar kan een schoolbestuur ook nog wederhoor op plegen, maar zodra hier meer over bekend kan worden, deel ik dat uiteraard terstond met de Kamer. Laat me zeggen dat de uitspraken die door een aantal van u zijn gedaan over dat het allergrootste belang is dat kinderen op een goede kwaliteit van onderwijs kunnen rekenen, hier natuurlijk ook het overgrote doel is. We moeten constateren dat dat op een aantal vlakken gewoon nog niet is waar het moet zijn.

Meneer Stoffer vroeg naar de vrijstelling, 5 onder b, waarbij ouders worden gemeld bij Veilig Thuis als ze daarop beroepen. Ik herken dat niet helemaal, al loopt dat soms wel samen, maar dat heeft dan met andere dingen te maken. Een melding bij Veilig Thuis heeft echt een concreet signaal nodig, waarbij degene die meldt daar een inschatting van moet kunnen maken.

Meneer Boomsma vroeg iets wat eigenlijk een beetje aansluit bij de vraag van mevrouw Van der Plas over het aantal lesuren techniek, dat dat zo verminderd is. Ik hoop dat meneer Boomsma in mijn antwoord op mevrouw Van der Plas herkende dat ook ik mij zorgen maak over het aanbod van techniekonderwijs op alle niveaus, om het maar zo te zeggen. We zijn ermee bezig, samen met de stichting Sterk Techniekonderwijs, Techkwadraat en scholen zelf, om te kijken hoe dat verbeterd kan worden. Er zijn al mooie voorbeelden, maar er moet echt meer tempo in.

Meneer Boomsma vroeg naar de ouderbetrokkenheid. Hoe kunnen we zorgen dat een gebrek aan ouderbetrokkenheid er niet toe leidt dat ouders nieuwe scholen nodig hebben? Tenminste, zo begreep ik de vraag een beetje. Er zit eigenlijk nog een vraag voor. Ouderbetrokkenheid is superbelangrijk, op alle aspecten. We weten dat goede ouderbetrokkenheid leidt tot betere leerprestaties. Dat betekent dat ouders weten wat het pedagogisch klimaat is op school en dat ze dat kunnen plaatsen bij hun eigen pedagogische basis en hoe dat in elkaar overloopt. We weten dat als ouders simpelweg elke dag de vraag stellen "hoe was het op school en wat heb je geleerd?", dat een ongelofelijk effect heeft op leerprestaties. Dat is heel simpel. Ouders en onderwijs zijn gesprekspartners bij ons aan tafel als het gaat over beleid, besluit en wetsvoorbereidingen. Op landelijk niveau zijn we daar in ieder geval actief mee bezig, maar uiteraard gebeurt dat ook gewoon in de klassen zelf. Nu zijn ouders vaak onderdeel van de medezeggenschapsraad. Dat hebben we ook wettelijk zo vastgelegd. Het is ook aan ouders om zich te bemoeien met wat er op school gebeurt, en andersom, omdat uiteindelijk rondom dat kind een stevige pedagogische basis moet liggen.

De voorzitter:

Ik kijk rond. Zijn er vragen blijven liggen in het blokje overig? Nee. Dan gaan wij verder met de tweede termijn aan de zijde van de Kamer. Ik wil eigenlijk meteen door met de tweede termijn. We hebben geen tijd om nu te wachten.

Dan gaan we door met de tweede termijn. Daarbij hanteren we maximaal 1 minuut 20 spreektijd en één interruptie. Die hoeft u niet per se te plegen, maar we doen maximaal één interruptie. Dan kunnen we de tweede termijn helemaal goed afronden. Maximaal 1 minuut 20. Ik geef allereerst het woord aan mevrouw Moorman.

Mevrouw Moorman (PRO):

Ja, voorzitter. Ik had graag twee minuutjes gehad om het even te ordenen, maar ik ga het toch proberen. Graag een tweeminutendebat, ook omdat we graag input willen geven voor de Wet praktische verbeteringen stichtingsprocedure scholen. Ik denk dat we uit dit debat kunnen afleiden dat er wel meer verbeteringen wenselijk zijn. Wij willen graag kwaliteit aan de voorkant. Ik heb gevraagd naar de schoolbesturen en of we daar niet meer eisen aan kunnen stellen. Ik begreep van de staatssecretaris dat ze daarnaar ging kijken, maar dat heb ik nog niet concreet gekregen, dus graag een toezegging over wanneer en hoe zij dat gaat doen. We denken dat het heel belangrijk is om concurrentie uit het model te halen voor de kwaliteit en om daarmee segregatie en kansenongelijkheid te voorkomen. Er moet juist gericht worden op meer samenwerken en meer kwaliteit, in plaats van steeds meer aparte experimenten en bubbeltjes. Daar zal het debat ook over moeten gaan.

Dan nog even over bevoegd en onbevoegd; ook daar zou de staatssecretaris op terugkomen. Ik ben heel erg benieuwd naar haar antwoorden daarop. Ze zou ook nog terugkomen op de onderwijsregio's en hoe we daarin solidariteit kunnen afdwingen als het gaat om het opleiden van leraren. Ook daar graag nog een antwoord op.

Dan de brief over de achterstandsmiddelen. Daarvan is het vooral belangrijk om te kijken of het niet een jaartje eerder had gekund. Het wordt eens in de vijf jaar herijkt. Nu hebben de scholen het pas vlak voor de zomer gekregen. Dat heeft echt een hele grote impact. Ik hoop dus heel erg dat de staatssecretaris in ieder geval nu kan verzachten. Als je ineens vier ton kwijtraakt als school in een achterstandswijk — dat is wat er

gebeurt bij sommige scholen die het echt al zwaar hebben — dan weten we wat voor impact dat heeft op de kwaliteit.

De **voorzitter**:

U bent door uw tijd heen.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dat is gewoon verschrikkelijk voor die leerlingen, en daar moet het om gaan. Hoe sturen we uiteindelijk op goed onderwijs voor elk kind?

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank. Dan mevrouw Van der Plas ... Nee, eerst een interruptie van mevrouw Rooderkerk.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik deel de zorgen van deze schoolbesturen dat dit zo snel ingaat en dat die indicator van het CBS is veranderd. Ik hoor mevrouw Moorman pleiten voor verzachten, maar dat betekent dat dat er weer af gaat bij de scholen die nu juist méér hebben gekregen door die gewijzigde indicator. Hoe ziet zij dat?

De **voorzitter**:

Mevrouw Moorman, kort.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dat heb ik niet gezegd. Aan het eind van het jaar blijft er vaak ook nog wel wat geld over omdat bijvoorbeeld niet alle subsidies zijn verstrekt. Ik kan me dus voorstellen dat er best nog wel ruimte is om te kijken hoe we het voor de scholen tot een minder grote schok kunnen maken. Ik denk dat niemand het wenselijk vindt dat een school die in een achterstandswijk ligt, die bijvoorbeeld heel goed werk doet met brugfunctionarissen, vier ton moet inleveren, wat gewoon betekent dat er in de praktijk vier leraren naar huis gestuurd worden. Dat zouden we toch niet moeten willen?

De **voorzitter**:

Dank. Dan gaan we luisteren naar de tweede termijn van mevrouw Van der Plas, als zij daar behoefte aan heeft.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ja, daar heb ik zeker behoefte aan, maar dat hoeft niet zo heel lang te duren. Ik wil de staatssecretaris en haar staf, die zowel zichtbaar als onzichtbaar elders in het gebouw hard bezig is om ons van antwoorden te voorzien, danken voor de inzet. Het is goed dat er goed gekeken wordt naar die dunbevolkte gebieden op het platteland en het openhouden van die dorpsscholen. We moeten ook goed kijken naar dat afstandscriterium. Als het hemelsbreed met een liniaal 3 kilometer is, is het in de praktijk misschien wel 7, 8 kilometer over donkere, duistere paden, vaak niet voorzien van straatverlichting en noem alles maar op. Overigens vind ik ook dat er niks mis mee is als kinderen gewoon weer leren fietsen naar hun school. Mijn eigen zoon fietste elke dag 20 kilometer heen en 20 kilometer terug. Dat hield hem gezond en slank. Op zich is daar dus niks mis mee. Ik denk dat de staatssecretaris wel snapt wat ik bedoel. Graag daar

een goede inzet op. Theoretisch beleid werkt niet altijd goed in de praktijk. Als de staatssecretaris daar goed op blijft letten, dan houd ik het hier voorlopig even bij.

Dank u wel.

De voorzitter:

Hartelijk dank. Dan mevrouw Rooderkerk, D66.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dank, voorzitter. In mijn eerste termijn heb ik het gehad over de onderwijskwaliteit en dat we die moeten versterken. We zien dat de Wet meer ruimte voor nieuwe scholen daar niet aan bijdraagt. Daarbij starten heel veel nieuwe scholen waarvan de vraag is of het goed gesteld is met de kwaliteit. We hebben ernstige twijfels bij de belangstellingsmeting en het marktonderzoek. Ik ben blij te horen dat de staatssecretaris ook zegt daarmee aan de slag te willen, en ook met hoe je daadwerkelijk het aantal aanmeldingen van leerlingen kunt meenemen in het starten van scholen.

Dan alles wat er is gezegd over de Forumschool. Ik wilde deze vragen heel graag stellen omdat ik denk dat dat een voorbeeld is. Ik heb ook andere scholen hier naar voren horen komen, die collega's als voorbeeld hebben gebruikt om aan te geven wat er misgaat. Maar het probleem is natuurlijk de wet; die moet anders. Daarom zou ik zeggen: maak van het "voorstel praktische verbeteringen" maar het "voorstel fundamentele verbeteringen". Dat is namelijk, denk ik, waar het hier over gaat. Als we met elkaar willen dat we op een goede manier scholen kunnen stichten, dan moeten we daar echt wijzigingen in aanbrengen. Wat ons betreft geldt dat ook ten aanzien van het oprichten van scholen door politieke partijen. Ik maak me ook zorgen over burgerschap en of daar goed op wordt toegezien. Ik wacht nog op antwoorden van de staatssecretaris ten aanzien van het schoolplan van de Forumschool en ten aanzien van wat er uit het eerste bezoek van de inspectie is gekomen. Kan zij dat doorgeleiden of kunnen we daarover worden geïnformeerd?

Tot slot. Laten we zorgen dat we de scholen die we hebben, versterken en dat we vooral de leraren daar versterken en er alles aan doen om te zorgen dat zij de beste lessen kunnen geven aan hun kinderen.

De voorzitter:

Dank. Dan gaan we over een paar seconden luisteren naar de heer Kisteman, als de bel voorbij is.

De heer **Kisteman** (VVD):

Voorzitter, dank. Ik wil de staatssecretaris bedanken voor het debat. Wij kijken ook uit naar het Wetsvoorstel praktische verbeteringen stichtingsprocedure scholen. Wat mijn fractie betreft, maar dat was denk ik al duidelijk, wordt het een stuk lastiger om nieuwe scholen te stichten, met name in grote steden. Het hebben van minder scholen draagt namelijk bij aan meer financiële middelen voor gemeentes voor de onderwijshuisvesting van andere scholen, het draagt bij aan het verminderen van het lerarentekort en het draagt bij aan een betere onderwijskwaliteit voor onze kinderen. Daar gaat het volgens mij om.

De voorzitter:

Hartelijk dank. Dan gaan we luisteren naar de heer Boomsma.

De heer **Boomsma** (JA21):

Dank, voorzitter. Dank voor de beantwoording. Ik ben benieuwd hoe dat dan zou gaan met de exponentiële stijging naar de stichtingsnorm, want "exponentieel" suggereert ordes van grootte waarvan ik denk dat ze niet helemaal kunnen. Maar goed, ik ben benieuwd hoe dat er dan uit ziet. De VVD zegt nu weer: als je maar minder kleine scholen hebt, is dat goed voor van alles. Ik ben daar dus helemaal niet van overtuigd. Het is heel goed als kleine scholen kunnen openblijven in dunbevolkte delen van Nederland. Ik ben er alleen niet van overtuigd dat het goed is om ze per se in grote en middelgrote steden te sluiten.

De staatssecretaris heeft er natuurlijk gelijk in dat de opheffingsnormen eerder zijn vastgesteld, maar ze worden nu dan als het ware actief gemaakt en gaan nu gelden. Ik denk dat het toch wel goed is om er nog eens naar te kijken wat de achterliggende reden is. Als inderdaad, zoals in Den Haag, de opheffingsnorm 200 is en je gewoon 8 groepen van 25 kinderen hebt, wat is dan precies het probleem? Wij blijven dat gewoon heel goed volgen. Ik zal zelf ook nog even bekijken hoe dat dan zit met die normen.

Naast de wet over stichting, komt er natuurlijk ook de Wet bevordering bestuurlijke kwaliteit en integriteit in het funderend onderwijs. Daar zien we ook naar uit. Ik denk dat het goed is om dat aan te grijpen om een aantal stappen te zetten in het stellen van eisen aan besturen. In dat wetsvoorstel staat bijvoorbeeld iets over een niet-benoembaarheidsverklaring die vervalt na vijf jaar. Ik denk dan: waarom moet die na vijf jaar vervallen als iemand er eerder een potje van heeft gemaakt? Maar dat komt dan wel bij die wet ter sprake.

Dus tot zover.

De **voorzitter**:

Dank. Nog een korte interruptie van de heer Kisteman.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ja, ik wil even iets verduidelijken. In mijn inbreng zei ik dat het stichten van nieuwe scholen in grote steden lastig moet worden. Nu zegt de heer Boomsma dat ik zei dat ze gesloten moeten worden. Dat is iets heel anders dan wat ik zei.

De **voorzitter**:

Dan heeft u dat verduidelijkt. Dan gaan we naar de heer Stoffer voor zijn tweede termijn.

Nee, nee, meneer Boomsma en meneer Kisteman. We gaan luisteren naar de heer Stoffer.

De heer **Stoffer** (SGP):

Voorzitter, ik dacht: ik wacht even af tot ze uitgevochten zijn.

Voorzitter. Ik ben blij dat ik zo'n beetje de laatste spreker ben, want mevrouw Van der Plas had een prachtig dankwoord aan iedereen, waarbij ik me aansluit, en de heer Boomsma zei inhoudelijk een heel aantal zaken die ik ook best had willen zeggen, maar die hij zo mooi zei dat ik dat helemaal niet beter kan.

Ik heb nog één punt, voorzitter. Ik was even aan het kijken naar de vragen die ik gesteld had. De staatssecretaris is al even kort ingegaan op het thuisonderwijs, waar we later nog over gaan debatteren. Ik had met name nog even een punt gemaakt over de uitspraak van het Openbaar Ministerie van vorige week over dat ze niet overgaan tot vervolging, of dat ze dat moeilijk kunnen. In de periode tussen nu en dat we erover debatteren, denk ik dat het wel goed is dat aan de ouders rechtszekerheid en rechtsgelijkheid wordt geboden. Eigenlijk is mijn vraag dus, als we de uitspraak van het Openbaar Ministerie in de rondetafel zagen vorige week, die openbaar was, wat voor consequenties de staatssecretaris daaraan verbindt. Zou ze daar nog even op kunnen ingaan?

Dat was het, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter:

U ook bedankt. Dan geef ik heel even kort het voorzitterschap over aan mevrouw Moorman, zodat ik ook nog een tweede termijn kan doen.

Voorzitter: Moorman

De voorzitter:

Dat doe ik heel graag en dan hoop ik dat ik dat even goed kan als u dat de afgelopen ochtend en helft van de middag heeft gedaan. Alvast dank daarvoor, want het was een breed debat, dat u heel goed heeft geleid. Ik zal dat nu ook proberen te doen. Ik geef graag het woord aan mevrouw Armut van het CDA.

Mevrouw Armut (CDA):

Hartelijk dank, voorzitter. Ik heb nog even één korte vraag over het marktonderzoek. Ik hoef niet per se nu antwoord, zeker ook omdat de staatssecretaris heeft gezegd dat ze erop gaat terugkomen. Maar dan ben ik wel benieuwd of ze dat erin wil meenemen. Ze gaf namelijk aan dat, als de ouderverklaringen niet werken, zo'n marktonderzoek kan worden ingezet. Dan vraag ik mij wel af: was dat bijvoorbeeld in Almere het geval, dus dat het anders niet zou werken? De Kamer heeft eigenlijk al uitgesproken dat ze dat niet het beste middel vindt. Ik ben dus benieuwd. Wat zouden bijvoorbeeld de effecten van schrappen zijn? Wat zouden andere opties zijn om het toch weer aangescherpt te gebruiken? Wanneer kunnen we daar duidelijkheid over van verwachten van de staatssecretaris? Misschien kan ze daarbij ook meenemen dat er een amendement over is aangenomen.

Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik u graag weer het voorzitterschap terug.

Voorzitter: Armut

De voorzitter:

Dank u wel. Ik kijk heel even de staatssecretaris aan. Kan ze in één keer door? Ze denkt van wel. Dat is super. Dan geef ik het woord aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Tielen**:

Dank u wel, voorzitter. Ik had nog een aantal dingen doorverwezen van de eerste naar de tweede termijn, dus daar zal ik even mee beginnen. Daarna zal ik nog ingaan op de uit de tweede termijn resterende vragen.

We hadden even wat debat over de inspectie en het definitieve schoolplan van de Renaissanceschool. Wij hebben inmiddels contact gehad met de inspectie, want u had mij gevraagd om aan de inspectie te vragen om het te delen. Volgende week is het reces, maar voor de begrotingsbehandeling zal de inspectie u een schriftelijke reactie doen toekomen. Hoe die er dan uit ziet, weet ik natuurlijk niet. Daarom schrijven zij een brief, die u binnen nu en twee weken krijgt.

Er waren wat vragen over wanneer de Kamer duidelijkheid krijgt over de wijzigingen die staatssecretaris voor ogen heeft als het gaat over stichten en instandhouding. Dat heeft deels te maken met de Wet praktische verbeteringen stichtingsprocedure scholen en deels met andere zaken. Ik hoorde net een tweeminutendebat aangekondigd worden om ons daar input voor te geven, dus het lijkt me eigenlijk praktisch het handigste om dat tweeminutendebat even af te wachten, ook op basis van wat hier gewisseld is en wat u als Kamer voor opdracht aan mij meegeeft. Dan kan ik in reactie daarop, zowel mondeling tijdens het tweeminutendebat als daarna schriftelijk, even op een rijtje zetten wat we willen en kunnen meenemen, en wat dat betekent voor de verschillende termijnen. Is dat akkoord? Dat hoop ik.

Ik had aan mevrouw Van der Plas toegezegd om nog even specifieker in te gaan op wat Techkwadraat doet bij de basisscholen. Meer dan de helft van de scholen doet mee met Techkwadraat. Dat betekent: bijna 4.700 basisscholen. Dat zijn ze nog niet allemaal, dus we blijven dat stimuleren, maar dat gaat dus echt wel goed. We horen er ook veel positieve reacties op uit het veld.

Meneer Kisteman zei: die drie kilometer ging niet zozeer over het stichten, maar vooral ook over het verplaatsen. Dank nog voor die verheldering. Sorry dat ik dat niet in één keer doorhad. Ja, die drie kilometer hebben we omdat het wel enigszins uitlegbaar en ook aannemelijk moet zijn dat leerlingen die op die schoollocatie zitten, meeverhuizen naar de nieuwe locatie. Daarom hebben we die drie kilometer erin gezet. Verder dan drie kilometer wordt het minder realistisch. Dat is de reden waarom het daarin zit.

Meneer Kisteman vroeg nog het volgende: als er in een kleine gemeente in een dunbevolkte regio drie kleine scholen zijn die eigenlijk allemaal onder de opheffingsnorm zitten, kunnen we ze dan niet dwingen om samen te gaan? Daartoe kunnen wij niet dwingen. Uiteindelijk gaan schoolbesturen daar zelf over. Maar wij kunnen natuurlijk wel proberen de prikkels zo te zetten dat ze een stimulerend effect hebben op samengaan, bijvoorbeeld door de kleinscholentoeslag anders in te richten. Als je drie jaar onder de norm blijft, stopt de bekostiging uiteindelijk, dus dan wordt het ook wat klemmender om een oplossing te zoeken, ook voor de schoolbesturen. We blijven een uitzonderingsgrond houden als het de laatste school is in een bepaalde richting.

Mevrouw Moorman vroeg nog: kan je de onderwijsregio's niet een beetje dwingen? Dat is mijn parafrasering, sorry. Wij hebben zoiets als de Realisatie-Eenheid, die al die onderwijsregio's aan elkaar verknoopt. Er worden nu op bestuurlijk niveau met alle onderwijsregio's gesprekken gevoerd om te bekijken hoe het eigenlijk werkt en hoe die

solidariteit nog beter tot zijn recht kan komen. Ik zal er bij de Realisatie-Eenheid nog wat op aandringen om dat daadwerkelijk onderdeel van het gesprek te maken. Daar kan ik dan ook op terugkomen.

Mevrouw Moorman vroeg naar onbevoegden voor de klas, die er dus niet horen te zijn, maar waarvan we weten dat ze er wel zijn. Hoe gaat de inspectie daarmee om? Ik had het niet zo scherp voor de bril, maar we weten dat de inspectie al gegevens van DUO over het aantal leerlingen en docenten heeft liggen. Die zijn er dus wel. Scholen leveren daarnaast ook informatie bij de inspectie aan over de bevoegdheden en de mate daarvan. De inspectie kan, als ze signalen ziet, daar ook de diepere administratie over opvragen. De inspectie kan daar dus al meer beeld bij krijgen zonder dat ze de school ingaat. Ik voel dus wat aarzeling/weerstand om de publieke verantwoording daarover in het schoolplan verplicht te stellen, omdat je daarmee echt wel weer de regeldruk verhoogt en het jaarverslag van meer regels voorziet. De vraag is dus even of de inspectie voldoende heeft om te acteren als dat nodig is, maar ik denk het wel.

Mevrouw Moorman vroeg ook nog naar de verzachting. Daar ben ik dus mee bezig. Mevrouw Rooderkerk zei: moet dat dan op het totale budget? Ik ben inderdaad aan het bekijken of ik nog ergens wat extra geld — dat hoeft wellicht ook niet al te veel te zijn — kan vinden om dat te verzachten. Dan hoeft het niet ten koste te gaan van de schoolbesturen die nu juist wat meer krijgen. Dat is dus precies zo'n puzzel die niet makkelijk maar wel belangrijk is, denk ik.

Als mevrouw Van der Plas wat zegt over kleine scholen, dan ga ik toch echt weer terug in de tijd en dan zie ik mijzelf fietsen over de weg die eindelijk verhard werd en in het asfalt vallen; daar was mijn moeder heel boos over. Ik wil maar even duidelijk maken dat we nog zo veel tabellen, beleidsregels of grafieken kunnen maken, maar uiteindelijk gaat het erom of de dingen die we graag willen, gebeuren op de plekken in de klas bij de scholen. Die hartenkreet van mevrouw Van der Plas neem ik dus serieus.

Mevrouw Rooderkerk zei: maak van die praktische verbetervoorstellen maar fundamentele verbetervoorstellen. Laten we naar aanleiding van het tweeminutendebat dat u met mij heeft, bekijken wat we daarmee doen, wat we nu al kunnen doen en wat we eventueel op een later moment doen, of dat we het toch samenvakken.

Datzelfde geldt een beetje, maar in andere vorm, voor de vraag van meneer Boomsma over de integriteit en kwaliteit. Dat hoort daar deels bij. Deels kunnen we het ook elders zetten. Ik denk dat u van mij verlangt dat ik overzichtelijk maak wat we wanneer in welke wet of welke beleidsvoorstellen doen. Dat doe ik graag op basis van dat debat met u.

Dan nog de vraag van meneer Stoffer over thuisonderwijs. In het voorjaar heeft de Hoge Raad een uitspraak gedaan. De Hoge Raad is een belangrijk rechtsprekend orgaan. Die uitspraak biedt echt wel meer duidelijkheid over wanneer een vrijstelling wel en niet klopt volgens de wet, dus daar zit enige mate van rechtszekerheid in. Over het OM ga ik niet. Het is ook goed dat ik daar niet over ga. Wat het OM heeft gezegd tijdens uw rondetafel laat ik dus even bij het OM. Ik ben vooral bezig met te kijken hoe we kunnen zorgen dat elk kind in Nederland daadwerkelijk goed onderwijs krijgt. Wat dat betekent voor het thuisonderwijs en de vrijstelling van de leerplicht 5 onder b is een ingewikkeld vraagstuk, dat ik graag op papier zet. Die beleidsbrief daarover ontvangt u binnenkort. Daarin zult u lezen hoe we daarmee willen omgaan. Daarbij is, nogmaals, uiteindelijk steengoed

onderwijs voor elk kind in Nederland van belang.

Tot slot de vraag van mevrouw Armut over het marktonderzoek: hoe komt het nou dat dit in sommige gevallen wel is toegestaan en dat het lijkt alsof het geval in Almere daar niet aan voldoet? Dat kwam met name omdat de gemeente Almere niet de gegevens kon leveren die nodig waren voor de gewone belangstellingsmeting. Dat maakte dat er een reden was om een marktonderzoek toe te staan. Ik heb velen van u gehoord over het marktonderzoek in specifieke maar ook in algemene zin. Het lijkt mij goed om dat mee te pakken bij de verbeterlagen die we voor ogen hebben.

De voorzitter:

Dank. Dan sta ik alleen nog een verhelderende vraag toe, echt als het niet duidelijk is en niet kan wachten tot het tweeminutendebat. Want we hebben echt nog maar een minuut.

De heer Kisteman (VVD):

Zeker, voorzitter, over die drie kilometer. Dank voor de beantwoording. Ik weet de staatssecretaris wel te vinden om hier nog een keer over door te praten. De staatssecretaris geeft aan dat ze samenwerking tussen scholen niet kan verplichten, maar dat ze wel prikkels kan inbouwen. Dan is mijn enige vraag: waar zouden wij die prikkels dan eventueel kunnen terugvinden?

Staatssecretaris Tielen:

Ja, die prikkels zijn minder zwart-wit, om het maar zo te zeggen. Wij zijn veel in het land, zowel ik als heel veel van de ambtenaren. Er zijn ook veel regio-adviseurs in gesprek met schoolbesturen, gemeentes enzovoort. Daaruit krijgen wij natuurlijk gewoon signalen, die wij bundelen. Dat is geen officieel gerandomiseerd marktonderzoek, maar speelt natuurlijk wel een rol om ervoor te zorgen dat beleid dat wordt bedacht in Den Haag ook goed uitpakt in de verschillende regio's. Dat is dus eigenlijk gewoon werk.

De heer Stoffer (SGP):

Ik heb even een heel praktisch punt over de beleidsbrief waar de staatssecretaris het over had, waarin ook wordt ingegaan op hoe we omgaan met de uitspraak van de Hoge Raad en wat de praktische consequenties zijn in de komende periode. Wanneer komt die beleidsbrief er? Dat is eigenlijk een heel praktische vraag, zodat de ouders daar ook een beetje zicht op hebben. Voor hen geeft dat natuurlijk ook richting.

De voorzitter:

Dus even een termijn, inderdaad.

Staatssecretaris Tielen:

Ja, binnenkort, hoewel de duiding van "binnenkort" voor iedereen misschien anders kan zijn.

De heer Stoffer (SGP):

Ja, voor mij is binnenkort deze week, maar ik kan me ook voorstellen dat het eind van de maand wordt. Kan de staatssecretaris iets aangeven over in welke maand, of eind van deze maand; iets dergelijks?

Staatssecretaris Tielen:

Deze week gaat niet meer lukken, want zo'n brief schrijven en die kort maken kost altijd

veel moeite, zoals we weten van Bomans. Het is iets waar je veel input voor hebt en gesprekken over hebt. Het wordt dus na het herfstreces, maar niet lang daarna.

De **voorzitter**:

Nog heel kort, mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Eén toezegging vraagt de staatssecretaris nog na. Ik heb alleen nog een vraag over bevoegd en onbevoegd. De staatssecretaris vat het eigenlijk goed samen. De vraag is of de inspectie voldoende heeft om te acteren. Ze zegt: ik denk het wel. Ik weet dat dit eigenlijk niet zo is. Voor het p.o. hebben we helemaal geen cijfers. Ik wil de deugdelijkheidseisen niet aanpassen, want het moet gewoon 100% zijn. Ik wil gewoon dat we het helder en inzichtelijk hebben, en ook dat er publiek verantwoording over wordt afgelegd. Ik probeer toch ook hier te kijken hoever we kunnen komen. Anders moet dat ook in het tweeminutendebat.

De **voorzitter**:

De staatssecretaris, heel kort graag.

Staatssecretaris **Tielen**:

Het is niet alleen dat ik het denk, maar de inspectie denkt het ook. Dus ... Nou, dat. Het lijkt mij wel typisch een onderwerp waar ik niet per se weer een extra brief over moet schrijven, maar waar we tijdens de begrotingsbehandeling — die is al over twee weken; dat scheelt — ietsje langer bij stil kunnen staan. Dan kan ik nog wat extra informatie ophalen, waarmee ik mevrouw Moorman enigszins gerust hoop te stellen. Het is geen doel op zichzelf om iemand gerust te stellen, maar wel om te zorgen dat we het over hetzelfde hebben.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dank aan de staatssecretaris. We zijn aan het einde gekomen van dit commissiedebat.

De staatssecretaris heeft de volgende toezeggingen gedaan.

- De Kamer ontvangt over een halfjaar concrete informatie over de manieren om de besteding van de bekostiging transparanter te maken.
- De Kamer ontvangt in november 2026 een voortgangsbrief over de toekomstbestendigheid van het vmbo.
- De Kamer ontvangt vóór de OCW-begrotingsbehandeling, in de week van 26 oktober 2026, een brief over de overgangsregeling van de onderwijsachterstandsmiddelen.
- De Kamer ontvangt voor de kerst van 2026 een reactie op de PwC-analyse Feiten en effecten wet- en regelgeving op de Inspectie van het Onderwijs.
- De Kamer ontvangt begint begin 2027 een brief met cijfers over de klassengrootte en het beleid rondom kleinere klassen.
- De Kamer ontvangt een brief over de samenwerking van onderwijsregio's betreffende het instellen van lerarenpools.

Ik zou daar graag een termijn bij horen.

Staatssecretaris **Tielen**:

Die gesprekken lopen allemaal nu, dus dat komt terug uit de gesprekken van de Realisatie-Eenheid. In het voorjaar van 2027, maart, of zo.

De **voorzitter**:

Dus: voorjaar, maart 2027.

- De Kamer ontvangt kort na het herfstreces van 2026 een brief over het thuisonderwijs en de gevolgen van de recente uitspraak van de Hoge Raad.

Dat waren de toezeggingen. Mevrouw Moorman heeft daar nog een vraag over.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dank voor het navragen van de termijn over de onderwijsregio's. De toezegging was wel wat breder dan alleen maar lerarenpoules. Het ging vooral over hoe er in onderwijsregio's wordt gestuurd op samenwerking op het gebied van het lerarentekort.

De **voorzitter**:

Ja. We houden gewoon aan wat ook in het verslag terug te vinden is. Dat is de toezegging. De termijn daarvoor heb ik net gevraagd.

Er is een tweeminutendebat aangevraagd door het lid Moorman van PRO, dat zo snel mogelijk wordt ingepland.

Ik dank alle aanwezigen die hebben meegeluisterd op de tribune en thuis. Ik dank ook alle Kamerleden voor hun inbreng. Ik sluit hierbij het debat en wens u een fijne dag.

Staatssecretaris **Tielen**:

Dank aan de voorzitter en de leden. Het was weer een leuk debat!

Sluiting 14.31 uur.